



Strada Ionașcu – Slatina

3 **Editorial**  
**Oxfordul**  
**unei armonii celeste**  
C. VOINESCU

6 **Evocare**  
**A scrie la Slatina**  
**despre urma**  
**românească**  
**ce se pierde**  
**la Cernăuți**  
– Marin Mincu.  
Dorin POPESCU

8 **Poesis**  
Magda MIREA

10 **Asterisc**  
**Poezia tăcerii vorbite**  
**ori a căutătorului**  
**de cursă lungă**  
**spre sine**  
Maria CALCIU

12 **Paradigma**  
**De din Creangă de Ion**  
Cornel NICULAE

15 **Interviu**  
**De vorbă**  
**cu Paul Aretzu**  
Simona DUMITRACHE

17 **Restituiri**  
**Pan M. Vizirescu –**  
**poetul (II)**  
Paul DOGARU

19 **Cronică literară**  
**Viorel Dianu despre**  
**Orașul de pe Olt**  
Maria IONICĂ

24 **Debut**  
Diana STROE

28 **Vitralii**  
**O lume, oamenii ei**  
**și eternitatea (II)**  
Silviu GORJAN

31 **Rememorări esențiale**  
**Cum l-am cunoscut**  
**pe Traian Lalescu**  
Dumitru BOTAR

33 **Intarsii**  
**O pildă de**  
**automodelare**  
**culturală. Theodor**  
**Codreanu – 70**  
Teodor PRACSIU

36 **Historia**  
**Răscoala din 1907**  
**în Tufeni, ca miză**  
**identitară**  
Florin POPESCU

40 **Poesis**  
Elena Gabriela  
LĂZARA

42 **Calendar**  
Iulie

# SUMAR

iulie-septembrie 2015

- 43 **Note de lector**  
**Iubirea în Poezii religioase**  
Marian MALCIU
- 45 **Didactica**  
**Institutorii învățământului primar (IV)**  
Gheorghe GORINCU
- 48 **Raftul cu cărți**  
**El Desconocido – o carte despre înstrăinare și umilință**  
C. VOINESCU
- 50 **Un poem de...**  
Nicolae DRĂGHICI
- 52 **Arte**  
**Icoanele de vatră din arealul Olteniei**  
Claudia Florentina BALAȘ
- 56 **Proză**  
**Infernalul Paradis**  
Ion SOARE
- 60 **Tableta spirituală**  
**Părintele Galeriu, preotul românilor**  
Ion PAPUC
- 62 **Eseu**  
**Despre bucurie**  
Liuța SCARLAT
- 64 **Critice**  
**Vocația justițiară a dramaturgului Dumitru Radu Popescu**  
Teodor FIRESCU
- 67 **Calendar**  
August
- 68 **Meridiane lirice**  
**Jacques Prévert, nonconformistul visător**  
Luminița MIȘU
- 72 **Cutia cu scrisori**  
**Dragă domnule Marin Sorescu,**  
C. NICULAE
- 74 **Simeze**  
**De la taberele de creație la expozițiile slătine de pictură**  
Cristina BOTEZ
- 76 **Poesis**  
Daniela OUATU
- 78 **Bloc-notes**  
**Universul liric al Liliane Maria Ursu**  
Ion GEORGESCU
- 80 **Interferențe**  
**Podul de la Slatina – arc peste timp**  
Laurențiu GUȚICĂ
- 86 **Calendar**  
Septembrie
- 87 **Ecce homo**  
**Pelerin printre asceți**  
Nicolae ROGOBETE

## oltart

### Redacția

Redactor-șef: **C. VOINESCU**  
Secretar de redacție: **Cosmin BARCAN**

Colegiul de redacție:

**Cornel NICULAE, Florin POPESCU, Virgil DUMITRESCU, Maria IONICĂ Silviu GORJAN, Dumitru BOTAR**  
Tehnoredactare: **Hoffman Design**  
hoffmandesign@yahoo.com

### Adresa

**Str. Acad. P.S. Aurelian nr. 44, Slatina, județul Olt**  
**Cod poștal: 230076**  
**Telefon: 0723 638 840**

Articolele pentru numărul 13 al revistei, redactate în MS Word, cu diacritice, format A4, la un rând, corectate, vor fi trimise pe adresa **oltart@yahoo.com** până la 15 septembrie 2015.

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor.

Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii.

© OltArt, 2015

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Revistă editată de **Asociația Culturală OltArt**

Proiect sponsorizat de **Editura Hoffman**

Tiparul realizat la imprimeria editurii Hoffman

**www.EdituraHoffman.com**

**www.LibrariaHoffman.ro**

**Tel./fax: 0249 460 218**

**0740 984 910**

ISSN 2285 – 598X

ISSN-L 2285 – 598X

## OXFORDUL UNEI ARMONII CELESTE

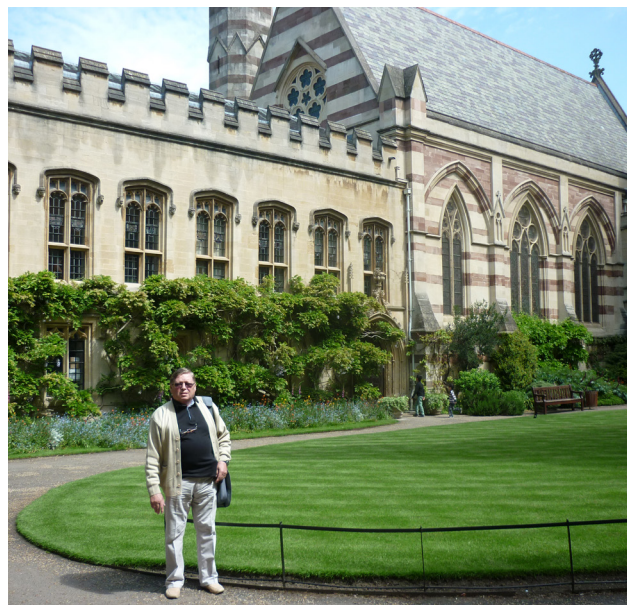
C. VOINESCU

Ajuns la Oxford, am fost învăluit nu atât de romantismul medieval al aşezării, unde, peste şaptesprezece mii de tineri de pe Terra încearcă să desluşescă sensurile existenţei, ci, mai degrabă, de undele unei miraculoase revigorări a spiritului. O energie, mai vădită decât a pietroaielor megalitice de la Stonehenge, mi-a năpădit fiinţa, reîntorcându-mă în timp, pentru că locul întâlnirii Tamisei cu Cherwell, *Vadul Boului*, de unde şi toponimicul Oxford, este, neîndoielnic, revitalizant, din acest punct de vedere, mai ales la senectute.

Cu ziduri din piatră gălbuie, casele, cu regim de înălţime uniform şi o arhitectură specific anglo-saxonă, se înşiră de-alungul unor străzi înguste, presărate cu statui, pe lângă al căror simbol compoziţional nu poţi trece indiferent, multe parcuri foarte bine stăpânite funcţional şi estetic, ca şi la Londra, şi terenuri de sport, biserici, capele, muzee... Oxfordul armoniei celeste a vechiului cu noul, unde veşnicia este vasală tinereţii...

Ni s-a îngăduit să vizităm, contra cost, desigur, *Balliol* şi *Trinity*, două dintre cele trezeci şi nouă de colegii independente ale federaţiei universitare, cărora le-am adăugat apoi şi clădirea fascinantă a *University of Oxford*, cu o vechime destul de greu de precizat, dar cu un reper temporal fixat totuşi în vremea lui Henric al II-lea, la 1167, care, gândindu-se cum să întemeieze un învăţământ superior naţional – naţionalism, nu? – le-a interzis tinerilor să studieze în străinătate, mai cu seamă la Paris.

*Balliol* (1263) şi *Trinity* (1554), ambele situate pe *Broad Street*, nu departe de *Sheldonian Theatre*, unde se ţin, în robe şi în limba latină, ceremoniile anuale de absolvire, impresionează prin aspectul lor medieval monastic, cu ziduri exterioare şi de incintă, ce închid, într-o geometrie sobră, dreptunghiuri



sau pătrate mari de gazon englezesc.

Câţiva tineri cufundaţi în şezlonguri şi în lectură, se răsăteau la soare, în timp ce vântul adia discret printre frunzele pomilor ornamentali, adâncind liniştea de abatăie şi păstrând vie raza nevăzută a acelei austerităţi medievale impuse de ordinele călugăreşti fondatoare. Aleile aproape pustii – este ora când sălile de seminar şi laboratoarele sunt pline – trasează printre straturi cu flori şi gazon linii impecabil interferente, pe potriva stilului arhitectural al clădirilor, dar seducătoare deopotrivă pentru ochi şi suflet.

Putem, aşadar, să intrăm nestingheriţi în capela colegiului, fiecare colegiu are o astfel de capelă, şi în sala de mese sau, mai bine zis, refectoriul, un salon dreptunghiular imens cu tavanul boltit şi acoperit de picturi, cu pereţii decoraţi cu portretele foştilor profesori, decani, rectori, cu câteva şiruri lungi de mese masive, degajând aceeaşi sobră atmosferă monastică. La intrare, un ins cocoţat pe o scară dăltuia într-o placă imensă de marmură numele celor care, într-un fel sau altul, au contribuit la

existența neîntreruptă de 752 de ani a *Balliol College*. Peisajul universitar al Oxfordului n-ar fi complet, ne spune o studentă de la ghișeul cu bilete al *Trinity*, fără cele șapte fundații religioase, *Permanent Private Halls*, întemeiate între 1221 (*Blackfriars*) și 1910 (*Greyfriars*) pe care, neținând cont de bugetul nostru de timp, ne îndeamnă insistent să le vizităm.

Deși fiecare dintre cele treizeci și nouă de colegii are o neștirbită de cineva independență, presupunând statut, finanțare, conducere și corp didactic proprii, studenții acestora dispun însă de acces neîngrădit la laboratoarele, muzeele și bibliotecile universității, singura instituție de învățământ superior finanțată de stat, după cum ne lămurește un bărbat aflat spre sfârșitul primei tinereți, care își reazemă bizara bicicletă veche de un gărduleț de fier, își potrivește discret sacoul subțire și gulerele rebele ale cămășii, și, cu o geantă pe umăr, se îndreaptă, surâzându-ne prietenos, spre sala unde urmează să-și întâlnească studenții. Tot el ne-a lămurit că majoritatea specializărilor presupun, la Oxford, trei ani de studiu, cu excepția filosofiei și medicinei, de patru și, respectiv, șase ani, și că singurul colegiu fără studenți este *All Souls College*, acolo, într-o clădire superbă, străjuită de două turnuri impunătoare, desăvârșindu-și studiile doar masteranzi și doctoranzi.

Curiozitatea împinge pe cineva să-l întrebe pe binevoitorul *teacher* despre derularea procesului de învățământ, despre raportul profesor-student. Îmi vâjâie pe la urechi, în fonetică engleză, termenii ca pragmatic, cercetare, formativ, conlucrare, evaluare atentă-marca Oxford, seriozitate, competență, integrativ, relaxare, performanță. Revenit acasă, am constatat că întocmirea clasamentului internațional anual pe specializări al celor mai bune universități din lume și-a statornicit drept imuabile criterii *reputația academică, reputația în rândul companiilor angajatoare, cercetările publicate și citările din lucrări, indicatorul care măsoară impactul lucrărilor publicate.*

Așa se face că în clasamentul amintit, pentru 2014, Oxford conduce la specializările Limbi străine, Geografie, Limba și literatura engleză, surclasând celebrele Harvard și Cambridge. Ocupă locul secund la Medicină, la Farmacie și Farmacologie, la Studii Politice și Internaționale, la Contabilitate și Finanțe, la Drept – toate după Harvard, la Filosofie – după New York University, la Istorie – după Cambridge, iar locul al treilea la Matematică – după Harvard și Massachusetts Institute of Technology, la Psihologie – după Harvard și Cambridge. Pentru o clipă gândul mi-o ia razna, spre învățământul românesc, atât de des reformat, și, vrând-nevrând, spre o mare parte dintre doctorii noștri. Îl prind din urmă, solicitându-i o amânare a intenției.

Pătrundem, n-aș zice că altfel decât sfioși, în holul *The Bodleian Library*, o fascinantă clădire circulară, barocă mi s-a părut, una dintre cele mai vârstnice biblioteci de pe bătrânul continent, deschisă oficial la 1602, dar cu origini și mai vechi, pe locul unei fundații preexistente. Doi englezi, unul episcop de Worcester, *Thomas Cobham*, și celălalt Duce de Gloucester, *Humphrey*, frate cu Henric al V-lea, au pus bazele acestei Biblioteci universitare, azi, a doua ca mărime după *British Library*, adunând impresionante colecții de manuscrise, astfel că la 1488 a fost nevoie de o nouă clădire, ea numindu-se de atunci *Biblioteca Ducelui Humphrey*. Dar, abia la 1598, eruditul diplomat *Sir Thomas Bodley* – de la el și numele actual – donează nu numai colecția personală de manuscrise, ci și o sumă importantă de bani întru împlinirea acelei viziuni proprii după care *Biblioteca* se conduce și azi: o *republică internațională a literelor*, adresându-se tuturor celor cu astfel de nevoi intelectuale. De la 1610, când *Sir Thomas* a semnat un acord cu *Compania engleză de librării* de atunci, *Biblioteca Bodleiană* primește necondiționat câte un exemplar din orice tipăritură din spațiul britanic, cărora li se adaugă și cele din afara U.K., astfel că, exprimându-ne în cunoscutele unități de măsurare a distanțelor, rafturile *Bod*,



cum o alintă studenții și savanții, au aproape 120 de km.

Biblioteca nu împrumută cărți în afară nici măcar universitarilor, anecdotică Oxfordului reținând că însuși regelui Carol I (1600-1649) i s-a refuzat un astfel de privilegiu. Ca și în cazul unor colegii, unde se păstrează încă practica jurământului de loialitate față de bunurile așezământului, la *The Bodleian Library*, beneficiarilor li se cere să citească cu voce tare sau să semneze următorul angajament: *Îmi iau angajamentul de a nu sustrage niciun volum din bibliotecă, de a nu scrie pe cărți, de a nu le rupe paginile, de a nu le deteriora în niciun fel, de a nu aduce în bibliotecă nicio sursă de foc, de a nu fuma în bibliotecă, și promit să mă supun tuturor regulilor impuse de bibliotecă.*

Depozitele supraterane, *Radcliffe Camera*, de pildă, și subterane ale *Bod* sunt înțesate cu valoroasele, după conținut și aspect, cărți-manuscris medievale, a căror elaborare presupunea o îndelungată și migăloasă muncă manuală, cu legătură bogată, în forme diverse, cu copertele împodobite cu materiale rare și scumpe, cu bijuterii.

Ni s-a oferit, drept completare a celor

văzute la Oxford, fericitul prilej ca exact cu două săptămâni înainte de marcarea a opt sute de ani de la semnarea, la 15 iunie 1215, sub presiunea baronilor englezi, a *Magna Carta Libertatum*, de către regele Ioan „cel fără de țară”, să vedem, la *Salisbury Cathedral*, o copie a documentului, dintre cele patru câte se mai păstrează, două la *Brithish Library* și încă una la *Lincoln Cathedral*.

Dar Oxford înseamnă și *Christ Church Cathedral*, cu galeria ei de pictură, și *Muzeul Ashmolean* și *Pitt Rivers Museum*, și *Teatrul Sheldonian*, și *Grădina Botanică a Universității*, și *Galeria de Artă modernă* și *Canalul Oxford*, făcând legătura cu orașul *Coventry*, și *Turnul Carfax*, și întrecerea anuală de canotaj cu cei de la *Cambrige*, precum și mulțimea de statui, cafenele, baruri, patiserii și restaurante cu discount pentru studenți.

Dar mai înseamnă – să reținem – și aproape treizeci de președinți de țări din întreaga lume, cu studii aici, douăzeci și cinci de prim-miniștri și patruzeci și șapte de laureați ai Premiului Nobel.



## A SCRIE LA SLATINA DESPRE URMA ROMÂNEASCĂ CE SE PIERDE LA CERNĂUȚI – MARIN MINCU

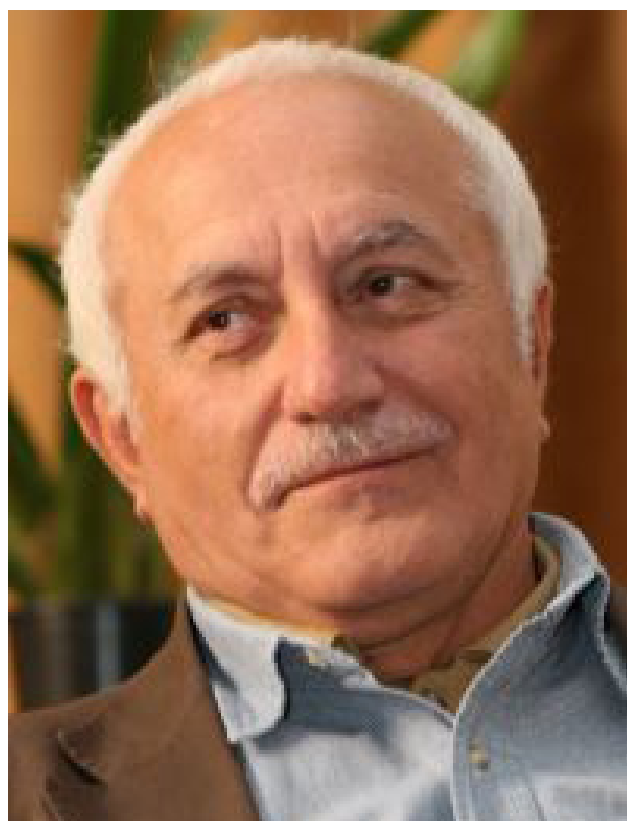
Dorin POPESCU

Cu numai un an înainte de a intra în grațiile ultime ale lui Dumnezeu, Profesorul Mincu făcea o **ultimă călătorie inițiativă – la Cernăuți și Chișinău**. Ca orice oltean autentic, Profesorul iubea apăsătorii din Basarabia, pentru care găsea mereu locuri vacante în ediții critice și în Istorie. Era un ostaș al credințelor asumate discret, trudind neostentativ și cu abnegație la cultivarea ideilor generoase. Din pricina acestei neostentații, ce poate părea bizară numai celor care îl știau pe *omul public* și nu pe *autenticul Marin Mincu*, locul provinciilor românești în bio-bibliografia sa rămâne unul ce pare modest.

Cu atât mai obligatoriu devine, în această cheie, recursul la puterea evocatoare a legăturilor sale afective directe cu ideea românească, de care un titan al spiritului precum Profesorul nu se putea priva.

În noiembrie lui 2008, Profesorul se autoinclude, alături de doamna Ștefania Mincu și de Mircea Țuglea din Constanța, apropiat prieten de idei al Profesorului și exeget al lui Paul Celan, într-un periplu literar al Uniunii Scriitorilor din România în Basarabia și Bucovina, merit a promova memoria lui Celan. Profesorul era în vervă, ușor ostenit de zăverie. La Cernăuți venise după o călătorie de zile mari în Basarabia, însuflețit și nobil, cu o patimă generoasă, nouă, pentru proiectele limbii române din capitalele pierdute la est.

În toiul unui monolog pasional, pigmentat cu vorbe de duh, parabole încifrate și săgeți veninoase, marca *Mincu*, m-a muștrătat că rămân prea ancorat în vechiul nostru pariu critic de juneță – a proba un discurs literar la Constantin Noica, în locul celui *despre care ni se tot spune* că ar fi filosofic (între timp pariu nostru, devenit al meu, a devenit carte: *Noica*.



*Bătălia continuă*, Editura Contemporanul. *Ideea Europeană*, 2013). A fi la Cernăuți (în perioada respectivă eram gerant interimar al Consulatului General al României) și a paria critic pe teme străine românității directe, aflat în suferință în nordul Bucovinei, i se părea straniu. *Scrie*, mi-a zis, prietenește și exaltat, *o carte despre urma românească de la Cernăuți*. Numai tu poți să scrii această carte.

*O carte despre urma românească la Cernăuți* este pariul ratat al șederii mele în Bucovina. Am tratat alte pariuri, acolo, de care sunt chiar mândru, însă pe acesta, proiect grandios pentru orice mare spirit românesc, l-am ratat.

Profesorul știa să pună accente și să rezume viața la linii de forță. Din categoria

esențelor tari ține și dragostea, recuperată sau doar integrată târziu, pentru Cernăuți și Chișinău, pentru urma/amprenta românească ce riscă să se piardă, la nord și est de Prut. În timp ce mari lideri politici ai țării au probleme comico-tragice în a căuta pe hartă Cernăuțiul, confundându-l, imberb/frivol, cu Chișinăul sau pur și simplu evitând efortul recuperator obligatoriu, intelectuali intuitivi precum Profesorul lecuiesc în fiecare zi lenevia primilor cu idei naționale de esență rară.

A scrie despre urma românească de la Cernăuți, care se atrofiază cu fiecare an, care se destramă chinuit, departe de ochii tulburi ai funcționarilor de stat plătiți să-i tempereze destrămarea și chinurile, reprezintă un pariu colosal pentru înzestrați. A scrie despre urma românească de la Cernăuți, aflată în nesfârșită și mută suferință acolo, este, da, o provocare pentru aleși.

Eu nu am ales această cale. Dar știu că cel care o va alege va avea har. Și va avea curaj și răbdare. Și va avea nu milă pentru cei ce (ne) strică urma, ci dragoste pentru cei ce încă o țin – fie și în podul bunicii. M-ar bucura ca acesta

să cetească rândurile mele cu iubire pentru românii de lângă noi cel puțin egală iubirii celui care le scrie.

Dacă, în urmă cu câteva zeci de ani, buneii noștri olteni erau chemați de administrația românească să recupereze bunele conduite publice ale românilor din Bucovina și Basarabia, poate o frumoasă și nobilă coincidență va face ca viitorul studiu despre urma românească de la Cernăuți să poarte semnătura unui oltean.

Mai ales că tema vine de la un oltean sadea. Mai ales că oltenii mari au probat în dese rânduri o generozitate **nativă** pentru Bucovina și Basarabia, o generozitate rară pentru Țară, alterată numai în minor de barbaria, lașitatea sau mima pragmatică a oltenilor mici.

A scrie la Slatina despre urma românească ce se pierde la Cernăuți – acesta este testamentul de iubire pentru Bucovina al lui Marin Mincu, despre care mă gândesc cu îngheț că ar fi putut rămâne o simplă idee frumoasă fără exaltarea împărătească a Profesorului, într-o seară de brumar, cu ploaie și bere, cu dragoste și război, la Cernăuți.

## O STARE PERMANENTĂ – lui Lucian Blaga

*Marin Mincu*

marin mincu e în așteptare  
un ochi crispat demolează cu furie  
structura chimică a obiectelor  
repune elementele în libertate  
între goluri și plinuri  
așa numitele pliuri interstițiale  
mâna lui se strecoară vioaie  
veverița de fum între două crengi  
între crengile realului  
din abundență frunze vorbe vrăbii

în răsfaț dezmăț de forme informale  
falnică practica semnificantă  
a descoperi limba poeziei  
mână apăsată pe trăgaciul mașinii de scris  
să împuști acel vers așteptat  
singurul vers care doare  
marin mincu stă aplecat  
între formele stării de real  
cea mai malignă dintre stări pe care  
n-o vindecă niciun spital

Magda MIREA

## TOATE MÂINILE TALE

femeia care îți înconjoară inima/ca un disc aurit/cu noapte pe dinăuntru  
și zi pe dinafară/pielea ta siameză/peștele alb neterminat din visul tău/  
care moare și se naște în tristețea ta/femeia aceasta care pierde trenuri/și apoi râde cum n-a râs  
nimeni niciodată/femeia aceasta/ s-a trezit într-o dimineață/alcătuindu-te

## ISTORII SECUNDE

Stephanie are șosete noi  
și o carte cu voci  
o rezervație naturală de secrete  
un oraș în ruine  
și timp să își usuce inima

Stephanie lipsește din cerul oamenilor  
se visează ucenică sălbatică  
în schitul văratec al unui poet  
care spală fuste vechi de femeie  
și oasele murdare ale păianjenilor

Stephanie coboară uneori  
într-un duh tânăr  
ca o piatră scăpată ușor  
în mijlocul apei

## DRAGOSTEA ASTA NU ȘTIU CE

ca și cum ți-ai șterge  
semnul animalului care te hrănește  
ca și cum ai săruta  
aburul nemuritor al unei ferestre  
niciun ospiciu de nebunie  
nici țipenie de rană întoarsă de la curățat  
nicio umbră de câine în vis  
doar cineva care-ți cântă lumea  
înainte să adormi



## POEM RĂSUCIT PE DEGET

o umbră moale/  
mai frumoasă decât o orice îndoială /  
ușor, ușor,  
trece în locul meu/

## TITLUL L-AM AMESTECAT ÎN CEAI

poate aerul fals al orașului  
ne-a legat de vreo absență cândva  
cum altfel să îmi fie dor  
de câinele neștiut  
să mă așez lângă liniștea ta  
două margini înnodate  
săvârșind o întâmplare

știi  
din fericire vin pădurile reci  
noi suntem idolii unei mirări întârziate  
de aceea ne trezim copii cu genunchii scobiți  
în vremea dragostei dintre oameni

## O TRISTEȚE ELASTICĂ

întunericul îmi intră în piele  
osifică  
halatul roșu  
o nișă de adunat  
despre dragoste  
despre coapse și copilărie  
sufălări de frig și evanghelia unui miracol  
pe cer  
un cerc desenat de un copil

## AMANTUL MEU OFICIAL

de n-ar fi vântul ce întoarce  
o femeie în gând  
așa ar veni



în fiecare toamnă  
ca un clișeu  
un lup suratic căutând  
sensul unei ierni

nu-l întreb nimic  
din călătoriile sale imaginare  
stăm fericiți în umbra unui răspuns  
cât un căscat de copil

nu avem loc între noi  
să putem aștepta  
zăpezile șoptind  
ca o îndoială

## VIS AMÂNAT

„Ce e copilăria? I-am întrebat.  
„Hai să mergem în gară  
Să privim trenurile cum pleacă”  
Mi-a răspuns

## NIMIC SERIOS

niște gânduri nedormite  
prima păpușă de pământ  
pe care am modelat-o  
speriați de râsul ei

va veni și timpul când acest trecut  
va străluci pe umărul nostru

## Asterisc

# POEZIA TĂCERII VORBITE ORI A CĂUTĂTORULUI DE CURSĂ LUNGĂ SPRE SINE

## Maria CALCIU

Din perspectivă cel puțin estetică nu este deloc greu să încadrezi poezia Magdei Mirea în curentul literar douămiist. Magda Mirea respectă un anumit mod de a scrie poezie, de a se încadra, spun plastic, în moda curentă, în structura și forma de expresie a acesteia, încercând să își facă simțită, ca individualitate, poezia, din chiar interiorul ei.

Ceea ce o definește pe Magda Mirea, ceea ce îi dă individualitate și voce proprie nu este totuși forma poeziei sale, ci, mai degrabă, conținutul, fondul ei.

Lectorul primelor poezii care compun volumul *Ceva nu e*, Editura Brumar, 2014, oricât de avizat ar fi, și-ar putea forma impresia greșită că poeta Magda Mirea scrie despre certitudini de undeva din afara lor, asemenea

unui observator.

Cum Magda Mirea este o poetă inteligentă, cultivată, rezultă că opera ei este una cerebrală, abstractă, care vorbește despre forme sau încearcă să găsească forma perfectă, neobositoare, de expresie, prin care să ajungă cu siguranță la celălalt.

Citind poemele Magdei Mirea, îți dai seama, din momentul în care ai ajuns la pagina 28, la poezia o *spovedanie în memoria unei cicatrici*, că poeta este prezentă în text silabă cu silabă, că suferă și se bucură cu fiecare vocabulă, că poezia ei este una a căutării, a întrebărilor, a mirărilor, a așteptărilor, a tăcerilor, a ezitărilor de a pune etichete, dar și a atingerii, a contemplării a ceea ce este. Astfel îți dai seama cât de important, ca și aerul pe

care îl respiră, e ceea ce de fapt nu este. Poeta nu judecă pe nimeni, dar fiecăruia, figurativ, îi pune oglinda în față de parcă i-ar spune „acesta ești tu”, iar după aceea l-ar întreba „de ce ești așa?”, convinsă fiind că totul ar fi putut să fie și altfel. Acel „așa” constatat și văzut în oglindă doare, iar durerea unui poet care privește și se privește într-o altă oglindă e mai mare decât a aceluia ce-ți poartă oglinda în spate.

S-ar putea spune că titlul cărții ar fi cumva fără adresă și în antiteză cu întregul. Ar suna de parcă Dumnezeu ar fi uitat să creeze ceva sau ar fi uitat să îl facă pe om împreună creator cu El.

Nimic mai greșit. Poetul este mereu în căutarea adevărului, în căuata absolutului. Acest lucru este în firescul lui, ține de natura lui, de neliniștea lui liniștită.

Poetul este în căutarea propriului sine, a căutării în sine, a stării dintâi, nu atât pentru sine, ci pentru a dăruia ceva, dacă nu tot din ceea ce primește, din ceea ce a mai găsit în codul genetic din dialogul primordial cu Creatorul.

„Ceva nu e” nu pentru că a uitat Dumnezeu să-și întregească creația, ci pentru că omul, prin libera sa voință, a ales să nu mai fie firesc, să nu se mai afle în dialog cu creatorul său, cu absolutul căruia putea să i se adreseze, ci în continua Lui căutare, dar din afara aceluia Ceva, al Edenului pierdut, în care poate reveni numai după întoarcerea la Dumnezeu, respectiv după împăcarea cu Dumnezeul Treimic.

De aceea „Ceva” nu e, dacă nu e căutat până la epuizare. Filosofii antici greci, care primiseră și păstrasera în stare fierbinte câteva picături din revelația dumnezeiască, știau că ceva nu e, că cineva, altcineva decât cei pe care îi venerau, lipsea. Simțind în adâncul ființei lor că totuși există Altcineva, pe care încă nu îl cunosc, i-au ridicat acestuia un templu în așteptare, numit Templul zeului necunoscut.

Poezia Magdei Mirea, ca poezie a căutării, a așteptării, vorbește mult și foarte tare, inclusiv prin tăceri. Prin pauzele dintre versuri, pe care ni le lasă parcă fiecăruia pentru a le umple cu drumuri.

Poezia Magdei Mirea se adesează acelor căutători de cursă lungă prin sine, pe sensul regăsirii conținutului primordial, al întregului în care pot fi liberi, fiind hrană de drum pentru ei înșiși în acele momente grele, de neînchipuit, când, datorită oboselii sau plictiselii, ori datorită sentimentului străin că sunt singuri pe drum, au tendința întoarcerii în frigul necunoașterii, al neînțelegerii, al neașteptării, totuși în sentiment, care le era deja cunoscut, căci îl experiaseră înainte de a porni în lunga călătorie pe silabe tăcute sau strigate în scris.

Magda Mirea nu este deci un observator al realității cotidiene pe care încearcă să o redea, să o așeze în poezie într-o formă accesibilă, acceptată de o modă a unei critici literare sezoniere, ci trăiește în poezia ei, îi dă viață cu propria ardere, cu propria plecare în căutarea aceluia ceva ce încă nu e găsit.

Pentru un adevărat poet, starea sau sentimentul de a constata că ceva nu e duce la un fel de rupere a lui în mii de bucăți. Însă numai această rupere ține în el focul aprins pentru el și pentru mulți alții. Această rupere îl face să fie un căutător al lui Dumnezeu, al Învierii, al sinelui în cele din urmă în primăvara sufletului.

Și cine poate să îi înțeleagă nefericirea fericită că i s-a dat să vadă că ceva nu e, dar că i s-a dat și talantul de care are nevoie pentru a putea pleca, nu doar pentru a visa că pleacă, în căutarea aceluia CEVA care încă nu e găsit, dar poate fi atins atunci când înveți să atingi fluturii, asemenea unui orb, ca în poezia *Tratat de descompunere a fericirii: Un obicei de primăvară/ mă trimite prin târguri/ unde mă risipesc căutând duminici/ am aflat bărbatul/ tăia felii din liniștea unui măr/ de parcă împărțea ziua și noaptea/ într-un trup de femeie/ alături, într-o stampă/ Un orb atinge fluturii.*

## DE DIN CREANGĂ DE ION. SCRISORI DIN PARADIS

Cornel NICULAE

– Nu mi-ar fi ciudă, încaltea, când ai fi și tu ceva și de te miri unde, îmi zice cugetul meu, dar așa, un boț cu ochi ce te găsești, o bucată de humă însuflețită din sat de la noi, și nu te lasă inima să taci, asurzești lumea cu țărăniile tale!

– Nu mă lasă, vezi bine, cugete, căci și eu sunt din doi oameni; și satul Humulești, în care m-am trezit, nu-i un sat lăturalnic, mocnit și lipsit de privescerea lumii, ca alte sate;

...Eu am altă treabă de făcut; vreau să-mi dau samă despre satul nostru, despre copilăria petrecută în el, și atâta-i tot.

(Ion Creangă, Amintiri din copilărie)

Nic-a lui Ștefan a Petrei își dă „samă” de pașii pe pământul copilăriei de parcă ar scrie scrisori celor pierduți în departe. Despre sine. Despre om. Despre „ceva” ce s-a pierdut definitiv în fiecare dintre noi. De pe frontul copilăriei. Regăsirea prin amintire (Bergson este prezent prin considerațiile sale asupra timpului ca durată, iar Proust prin tehnica amintirii?), este doar o privire în „ghicitoră” și nu față la față (Sf. Pavel), cu ochiul stins al timpului care acoperă inima cu sterilul uitării.

Scrisori din paradis: descriere cu mult înaintea apariției fenomenologiei husserliene, a unei lumi în care «aparența», adică fenomenul, este totul. Îndărătul succesivelor «apariții» ale copilului, nu se află nimic ascuns, lucru în sine sau altceva de găsit și pus în lumină.

Întâmplările – adică scrisorile –, povestea creșterii și descreșterii imperiului copilăriei este «arătată» printr-o intuiție fenomenologică, punând prezentul și pe Dumnezeu între paranteze. Creangă încearcă printr-un demers lingvistic excepțional (o măreață limbă română), redarea senzației pure a copilăriei, a întâlnirii sale cu realul. De parcă am fi la începutul lumii, când primii copii ai primei perechi gustă pământul,

apa, soarele, cireșele, zăpada – și le place. Soare și vânt, zâmbet și dorință, înțeles și vis. Toate astea, care trăiesc împreună, vor purta „un nume”, vorba poetului – sat – folosit de copil ca îmbrăcăminte sufletească de neînlocuit.

Citindu-i textele – peste care trecură și ochii jertfelnici ai lui Eminescu, intri-ntr-un fel de frenezie juvenilă și, realmente, „dai în mintea copiilor”: semn al reușitei geniale a humuleșteanului.

Pe pământul vieții și al morții sunt doar Ion și dorințele sale, metamorfoze care-l împing inexorabil spre moarte: sfârșitul copilăriei și plecarea în «altceva» pentru totdeauna. Pentru a fi bătrân. Pentru a fi altunde. Copilul, ca și îngerul (dă din aripi), este ființă a intervalului (Andrei Pleșu: „Despre îngeri”): Ion ne transmite doar din „Stația Paradis” – satul său.

Deși se mișcă (asimptotic – Petre Țuțea), vorbește, plânge și râde când vede oamenii, pământul și cerul, copilul este într-o crisalidă, ca ființă netrezită, încă „se tocmește” luând noi și înmiresmate chipuri mereu oglindite, spălate și luate la vale de maiestuoasa „Ozana cea frumos curgătoare” a lumii. Starea de somn în care se întâmplă jocul genuin al aparentei treziri în REAL este PARADISUL.

Mai exact, paradisul:

Este o stare mentală în care viața și moartea sunt adormite, șerpi înlănțuiți și destinați sisific să se înghită veșnic unul pe altul. Conștiința lor nu doare acum doar pentru că nu s-a trezit încă: sine rupt de Cosmos. Pentru asta – și Creangă știe – orice copil poartă în el un paradis: omul încă miroase laptele mamei Natură, nedesprins de placenta primordială. Este încă natură refracturată de blestemul individualizării. Nu are conștiința lui – SUNT – (Sunt Timp – moarte adică). Infernul conștiinței care aduce suferința în lume (vezi opera lui Emil Cioran, de exemplu) este departe.



Copilul Creangă devine – în spațio-temporalitatea crisalidei – netrezit din somnul dogmatic (Kant) al vârstei – ceea ce este deja formă a naturii care se trăiește inconștient pe ea însăși: la scăldat, unde rămâne fără haine – natură goală – la cireșe, la smântână, la pupăză, la Chiorpec, la drum, la iarmaroc, la colindat, în chițimia Irinucăi, la holeră, la râie, la prins muște cu ceaslovul, la ochi albaștri de Smărăndiță, la școală. Toate acestea, de unul singur sau împreună cu diverși „tovarăși” de bucurie, inclusiv cu moș Bodrângă, popa Buliga etc., personaje cu destin caragialesc. Amintim și ratarea destinală a popiei, care, mai întâi se consumă în copilărie.

Într-un anume sens, iată paradisul „vesel” și „nevinovat”, cum zice Creangă referindu-se la copilărie. De altfel, singurul paradis: bucuria de a trăi. Interesează acum, doar – eu vreau – și nu – eu sunt. Plăcerea nemărginită de a trăi fără rest, integral, cu imposibilul la degetul mic.

Paradisul interior – o adevărată „forma mentis”, ca să se închege și să acumuleze îngerii, are nevoie (firesc) de o formă materială – un paradis exterior, care să ardă tălpile și sufletul cu miresele sale tăvălite în cântecul ierbii pentru tot restul vieții. Suflet și sat întruchipează, la urmă, un mic paradis, stimulându-se și articulându-se reciproc.

Până când satul rămâne fără om și omul rămâne fără sat. Contrar aparențelor biblice, paradisul are „viața” cea mai scurtă. Omul constată că și veșnicia are istorie, care, la rându-i este evacuată în amintire. Amintirea, ca formă proustiană de muzeificare.

*Când amintirile-n trecut/ Încearcă să mă cheme,/ Pe drumul lung și cunoscut,/ Mai trec din vreme-n vreme, zice Eminescu.*

Da! Dar când amintirea apare – paradisul e gol.

Satul – cosmos luminos în care viața lui Nică este sau și-o face liberă. Imens optimism în fața vieții: dincolo de bine și de rău, de pomul interzis, ca și de (pe cât se poate) bestialitatea socialului.

*Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul...*

*Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile, și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu care*

*în zile geroase de iarnă, mă desfătam pe gheață și la săniuș, iar vara în zile frumoase de sărbători, cântând și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase, prundul cu știoalnelor, țarinile cu holdele, câmpul cu florile și mândrele dealuri, de după care-mi zâmbeau zorile în zburdalnica vârstă a tinereții!*

*Asemenea, dragi mi-erău șezătorile, clăcile, horele și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire.*

Acesta este circumscris – paradisul: „satul cu tot farmecul frumuseților” lui, pe care nu l-ar lăsa pentru un „loc strein și așa depărtat”.

Satul, ca al doilea pântec, al unei a doua mame, aproape la fel de „naturală” ca prima. Un sat care are acces la „priveștiștea lumii” se introduce în lumea esențelor, a frumosului. Antecic, el, săteanul în devenire, ca și P. Țuțea, este mândru de „cioarecii” lui, de „țărănia” de obârșie.

Școala în și prin care „învață” lumea (rousseauistă) este cea a naturii, a satului. Bătaia, ca pedagogie a Sf. Nicolae (din cui), îl determină să abandoneze orele de curs, ca pe ceva „nenatural” și nedemn. Astăzi, Occidentul redescoperă copilul într-o paideia pe care Creangă o înțeleșese demult. A fost un excepțional, se știe, învățător. Mai bine într-un delir biologic, decât la cheremul delirului oamenilor așa-zisi de „știință” a învățării, care slutesc suflete și caractere.

Humuleștiul – o singularitate – (exact ca-n fizica stelară) în care copilul este activ. Plăcerea de a se juca cu timpul și spațiul. Fură – *găbuiește* – pupăza cântătoare de timp „pu-pu-pup/ pu-pu-pup/ pu-pu-pup!” deregând timpul local atât de relativ, doar pentru că îi dezona și dezarticula visul. Iar spațiul este atins *morfologic* adesea cu o feroare luminoasă prin cufundarea în apele Ozanei, aruncarea stâncilor peste coșmelia Irinucăi, pălângirea cânepei mătușii Mărioara, urcarea în pom către lumina cireșelor, alergarea anevoioasă prin zăpadă cu uriașul și miticul popă Oșlobanu, fuga după liliputanii colindători, drumul spre iarmaroc etc.

Când este nevoie, mama îl ajută. Ea concentrează puteri oculte, orfeice (fie și prin cuvânt, dacă nu prin liră), prin care ajustează clima, temperează stările privative de sănătate.

Într-un cuvânt: „minunății”. Ion, prin urmare, nu există, dar trăiește pur și simplu, stând „locului”.

Însă tot CREATORUL îl alungă din paradis: mama

Ceea ce pentru copil este o catastrofă:  
*Nu mă duc mamă, nu mă duc la Socola, măcar să mă omori, ziceam eu, plângând cu zece rânduri de lacrimi. Mai trăiesc ei oamenii și fără popie!*

Intervine și Ștefan, tatăl, punând lacăt definitiv trecutului: *Are să urmeze cum știm noi, nu cum vrea el, doar nu-i de capul său. Se vede clar cum puterea socialului ucide pruncul și calcă paradisul în picioare. Aceasta e tot sfârșitul unei lumi în care nu va mai intra niciodată, decât prin amintire.*

Creangă nu este singur în bojdeuca paradisului. Ne amintim de drama copilului Emil Cioran, silit la rându-i să părăsească satul natal, Rășinari, pentru a merge la Școală la Sibiu. Rășinari era paradisul. Către sfârșitul vieții, el, parizianul, universalul Emil Cioran, plin de glorie literară, se întreba cu nesfârșită tristețe: „La ce bun am părăsit Valea Boacii?”

Ne amintim de Octavian Paler și de Lisa, satul de obârșie, evocat ca loc unde a fost fericit pe deplin.

Ne amintim de Eminescu și de evadările sale cernăuțene pentru a se întoarce în satul natal, unde „toate” erau altfel: codrul, apele, luna, doinele, cerul și pământul. Și el lasă în urmă Edenul. Iată ce spune în *Trecut-au anii...: Trecut-au anii ca nouri lungi pe șesuri/ Și niciodată n-or să vină iară,/ Căci nu mă-ncântă azi cum mă mișcară/ Povești și doine, ghicitori, eresuri,/ Ce fruntea-mi de copil o-nseninară,/ Abia-nțelese, pline de-nțelesuri.*

Totul este abandonat definitiv: *Pierdut e totu-n zarea tinereții/ Și mută-i gura dulce-a altor vremuri...*

Ce este „gura dulce” decât gura de rai – paradisul?

Albert Camus se întreba: „Dacă e adevărat că singurele paradisuri sunt cele pe care le-am pierdut...” îl cred, cu precizarea că este vorba despre paradisul terestru și nu de cel din cer. În legătură cu acesta și pentru a-l completa pe Camus, afirm că singurele paradisuri neadevărate sunt cele pe care nu le vom avea niciodată. Pentru

simplicul fapt că nu există!...

Spune Camus în „Fața și reversul”, de unde am luat textele: „După cum mi-a trebuit multă vreme ca să înțeleg dragostea mea pentru lumea de sărăcie în care mi-am petrecut copilăria și tot ce mă lega de acea lume, tot așa abia acum încep să înțeleg lecția soarelui și a ținuturilor unde m-am născut.”

Sunt, vedem, și alți copii cu satele lor în traista inimii, sate care, reevaluate (doar) în bilanțul final al vieții, se încapățânează să trăiască în amintiri.

Probabil, printre puținele lucruri onorabile ale bătrâneții este și acela de a mai putea păstra (care poate!) ceva, o lacrimă de vis din copilul de altădată, care permite acestuia, dar și satului, să nu moară. Acea lacrimă trăiește și odrăslește amintiri; este singura demnitate și decență înaintea morții: amintirea.

Copilul, ca și Dumnezeu, este Cel ce Este. Stăpân peste infinitele lumi. Dar, când acesta din urmă se amestecă fără rușine în lume prin Judecata de Apoi – copilul moare. Devine altceva: știutor obosit al binelui și răului. Este pierdut: devine om moral prin excelență, dar cu prețul pierderii Vieții din el.

Pentru că cea mai candidă și dreaptă judecată în Cosmos este Judecata de apoi a copiilor. Se subînțelege: copiii sunt judecătorii. Aici, ar putea, probabil, să dea o mână de ajutor și Iisus, cu condiția ca el să se ducă la copii și nu invers! Ca tovarăș cosmic de joacă, el însuși un copil plecat cu inutilă treabă din paradisul celest și abandonat lamentabil de oameni în încercarea de a le spune adevărul, de a-i rezidi, de a nu-i lăsa să cadă din copilărie.

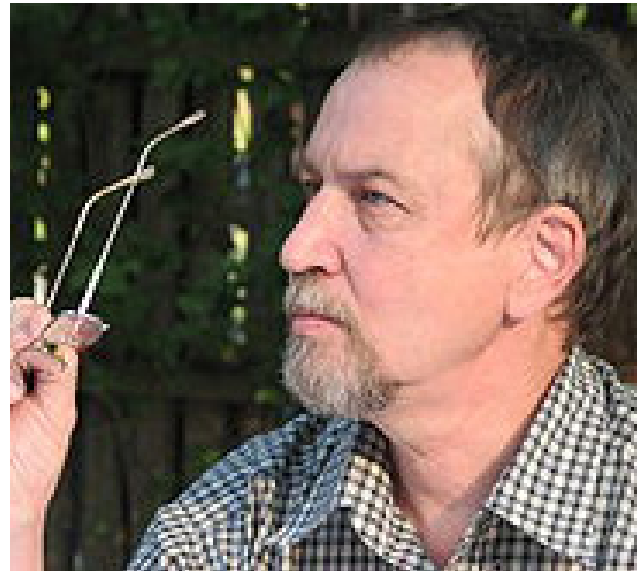
Dar oamenii erau plini de anchiloză. Era prea târziu. Curgea moartea pe ei. Prea bătrâni. Iar Iisus ratează omul nou, se pare, pe vecie. De aceea cerul este gol. Mai bine în raiul lui Creangă, măcar din când în când, unde Nic-a lui Ștefan a Petrei nici n-a plecat. Se plimbă mândru pe ulițele amintirii – „om de treabă și gospodar în Humulești”. Nu e totul pe lumea asta? Să rămâi, să poți rămâne de din Creangă de Ion?

## LUCREZ LA ÎMBUNĂTĂȚIREA PROPRIULUI MEU DUH

*Simona Dumitrache – de vorbă cu Paul Aretzu*

*Domnule Paul Aretzu, vă rog să-mi spuneți când v-ați început activitatea literară și ce anume v-a atras spre acest domeniu.*

Am avut, dintotdeauna, o predispoziție pentru domeniul umanist, iar circumstanțele favorabile, care s-au adăugat de-a lungul timpului, mi-au determinat definitiv destinul. Am fost un copil curios și cu imaginație. Orașul Caracal, în care m-am născut, mai era, în vremea aceea, un centru cultural ardent, perpetuând tendințe din perioada interbelică. Se citea mult, nivelul de civilizație era destul de ridicat, oamenii erau comunicativi, dornici să-și împărtășească propriile experiențe. Târg prosper, aflat în centrul unei importante zone cerealiere, Câmpia Romanațiului, era plin de negustori, dar și de intelectuali. Se mai aflau și câteva unități militare. La o populație nu prea numeroasă, fuseseră ridicate zece biserici și o sinagogă. La Teatrul Național se jucau, uneori, două spectacole pe săptămână. Într-un asemenea loc, nu puteai ajunge decât moșier, negustor, ofițer sau, măcar, scriitor. S-a mai întâmplat ca un frate al mamei, doctorul Paul Petre, să orbească în urma maltratărilor la care a fost supus, din motive politice, în anii '50, când a fost anchetat, un an, în penitenciarul din Craiova, aflat la subsolul Universității de azi (ce memorie odioasă coabitează cu aspirația tinerilor de a primi lumina învățăturii!). Cultivat, meloman rafinat, mă puneă să-i citesc mai multe ore pe zi. Eram, la 13, 14 ani, cititor de serviciu. Grupul lui de prieteni era destul de select și chiar în familia mea existau tradiții culturale și o puternică înclinație religioasă. Așa că am căpătat deprinderea de a citi de timpuriu și, apoi, de la sine, a urmat și dorința de a scrie. Primele versuri le-am publicat în revista școlii și, apoi, într-o mică antologie scoasă de directorul acesteia, Crăciun Pătru. A fost o vreme când citeam continuu. Mi-am făcut și obiceiul



de a-mi cumpăra cărțile care mă interesau. Unchiul meu, care obținuse dreptul de a avea cabinet particular, pentru subzistență, îmi oferea, uneori, mici sume de bani. Din nefericire, vremurile erau sinistre, marcate de cenzură (care risca să devină o a doua natură) și de abrutizare politică. Am ales să nu mai scriu, pentru un timp. Anul 1989 a schimbat pe neașteptate toată istoria. Dar, ceea ce înainte fusese deficitar, a devenit inflaționist. Mi-am recuperat dorința de a scrie. Cititul, scrisul completează și spiritualizează existența, dau omului senzația continuității, îi îmbunătățesc performanțele de cunoaștere.

*L-ați cunoscut pe Marin Sorescu? Ce puteți spune despre el?*

L-am cunoscut, în sensul că l-am întâlnit de câteva ori. Era un om cu multe rezerve ascunse în spatele timidității și al modestiei. Îl indispuneau, în cenaclu, cei care îi imitau stilul. Drumul său spre locuința din Craiova trecea prin fața casei socrului meu, cu o arhitectură aparte, pe care se oprea să o privească. Dacă îl vedeam, ieșeam pe stradă și discutam câteva minute. Îmbătrânise repede



și avea o aură de însingurat, de transportat. În ciuda acestei imagini, era foarte activ, foarte atent, discursul îi era bine structurat, cunoscuta lui ingeniozitate funcționa din plin. Un mare scriitor și un om cumsecade, deși erau mulți care îl denigrau.

*Ce cărți preferate aveți? Ce ați lua cu dumneavoastră într-un loc izolat?*

Biblia este cartea suficientă. Este păcat că foarte puțini se bucură de bogăția, frumusețea și profunzimea acestei supercărți. De altfel, citindu-se cam într-un an, oferă posibilitatea de a fi luată de la capăt, ca un fel de tora maximală. Fiecare nouă lectură relevă sensuri și aspecte noi. Îmi place toată corola scrierilor religioase, sfinții părinți, hagiografiile, textele apoftegmatice, exegezele, imnografiile. Am citit cărțile importante, referențiale, iar acum citesc, prin preocuparea pe care o am pentru critica literară, mai ales, literatură contemporană.

*Despre literatura contemporană ce ne puteți spune?*

Literatura română actuală este diversă și de bună calitate. Despre ea s-au

scris cărți de sinteză, istorii literare, dicționare. Ea este, însă, un fenomen activ, în derulare. Deși evoluează destul de previzibil, este loc și de surprize. Valorile sunt echilibrate, există o dispută firească între generații, sunt conturate câteva grupări literare, în funcție de centrele geografice/culturale, de revistele mari. Tematicile sunt diverse. Este clar însă că postmodernismul nu mai are oferte, că trebuie găsite soluții noi pe care douămiiștii nu le dețin. De altfel, criteriul generaționist nici nu este unul serios, se va pierde în timp. Dar este momentul în care să apară un scriitor (sau mai mulți) care să schimbe paradigma. Din nefericire, societatea nu stimulează o asemenea revelație. Cetățenii sunt hedoniști și egoiști. Se scrie, azi, o literatură bună. Păcat că nu e și citită!

*La ce lucrați?*

Lucrez la îmbunătățirea propriului meu duh. E un domeniu care se ară, se seamănă, se plivește, așteptându-se, în fine, să rodească. Însă lucrurile sunt anevoioase și de durată, ca la vița de vie. În primii trei ani nu produce nimic. Iar valoarea ei se află târziu, după ce se tescuiesc strugurii și se învechește vinul în gropniță.





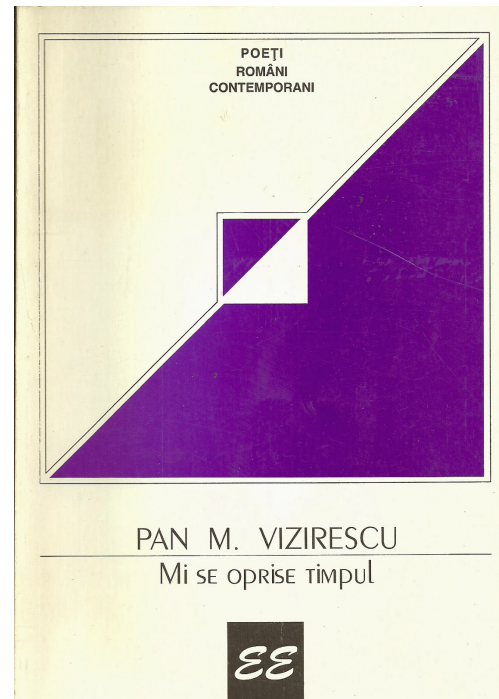
## PAN M. VIZIRESCU – POETUL (II)

Paul DOGARU

Și de această dată, ca de altfel mereu (chiar și în cea de-a treia carte de poeme, „Armonii inedite”), prof. Constantin N. Străchinaru își face „datoria” cu „În loc de prefață”. Ca atare, „misia” noastră e oarecum sinuoasă, acceptând paralela sau admitând, prin condescendență, itinerariile asumate discursului conceptual, prin energiile verbale deliberate în actul poemizat. Intenționăm, totuși, o limpezire la întortocheate rostiri de natură manieristă, într-o sintactică ceremonială, evident mai puțin inteligibilă.

Volumul „Armonii inedite” este structurat, prin editare, în patru cicluri: *Sonete*, *Țară veche*, *Sub voia vechilor porunci* și *Cântecele dimineții*. Prima parte este consistentă și motivată, pe lângă reflecția spirituală, și în prima versiune, când vine către inima noastră (ce dor ne-a fost întotdeauna de Voiculescu și Shakespeare) stârnind emoție și uimire ideatică. Există, într-adevăr, legături contingente, cu așii genului, chiar o tematică germinativă, cu filosofia în legile ei spirituale, estetice, de universalitate. Criticul, după ce a conceput pe zece pagini un studiu pertinent și profesionist – dovadă a cunoașterii reale a problematicii în toate fecundele traversări –, conchide: „Poezia lui Pan M. Vizirescu nu este un experiment și o creație cu temelii profunde în spiritualitatea românească. Ea își are originalitatea, unitatea și diversitatea ei.”

Și sonetele se derulează sub zodia frumuseții, a metaforei, dar și a unei conștiințe semiotice. De aceea, „traducerea” lor e condamnată. Mă voi smulge pedepsei prin eschive de influență, căutând, asemenea lui Nichita Stănescu, să apropiu, să contopesc distanța dintre simțire și materia cuvintelor,



sintagmele-semne, ca imanență a discursului sugerat și asumat emoțional. Căci artistul, în viziunea autorului, este aidoma semănătorului care aruncă generos cu „mâna-mbelșugată” (talent - s.n.) „sămânța, care-n rod își crește sporul” (opera), „întru hrănirea noastră” (orizontul de așteptare), pentru a sui „spre slava cerului albastră” (menire și durabilitate) prin vreme (Semănătorul).

Este un fin observator al disimulării, imprimând aforisticul cu o intertextualitate anecdotică (*Urâta arătare*, *Frumosul vas*, *Un faeton*, *Banchet*, *Zestrea miresei*, *Campion* ș.a.), motivațiile biologice, tot o fatalitate, o soartă neiertătoare, generând trăiri tulburi (frumosul cal intră-n arenă, dă spectacol, stârnește admirație, pe când în „cerc închis îl dănțuie ursita”; fatalitate, o soartă neiertătoare, generând trăiri tulburi „venise fiul așteptat

de-o viață”, ca apoi să se „topească pe cale-ntoarsă”; tânăra cândva, „cu frăgezimi de crini”, supusă unui destin barbar, ajunge bătrână, o nălucă știrbă, chioară și surdă care nu mai știe cum „glăsuia iubirea”). Și-n final, toți și toate-s „un cimitir de glorie și-mpărați,/ cascadă de imperii răvășite”, peste care „Trec umbrele strigoilor uitați” (Istoria).

Ciclul II sugerează, prin inserții simbolice, tentația pură a receptării tradiției, de reflexie, sub semnul „izbăvirilor străbune”, în culoarea rafinementului stilistic. Oltul („sol venit din nepătrunderi”), într-o geografie blagoslovită cu butuci de vie, nuc, pădure, ierburi, desișuri, poteci neumbrate, mici împărați, cu vestitul Faur și autorul trecând „hotarul în marea poveste” (Pe drum de poveste); în fond, o realitate de materialitate estetică a harului divin când „spune slova cum că Dumnezeu,/ .../ În țara asta și-a făcut ogradă”. Prin natura genială întâlnim „aproape cu iezi și agurida”, „Șturbeie largi, cu zvon de mănăstire,/ Chimiruri noi de pălămidă”, o întreagă microlume pământean-serafică, opțională și certă, purtând „botezul crucii” printr-o istorie misterioasă, cu „bucoavne de nalbă”, c-un domn, Ștefan cel Mare, care „s-a nălțat pe scări crepusculare/ Că-ntemeiase voievodat de piatră”, apoi un poem scris, „catapetasma despăcată-n două” de tânguirea vestită a clopotelor, cădelnițate prin vremea de apoi, cu „plâns, alin și mângâiere” pentru când „Au năvălit fântânile să umple”.

Urmăresc, în lectură, relația reală dintre existență și aventura erosului, ca forță lirică și manifestare umană. E discretă, cu plonjări „în larg”, cauzate de „întâia-mbrățișare” și, pe intervale, graba de a iubi „cât pentr-un veac”, fiindcă sunt (suntem) amenințați de „troienirea uitării”. Apoi, pocăința sufletului olog și frânt în două, cu pierderea năzuinței de-a începe „o

viață nouă” (Strigăt), cu sufletul „răstignit pe drumuri neștiute”, încercând să se întoarcă „la-ntâia ctitorie”, cu „fruntea-ncununată de lumină”, simultan cu trecutul ce-și „învie doinele în care au adormit bătrânii”. Olarul nu-i „meșter de bolți și catedrale”, însă își urmează crezul și tradiția: „Dar unduiesc pământul ca să-l tocmesc în oale/ Și-ascult străbunii-n taină grăind prin rădăcini” (Olarul). Pe acei străbuni care „Au mers în brânci prin negură și zloată”, „cu viața lor de câine”, care vor spăla într-o zi „trecutul de rugină” și „vor porni răscoala peste veac” (Răscoala).

În ciclul III, vechile porunci însumează nevoia de a-și mărturisi nestrămutata credință, la un loc cu întrebările inevitabile de la Geneză (sub formă de parabolă) la martirizarea lui Hristos, într-o dimensiune a minunii de a fi îndrăgostit de-o Cosânzeană în „Țara asta cu bunicii ei”, cu tradiții și sărbători, în jocul de câmp, cu „stele de aur și îngeri de foc”, unde, în zori, aude „sloganele cum cântă” și strugurii cum își adună „mierea-n șiștare”. Visează un proaspăt botez, „Călător nou/ Cu semnul plecării/ Către alt început”, când se vrea „În azur,/ Pur!” (Trecere peste marele vis).

„Cântecele dimineții” reiterează spiritul luminos al autorului în relația cu elementele naturii, pe care le cântă și se-ncântă „pentru toate câte încep veacul nou”, de „dragul descântecului”, „pentru bucata de pâine/ Și ziua de mâine”, pentru ploile răsăritului, „pentru cei dintâi miei”. Poezia „Va veni și ziua” încheie volumul și este un minitestament al creației în ultima etapă a existenței, când, fie că inima „nu va mai zvâcni”, fie că se află sub povara resemnării sau a oboselii, când dorește să-și lase cântecul ce l-a ucis, perenitatea vieții ca dovada a existenței sale.

(Din volumul postum de eseuri și critică literară, Visceralitatea clipei, în curs de apariție)



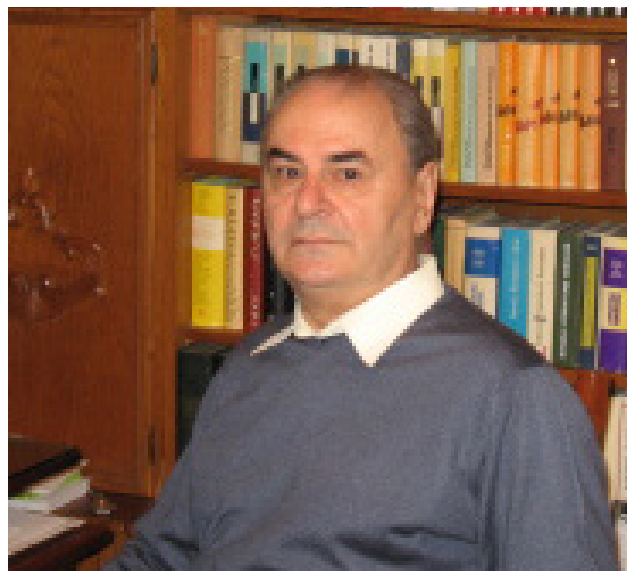
## VIOREL DIANU DESPRE *ORAȘUL DE PE OLT*

Maria IONICĂ

Născut la 16 iunie 1944, în Stoilești, comuna Bârsoiu, județul Vâlcea, Viorel Dianu s-a instruit, succesiv, în satul natal, la Râmnicu-Vâlcea și București. Licențiat în litere, a profesat în județul Olt, mai întâi la Școala Generală Ghimpețeni – comuna Nicolae Titulescu. După interludiul de activist la Comitetul Județean UTC Olt (22 decembrie 1969–11 septembrie 1972, perioadă în care a scris volumul de povestiri *Revelație în do minor*, apărut abia în 1979, la editura craioveană „Scrisul Românesc”, și a debutat ca prozator cu schița *Prietenii*, publicată în 1971 de ziarul județean „Oltul”), a revenit la catedră, predând limba și literatura română la două importante licee slătinene – Liceul Teoretic „Radu Greceanu”, respectiv, Liceul Industrial Textil, impunându-se și ca prestigios cadru didactic.

Concomitent cu obligațiile de elev, student, profesor, Viorel Dianu s-a afirmat și consacrat în plan literar, valorificându-și disponibilitățile creatoare începând cu eminescian-argheziana vârstă de 16 ani, când debuta cu poezia *Gândul meu*, apărută în „Secera și ciocanul”, ziarul din Pitești al regiunii Argeș. În ultimele clase de liceu a continuat să scrie nuvele, piese de teatru și poezii, care s-au pierdut, ca și romanul *Idealul*, creat în vacanța de vară a aceluiași an, 1960.

De-a lungul anilor, numeroase povestiri, nuvele, romane și recenzii literare despre acestea au apărut, fie în volum, fie în prestigioase reviste literare: *Luceafărul*, *România literară*, *Contrapunct*, *Suplimentul literar al Tineretului Liber*, *Literatorul*, *Ramuri*, *Art-Panorama*, *Viața Românească*, *Contemporanul*. *Ideea Europeană*, *Argeș*, *Scrisul Românesc*, *Convorbiri literare*, *Dacia literară*, *Hyperion*, *Vatra*, *Bucovina literară*, *Oglinda literară*, *Actualitatea literară*, *Agora literar-artistică* ș.a.



Însă lucrarea care l-a impus pe Viorel Dianu ca personalitate marcantă a vieții cultural-literare din zona Oltului și nu numai pare a fi romanul *Suplinitorul*, apărut în anul 1986, la Editura „Cartea Românească”, operă citită și citată cu entuziasm nu doar de dascăli și nu numai din Olt. În 1984, după cinci ani de tergiversări, Editura „Eminescu” refuzase tipărirea textului, compensatoriu publicându-i autorului doar volumul *Apoteoza Meșterului* (cu cenzurarea a cinci dintre cele nouă povestiri!). Însuși autorul a recunoscut impactul acestei cărți asupra cititorilor: „Publicarea romanului *Suplinitorul* în anul 1986 mă făcuse cunoscut ca scriitor, cartea devenind repede populară. În Slatina, tirajul comandat (cu totul insuficient față de cereri) s-a epuizat spontan, romanul s-a citit cu ferveare – de cei care căutau să se recunoască printre personaje s-a parcurs chiar cu înfrigurare –, a circulat din mână în mână, s-a comentat în multe și varii ocazii. Asta a făcut ca intervalul deșertic, de vreo nouă ani, de care vorbeam, să pară suportabil”.

Pe lângă activitatea didactică, care i-a adus destule satisfacții, profesorul Dianu scria

asiduu (mai ales în vacanțe!), devenind nelipsit în peisajul cultural-artistic al urbei, vreme de câteva decenii implicându-se în numeroase acțiuni, colaborând la principalele reviste literare și contribuind semnificativ la revigorarea spiritualității zonale. Apreciat de cititori, de confrăți scriitori – unii canonici, precum și de riguroși critici literari (v. exegeți ca Laurențiu Ulici, Ion Bogdan Lefter, Ioan Lascu, Dan-Silviu Boerescu, Mircea Moisa, Ioan Stanomir, Simion Bărbulescu, Alex Ștefănescu, Florea Miu, Mara Magda-Maftei, Florin Mihăilescu, Horia Gârbea, Eugenia Țarlungă, Gabriel Coșoveanu, Paul Aretzu), omagiat în vara anului 2014, cu ocazia împlinirii unei vârste rotunde (mai receptivă s-a dovedit a fi Editura Tipografia Moldova Iași, care, începând cu 2013, a început scoaterea de sub tipar a celor trei volume din ciclul *Viorel Dianu, Opera Omnia*, antologând majoritatea scrierilor de până în prezent ale autorului), Viorel Dianu își poartă cu demnitate *crucea*<sup>1</sup> de scriitor adevărat.

Fără a fi fost onorat cu vreo distincție „locală” (alții l-ar fi declarat de mult Cetățean de Onoare), Viorel Dianu rămâne în amintirea colegilor și elevilor săi ca un profesor de elită al Oltului, care și-a valorificat în creația literară activitatea de dascăl aflat în slujba limbii și literaturii române. Multe dintre scrierile sale poartă amprenta mediului în care și-a desfășurat autorul o bună parte a vieții și activității, astfel că nu putea fi decât salutară ideea de a strânge într-un volum paginile închinat *orașului de pe Olt*.

Cu un specific aparte, chiar dacă nu se numără printre marile centre urbane, orașul a cărui imagine se poate panorama de pe Dealul Grădiște a dat spiritualității române și universale personalități care s-au impus în diferite domenii ale științei și artei, cele mai rezonante nume fiind *Eugen Ionescu* și *Ion Minulescu*.

Ca un fel de omagiu adus acestui al

<sup>1</sup> Într-un interviu din 1995, după apariția romanului *Crucea perpetuă*, Viorel Dianu talmăcea astfel semnificația titlului: *Orice om își are crucea lui, pe care trebuie să și-o poarte până la capăt, cu răbdare și demnitate.*

doilea (după Râmnicu-Vâlcea) municipiu care i-a marcat existența, situat pe celălalt mal, stâng, scaldat de același râu ce traversează longitudinal ținutul Olteniei, generând și denumirea acestei încercate părți de Românie, *suplinitorul* de odinioară (azi-bucureștean cu acte în regulă) își întoarce, după ani, gândurile către locurile în care a trăit o bună vreme, afirmându-și vocația literară.

Proiectatul volum *Orașul de pe Olt* însumează pagini din și despre numeroasele opere inspirate autorului de orașul tinereții și maturității sale creatoare. Sumara notă biobibliografică punctează destinul unui scriitor care și-a înțeles pe deplin menirea de a da seama de locul și timpul în care, *volens-nolens*, s-a aflat între anii 1979-2002, Slatina având privilegiul de a-i tăia zădărnici zădărnici creator, visele și speranțele.

Cartea însumând peste trei sute de pagini a fost structurată în câteva secvențe: *Proză, Jurnal lapidar* (începând cu anii 2006-2007, autorul stochează pe calculator, poate pentru o posibilă viitoare ediție de autor, toate lucrările literare publicate, precum și *însemnări zilnice-fragmente de jurnal, reunite în volum sub titlul Varia*), *Articole. Studii. Recenzii, Interviu. Confesiuni, Evocări, Comentarii ale operei în publicațiile locale*. Căci despre opera lui Viorel Dianu a curs, firește, multă cerneală tipografică și în presa locală, majoritatea ziariștilor și oamenilor de cultură apreciind harul creatorului (v. paginile semnate de Virgil Dumitrescu, Florin Chintescu, Valentin Ciurea, George Enache, Aurel Găgiu, Victor Ursu, Elena Cruceru, Maria Ionică, Costel Mirea ș.a.).

Pe lângă febrila activitate creatoare și periplul încercărilor de publicare a operelor, regăsim în acest veritabil *remember* oameni și întâmplări mai mult sau mai puțin cunoscute, jurnalul venind cu incitante informații despre autor, axate pe mai multe planuri: profesional, artistic, familial etc. Aflăm prin ce tribulații dramatice trecea *profesorul din toamnă-n toamnă*, titlu considerat odinioară *bombă sigură* de riguroasa cenzură, care a amânat



cu aproape un deceniu publicarea romanului *Suplinitorul* (scris între 1974-1977). De altfel, mai multe proze publicate de-a lungul anilor de Viorel Dianu reflectă satisfacțiile morale, dar și inconvenientele condiției de intelectual, drama suplinitorului, exponentul intelectualității aflate în dizgrația puternicilor din epoca totalitarismului. Un tablou sugestiv apare chiar în deschiderea romanului *Suplinitorul*, cu descrierea „frământarea de proporții” de pe bulevardul unde urma să se deruleze marea defilare de 23 august, cu țipetele isterice ale *tovarășului Stoica* („Haideți, ceapeurile! Văleni, Salcia, Izvoarele!... Ansamblurile folclorice să treacă în față... Mai înapoi Învățământul! Aici țî-e locul? Mai înapoi!”).

Cu toate acestea, în pofida incertitudinilor și neajunsurilor de atunci, din *Orașul de pe Olt* răzbate nostalgia după melegurile în care Viorel Dianu a trăit 28 de ani (desigur, frumoși, fiind și ai tinereții...). Privit din toate unghiurile, înregistrat cu vechile și noile toponime, reședința județului care a împrumutat numele Oltului este surprinsă cvasimonografic, punctându-i-se aspecte relevante din viața economică, socială și culturală, fiindu-i immortalizate evenimente și personalități.

Forța de sugestie a expresiei, plasticitatea imaginilor vizuale și auditive, talentul descriptiv, în general, îi conferă lui Viorel Dianu atuurile unui autentic scriitor canonic. Iată o mostră: „De aici, din centru, imnul își croi cărare spre răsărit de-a lungul Bulevardului Bălcescu [...]. În partea cealaltă își luă drumul printre blocuri, mângâie ferestrele cu ciorchini de oameni, traversă acoperișurile pe care se cățăraseră copiii și, ajungând pe muchea dealului, se avântă biruitor pe deasupra orașului vechi așezat în amfiteatru, acoperi cu mantia sonoră mica grădină publică, masiva clădire a Sfatului, apoi lunecă în josul străzilor înguste, ocoli Dealul Steiului, scutură vârfurile plopilor și brazilor din fața Liceului Tudor Vladimirescu și pătrunse în valea amplă a Oltului, cu care se însoți pe calea fără sfârșit a lumii”.

Pe de altă parte, merită reamintite caracteristici precum eleganța stilului, acuratețea limbii și precizia detaliilor. Dar ceea ce frapază în cărțile lui Viorel Dianu este sinceritatea scrisului, autorul neezitând să aducă în scenă personaje cărora le-a încredințat ceva din sine, fie și autoironizându-se, fie încercând eliberarea de unele tensiuni



sufletești/omenești, dovadă că arta continuă să aibă un rol purificator.

Dintre prozele inserate în această carte, o mențiune specială ar merita inedita intitulată *Roata olarului*, datată 1979, inspirată parcă dintr-o parabolă biblică. Oglindind înțelepciunea proverbului *pe cine nu lași să moară, nu te lasă să trăiești*, tulburătoare și plină de tâlc este povestea meșterului cu „mâini unse cu meșteșug dumnezeiesc”. Acesta găzduiește cu generozitate un străin care, profitând de „cumsecădenia” olarului, se face treptat stăpân *pe casă și masă*. I se tolerează totul până ce samsarul propune a încărca spre vânzare oalele și străchinile de care era ticsită locuința. Câștigurile *afacerii* nu-l ademenesc pe artizanul lipsit astfel de bucuria contemplării mulțumirii pe chipurile cumpărătorilor, căci „în afară de bani, mai era o altă plată, un alt fel de câștig: acela de a citi în ochii cumpărătorilor și ai necumpărătorilor aprecierea lucrului tău, de a sta de vorbă cu ei, întrebându-i cât le place sau cât nu le place un obiect ori altul. Fiindcă ceea ce vedea străinul acolo – o *marfă* în unele privințe, într-altele însă nu – era lucrat și cu sufletul, care își cerea și el o răsplată pentru sine”. Înainte de a-i aduce străinului desaga cu care venise odinioară, bătrânul rostește aforistic: „Dacă vrei să mai stai pe la noi, caută să sfințești locul dacă poți, iar nu să-l ocărăști”. Evidențiind capacitatea prozatorului nostru „de a releva insolitul de dincolo de banal”, pasiunea acestuia de a trăi și a observa viața, profesorul Silviu Gorjan observa că Viorel Dianu „este un prozator dublat de un poet și un moralist”, remarcând că „face o proză foarte modernă”, pe linia lui André Gide și a altor prozatori obiectivi francezi.

Foarte interesantă este și secvența cu recenzii, interviuri și considerații critice, articolele cu titluri sugestive și incitante (*Eminescu liber, Titu Maiorescu în intimitatea Luceafărului*), câteva sintagme aforistice trădând deosebită admirație față de marele critic literar interbelic George Călinescu: G. Călinescu, *prin el însuși, Cartea secolului [Istoria*

*literaturii române de la origini până în prezent*, de G. Călinescu]. În viziunea sa, *Istoria* lui Călinescu este „Biblia literaturii române”, iar Călinescu – „ghepardul literaturii române”.

De-a lungul anilor, am citit mai toate cărțile semnate de Viorel Dianu, în succesiunea lor ritmică; pe câteva le-am și recenzat cu vădită încântare și m-a onorat faptul că autorul mi-a fost coleg de breaslă. Cum să nu te impresioneze *Suplinitorul* într-o perioadă când repartiția de stat te arunca în cine știe ce colț de țară?! Scenariile unor filme ca *Buletin de București* nu erau sută la sută ficțiune! Această lucrare mi-a dezvăluit amănunte neștiute, cum ar fi acela că autorul a debutat la 16 ani, că elev al liceului vâlcean „Alexandru Lahovari” de azi scria poezii, proză și dramaturgie ș.a.m.d.

Exprimându-și în mai multe rânduri crezul artistic, Viorel Dianu consideră literatura „lucrarea cea mai aleasă și mai durabilă de pe pământ”: „este pasărea mea măiastră. Cu umilință mărturisesc că am iubit și continuu să iubesc nemăsurat literatura. Știu că astăzi, la începutul mileniului trei, iubirea a devenit un sentiment desuet, ridicol poate, și oricine îl rostește este taxat drept romanțios, dacă numai rău. Iubirea nu se mai poartă. Formula potrivit căreia *dacă dragoste nu e, nimic nu e* a fost la cinste cândva, acum deviza a devenit *dacă bani nu e, nimic nu e*. Fă politică, de orice culoare (câștigătoare să fie!), fură cu toptanul, vâra-te în afaceri oneroase, învârte-te cât poți și apucă tot, fii descurcăreț, nu scăpa și nu ierta nimic și-ți va fi ție bine... [...] În marea mea naivitate, persist să consider literatura lucrarea cea mai aleasă și cea mai durabilă, cea mai scumpă și cea mai dulce. Nu-i nimic de făcut, nu mă poate lecui nimeni de credința mea. Care e și a altora. A celor înzestrați cu putere creatoare, cu har ceresc și preafericit. Eu nutresc față de vocația de scriitor un respect mistic. Mi-am cultivat neîntrerupt acest respect”.

Ca atare, Viorel Dianu și-a urmat cu devotament și perseverență destinul literar, încununându-și pasiunea creatoare. Cu atât mai sisifică apare strădania celui care abia în

1990, după 30 de ani, devenea membru al UR. Și poate nici atunci, de n-ar fi fost acel Decembrie 89... „Stilul aplicat, exact, lipsit de aventuri tehnice, îl înscrie pe autor într-o direcție tradițională, venind dinspre Slavici și Rebreanu, nu lipsit însă de rafinament analitic, de jocul alegoric, de coduri psihanalizabile”, afirma Paul Aretzu, referindu-se la romanul *Bucurați-vă și vă veseliți*<sup>2</sup>, publicat de Viorel Dianu în 2004. Despre acest roman, al „sacrificiului parental” (Gabriel Coșoveanu), în care se descrie „o mare iubire în cuvinte răscolitoare, fără să transforme totuși drama în melodramă”, se pronunță și Alex Ștefănescu, concluzionând: „*Bucurați-vă și vă veseliți* ne atrage atenția asupra lui Viorel Dianu și ne face să ne simțim vinovați pentru că nu i-am citit cărțile anterioare”.

În articolul sugestiv intitulat *Fugit irreparabile tempus*, publicat în „Memoria Oltului”, nr.8 /2014, Viorel Dianu mărturisea: „Zboară timpul ireversibil... Dar memoria are puterea magică de a reînvia pentru noi clipele trecute, de a ni-i readuce în minte pe cei dispăruți, alăturându-i celor în viață, ori de a derula pe dinaintea ochilor noștri evenimentele trăite. Acest lucru încerc să-l relievez acum, amintindu-mi de perioada slătineană a anilor 1995-2000, perioadă rodnică pentru mine din punct de vedere editorial, când am publicat aproape câte o carte anual. Un deceniu mai devreme nu izbutisem să tipăresc nimic: fuseseră anii de cenzură ideologică drastică, dinainte de Revoluție, apoi anii de cenzură economică acerbă, postrevoluționară. Cărțile mele, pe care nu încetam să le scriu, adăstau răbdătoare prin edituri, intrate în colaps, să iasă la lumină, așa cum se întâmpla și cu ale altor autori. [...] în anul 1995, după șapte ani de la redactare, mi-a apărut în sfârșit romanul *Crucea perpetuă* la Editura Semne. Fusese planificat a se edita de Cartea Românească în 1990, dar, survenind evenimentele din Decembrie...”.

Concis și dureros de sincer, finalul articolului ar explica motivul *transferului* la București, cu mențiunea că aceste aduceri-aminte sunt dedicate, cu mulțumirile cuvenite, celor evocați: „Dar anul 2001 este înnegurat pentru mine și familia mea: boala lui Cristian-Mihail, băiatul nostru cel mare, se agravează până în pragul fatalității. Era să-l pierdem deja în două rânduri. Inevitabilul se produce în ianuarie 2002. În vară ne vom muta la București și astfel ia sfârșit epoca noastră slătineană. Exceptând finalul, bogată și frumoasă. Dedic acest material memoriei celor evocați aici și plecați dintre noi. Celorlalți le mulțumesc pentru căldura prieteniei lor”.

Autor prolific și consacrat, Viorel Dianu continuă să rămână în *orașul de pe Olt* același intelectual rafinat, sensibil și modest, cum îl recunoaștem și din sugestivul *autoportret*: „Sunt un om normal. Pașnic și prevenitor. Melancolic, cu puseuri de veselie. [...] În situații firești însă și în relațiile cu oamenii obișnuiți, ca mine, nu am niciun fel de complexe. În schimb, dacă timiditatea asta reușesc s-o mai îmbrobodesc, cu modestia mea nu e de șagă. Nu vorbesc de o modestie care stă bine oricui, ci de una absurdă, sinucigașă. Care nu mi se trage de la părinți, ci de la Apostolul Pavel. O smerenie dusă până la ultimele consecințe, care, cel puțin pe spații și durate mici, mă «condamnă» la condiția de perdant. [...] Mulți se miră de ce, pentru un merit sau altul, nu pretind nicio răsplată ori laude, de ce, dintr-o ocazie favorabilă, nu trag foloase, de ce refuz cu obstinație să fiu «miruit» cu funcții, de ce mă complac într-o sărăcie injustă... Uite-așa! Treacă-mi alții înainte și bucură-se ei de bunurile toate. Am și eu bucuriile mele, simple și destule, alea care or fi fiind. Iar dacă râvnesc la pasărea aceea măiastră, pun la bătaie însușirile cu care am fost învrednicit și din care îmi fac un titlu de glorie: osteneală de elefant, încăpățânarea de catâr, răbdarea de cămilă”.

<sup>2</sup> După *Suplinitorul*, romanul *Bucurați-vă și vă veseliți* (2004) pare a fi cea mai citită și recenzată carte a prozatorului Viorel Dianu.



## Diana STROE



## 1. Azi

Azi, ca niciodată, m-am surprins chemându-l, în vis și aieuea, pe singurul om pe care l-am cunoscut având două suflete. Azi am dat sacrul pe profan. Azi, mai mult decât ieri, am căutat cu propriii mei pași și cu disperarea condamnatului iadul lui încremenit moartea parazitara, descompunerea sublimă, putrefacția spirituală. Azi, am coborât cu dor în infernul binecunoscut, care-mi îngheață sângele într-un mod atât de familiar deja, încât mă reped cu toată puterea către zidurile temnițelor lui, să-l regăsesc, înlănțuit și resemnat, pe tata. Azi mi-am ignorat crezurile, azi n-am spus rugăciunile, azi nu am privit icoanele.

Azi am căutat durerea și întunericul, m-am bucurat că aveam mâinile reci și respirația tăiată, ca o ultimă mântuire, căci acolo, dincolo de toate păcatele din străfundurile lumii, el mă așteaptă. E greu să ai jumătate de familie acolo și cealaltă aici. E ciudat să tragi de tine, să te jupoi periodic, să te rupi monstruos între două lumi, una de carne și una de ceață, și să tragi mereu la sorti între a fi aici sau acolo, între a bea cafeaua lângă o mamă dulce și a-ți smulge mădulele de regrete și a pune toate întrebările din lumea asta unui tată pierdut. Am ajuns la vârsta când pe cei de aici nu-i mai înțeleg. Sau mai bine zis, nu mă mai identific cu ei, nu-i mai recunosc. Am multe de asumat și lucrurile astea le caut acum dincolo, căci e singura modalitate să le mai aflu vreun răspuns. Îmi iau sufletul în dinți și mă afund în amintire, și apoi în coșmar, cu nevoia și dependența ideii de a afla cine sunt și pe seama căruia dintre ei, a frumoasei sau a blestematului, am ajuns în acest punct.

Amintirile: ora de fizică. Ploua apocaliptic, ploua cinic, la sfârșit de toamnă, ca o pedeapsă peste pământul negru și peste gândurile mele, căci slabă de înger fiind uneori,

cad în cursele astea des, de introspecție și întrebări, la fiecare strop picurat mai cu stil, la fiecare ceașcă de cafea băută la geam. Mă rugam după un eveniment. Am 19 ani și tot atâta minte cât și suma fabuloasă a anilor trăiți. Când, ca prin vis, mă cheamă paznicul. M-am întrebat ce m-a lovit pe mine, veșnica tocilară, fix în mijlocul orei, după trei ani de liceu în care nimic nu se clintise din loc. Am auzit atât: „te caută un străin”. De ce i-a spus străin, nu știu nici azi. Și nici n-aș fi știut să-i spun eu altfel, dar apelativul m-a mirat, aproape m-a cutremurat. Era tata. Plouat, înfrigurat, făcuse câteva ore pe drum să mă vadă. Am rămas pironită în frumoasa lui privire albastră, urmărind cum mii de stropi i se lovesc de umbrelă și întrebându-mă de ce nu face niciun pas către mine. Acum știu. Fiindcă nu era nevoie. Fiindcă aveam să alerg eu, mult mai târziu, bătătorind pașii lui. Dar aici **intervine** alt fir, pe care n-am să-l despic acum.

M-a luat de la oră, fără nicio explicație, după zece ani în care lipsise cu desăvârșire, și, cel mai natural lucru din lume, am mers la o cafea. Ca și cum săptămânal am fi făcut asta. Eram doi osândiți la capriciile vremii, doi sensibili pitiți sub bolovani, doi nebuni care



se uitau în oglindă trăind mirajul identificării până la epuizare. Mi-a rezumat cei zece ani într-o succesiune artistică de fraze pe care nici că aş fi spus-o mai bine. Şi, în mod bizar, simţeam că vrea să se destăinuie şi că vrea de la mine o părere despre tot şi toate. De la mine, puştoaica lui uitată în provincie. De la mine, eleva lui eminentă cu care se mândrea necunoscuţilor când îşi amintea că exist. De la mine, pe care mă pocnea cu vorbele lui cel mai tare dintre toţi, uitând nepărinteşte să mă mai ridice de jos. Şi invariabil mă întrebam cum de face asta, de ce omul ăsta mare are nevoie de confirmări. De ce vrea să dea acatiste să-şi afle păcatele sau măcar să şi le identifice în caracterul pur, nealterat încă, pe care-l aveam la vremea aceea.

Voia să afle de la ce a plecat şi unde a ajuns, urmărea o evoluţie, o transformare sau o crâncenă degradare. Şi nu venea cu dragoste, ci cu interesul celui care vrea să afle totul despre el. Mă privea ca pe un oracol, despre trecut şi viitor, ca pe un glob de cristal peste care avea să ţeasă vrăjitoriile lui. Şi l-am urât, căci era egoist. L-am urât, căci era crud. Că făcuse atâta drum numai ca să mă disece generos, să se afle pe sine, rânjind reacţiilor mele şi să-mi despice nepământesc ţeasta conştiinţei noastre comune. Să se uite cu minunaţii lui ochi în zare şi să-mi prevadă viitorul. Să tacă chitic, fără măcar să-mi ridice vâlul de pe ochi la ceea ce avea să urmeze. L-am urât că era fermecător de nebun şi genial, l-am urât pentru magia cu care-l urmăream când vorbea. L-am urât căci era strălucitor, iar eu eram doar larva lui, care avea să capete aripi mult mai târziu. Şi a plecat aşa cum a venit, fără să anunţe, fără să explice. S-a ridicat, mi-a strâns mâna ca unui funcţionar şi a plecat în aceeaşi ploaie şi negură în care venise. Mă părăsise iar, mă abandonase în mijlocul săptămânii, după ce mă născusem din nou, în ploaia infernală, de sfârşit de noiembrie. Mă dureau oasele şi tâmplele, şi m-am întors la şcoală fără să spun nimănui de ce venise. Nici măcar mamei, căci l-ar fi condamnat cu poftă şi cu ardoare pe străinul nostru minunat pe care

de atâţia ani îl aşteptam tăcute, păstrându-i cărţile pe raft şi lucrurile în şifonier.

Azi însă, rolurile s-au schimbat. Azi, eu mă întreb cine sunt şi care e viitorul meu, aşa cum el îşi descosea acum câţiva ani trecutul prin ochii mei. Azi nu-l mai condamn, căci am devenit asemenea lui, osândită la autoevaluare şi anticipare. Azi am căpătat sângele lui rece şi cruzimea lui am deprins-o, zi după zi. L-am gândit gândurile şi i-am rostit vorbele, ca o copie blestemată. Azi eu mă duc până în fundul iadului după răspunsuri. Nu-i aprind lumânări, nu implor sfinţi, nu-i dau mâna să-l trag afară. Nu-l ridic şi nu mai pot să-l ajut. Mă duc la fel de crud ca şi el, în aceeaşi ploaie de păcură, să mă gălesc, şi el să mă aştepte cu aceeaşi speranţă în ochi pe care o aveam şi eu la 19 ani. Am rămas aceiaşi nebuni dependenţi de poveşti spuse pe înserat şi întrebări fără şir, după o viaţă şi o moarte. Fără să vreau trag de carnea sufletului lui, să o sfâşii după răspunsuri. Îl osândesc să-mi aducă viitorul în palme, să-mi descânte drăceşte misterele viitorului. Şi eu, ca şi el, îl caut ca pe unicul reper prin care pot să mă înţeleg. Şi eu, ca şi el, îl gălesc cauza şi efectul acţiunilor mele, şi astfel îmi asum încet maturizarea. Şi ăsta e primul suflet.

Dar... m-a pricopsit mama cu un dor irezistibil de adevăr şi afecţiune, cu o boală caldă şi răvăşitoare a unui obiectivism afundat în conştiinţă, un al doilea suflet, mereu în conflict cu primul, o asamblare ciudată care-mi împarte fiinţa pe din două. Şi nu rezist când îi văd frumoşii ochi mov îndreptaţi spre mine, din altă lume, încărcăţi cu taine şi păcate. Şi mă topesc când îi simt tristeţea şi regretele. Şi i-am iertat de mult absenţa şi loviturile de bici pe care le-a crestat în creierii mei. L-am iertat mânia şi timbrul aspru, căci i-am iubit geniul. L-am iertat cuvintele şi reacţiile, căci i-am admirat în tăcere viaţa. L-am iertat greşelile, căci n-am putut să rămân oarbă când crea miracole. Şi mă întorc la el cu dor, fac drumuri nesfârşite, dincolo de realitate, căci prezent sau pierdut, el rămâne tata.

Şi de fiecare dată când mă întreb cine

sunt, mă gândesc că ăștia sunt părinții mei, încă uniți sub o forță, pentru toată viața și toată moartea, care, ca doi copii, nici acum nu știu să facă un compromis, care au făurit o lume ca mai apoi să o spargă în două, să tune peste ea, să creeze și să stăpânească un univers, pe care, mai simplu, unii îl numesc plat, generic, banal: familie.

## 2. Încercarea

— Unde ai fost, măi tată?

— Am ieșit puțin. Am vrut să iau aer, nu mă simțeam bine așa, cu totul... Era apăsător și cald, foarte cald...

— Dar eu eram aici... și eu, și mama. Ei nu i-ai spus că ți-e rău? Nu-ți trecea dacă luai o pastilă?

— Nu... am crezut că o să mă întorc repede... Nu merge, tată, cu pastilele maică-tii. E ceva pe suflet, e un gol imens pe care știam să-l umplu doar eu. Sau nici măcar eu, mai bine zis...

— Dar, tată... ai întârziat... ai întârziat 20 de ani. 20 de ani în care te-am căutat. Știi, am stat lângă geam mereu. Au fost 20 de ani de teamă că n-ai să mai apari vreodată. Și de emoție, că puteai intra oricând pe ușa asta. Noi te-am așteptat. Știi că mama ți-a păstrat hainele? Aveai totul acolo. Și-n fiecare an ți-a cumpărat câte un cadou de Crăciun. Au rămas nedesfăcute. Am să ți le pun sub brad la anul. Și acum... ce-ai să faci? Rămâi?

— Dacă m-o mai lăsa Dumnezeu trei zile, am să răscumpăr tot, tot... Roagă-L tu să o facă. Roagă-L tu, că pe mine nu mă ascultă. Mi-a întors spatele, tată. Of, și mă doare, mă doare tare-n piept... dă-mi medicamentul ăla de care ziceai. Știi, El m-a chemat acum ceva ani la biserică. I-am spus că o să mă duc, I-am promis că-mi uit păcatele toate. Am fost alt om, tată, dar doar pentru o zi. Și ziua aia El a ținut-o minte... și ani mai târziu, m-a chemat iară. M-am întors, cu maică-ta de mână. Avea o cununiță galbenă, i-o făcusem într-o dimineață de vară. Și El m-a primit. Și eu I-am întors iară spatele,

mi-am asumat viața singur și atunci I-am uitat... și ce crezi, tată, m-a chemat și a treia oară.

— Ei, și ce I-ai spus?

— I-am spus că rămân cu zeii și păcatele mele, cu tot ce făcusem în viața asta toată. I-am zis, tată, că-mi duc zilele una câte una singur și că n-am nevoie de El aici. Că-mi împart succesul la sacrificiu și singurătate. I-am zis că mă doare tot, dar nu caut vindecare. Aveam faimă și mândrie. Și I-am spus să plece... Lui, tocmai Lui, care era singurul care mă mai veghea. Era singurul care umplea, uneori, încăperea asta goală. Era El, care cu coroana lui de spini mă privea în taină și mă aștepta răbdător, zeci de ani, să mă întorc. Care-mi vindeca rănilor și-mi auzea gândurile. Care-mi lua poverile, care-mi aștepta credința, care-mi făgăduia mântuirea pentru un bob de adevăr. Iar eu i-am furat cuiele din mâini ca să le înfig în ale mele. I-am uitat Crucea, I-am distrus icoanele și L-am gonit de aici, din casă. Am împrăștiat tămâia pe podea... și am călcat în picioare Scripturile. Și el a stins lumina în urmă. Și atunci mi-am făcut statuie de piatră și numai în fața ei mai puteam să fiu om. Era un munte nemișcat de nerozie a anilor ălor, o siluetă diformă care m-a ținut în viață privind-o. În fața ei îmi mărturiseam temerile, căci Dumnezeu meu plecase și lăsase în spate o umbră.

— Și eu, dacă-L mai găsesc, ce să-I spun?

— Spune-I că am greșit, tată. Spune-I că are locul Lui acolo, în suflet, și că a aprins maică-ta o lumânare la intrare și-L așteaptă. Zi-I că I-am așezat cumpătat toate cărțile pe raft. Zi-I că I-am prețuit icoanele și că L-am strigat nopți în șir. Explică-I tu că am rătăcit calea, că n-am mai găsit drumul. Spune-I că doar am greșit direcția, nu și sensul, și că mă îmbrac acum și pornesc să-L caut. Dă-mi, tată, paltonul... dă-mi paltonul, că mă duc să-L caut pe Dumnezeu.

— Stai liniștit, că o să-i spună mama. Poate pe ea o ascultă. E bine că ești acasă. Acum rămâi.

Și a adormit în seara aia, cu mâna în mâna mea, împovărat de ani, dar reîntors acasă. Zâmbeam. Nu pentru că nu mi-ar fi sfâșiat

sufletul cu vorbele lui, nu pentru că nu m-ar fi durut fiecare celulă din corp auzind regretele lui...nu pentru că se reîntorsese bătrân și bolnav, ci pentru că, în sfârșit, oricum ar fi fost, tata era acasă.

### 3. Mașina timpului

S-a făcut noapte. Nici n-am adormit bine, că m-am dus cu pași repezi, ca la o chemare, către temnițe. Mă grăbeam prin întuneric, straniu, dar totodată obișnuit, ca să-l regăsesc. De data asta, eu îl căutam. Niciun strigăt, nicio șoaptă, nicio rasflare nu rupea întunericul ăla. Era lipsa vieții înseși. Era lipsa băătăilor inimii. Căci inima era de mult îngropată și aruncat pământ peste ea. Mâncaseră viermii ultima fărâmă de speranță și putreziseră visele. Era chinul trupului descompus și al sufletului subjugat, era ospățul demonilor de peste granițe, care așteptau iscoditori următorul nefericit captiv, care avea să umble bezmetic prin neființă, să se prindă apoi, dezamăgit și sfârșit, că viața lui s-a dus. Mirosea puternic a ars. Mă întrebam ce a ars. Ce ar putea să ardă într-o lume imaterială, într-un concept, într-o imagine generată și servită cu atâta generozitate de absurdul neființei. Peste tot, pe culoar, uși grele de fier. Care fier? Voi aveți fier? Pe voi vă mai apasă ceva? Nu că aș fi primit vreun răspuns. Eram un musafir nepoftit cu puls, care se amesteca cu greu în cimentul rece și în întunericul nopții. Și așa, gonind pe culoarele identice, ca într-un joc, căutând răspuns într-un labirint, într-o batjocură de închisoare aspră, l-am găsit. Era demn. Era grăbit. Era el, geniul meu scânteietor, cu frumoșii lui ochi albaștri, care se ridicase din cenușă, care ceruse voie, care implorase părintește un minut de revedere. M-am mulțumit să-l strâng în brațe, ca după un an de lipsă. Dar ce-i anul ăla față de cei 20 în care lipsise... Și egoist, în sinea mea, mă bucuram. Mă bucuram că e un iad pe care-l pot ajunge, un infern tangibil în care-l puteam regăsi de câte ori mi-era dor. Din flăcări sau din cenușă, tata venea, mai blând ca niciodată.

Și privindu-l în vis, mi-l aminteam atât de clar cum ajungea acasă istovit, după o zi întreagă de muncă. Pe atunci eram un ghemotoc năzuros, care-i fixa privirea albastră și-i zâmbeam șiret în prag de seară, ca să mă ducă pe afară. Și atunci, geniul meu urâcios se transforma în cel mai bun prieten de joacă. Își uita lucrările, își ignora cărțile, și inventa jocuri și cuvinte. Avea un loc preferat, o stradă cu castani. Mă ducea de mână până acolo, în serile lungi de vară, lângă curtea unei școli, unde o mașină părăsită se umplea pe zi ce trecea de culori și nume, de la copiii mai mari din cartier. Și o fixa minute în șir, ca și cum ar fi știut întreaga ei poveste. Aveam senzația unei mărturisiri, de parcă el ar fi condus-o cândva, și a vinovăției ochilor lui, de parcă el ar fi părăsit-o în locul ăla. O regăsea de fiecare dată bucuros și melancolic, ca în fața unei amintiri de demult, dragă și trecută. Uneori credeam că am descoperit mașina timpului. Că-l ia pe tata de lângă mine, îl poartă în altă lume magică și mi-l aduce apoi să-l țin din nou de mână. Și de fiecare dată, tata se întorcea din visare, zâmbea cald și porneam spre casă. Peste ani, am aflat că era strada Mântuleasa. Toamna trecută m-am dus acolo. Nu știu de ce, dar mă așteptam să regăsesc ceva din magia anilor acelora. Mașina timpului dispăruse și-l luase de data asta pe tata cu ea. Știam că într-o zi va fi așa. Erau numai frunzele împrăștiate, dintr-un alt timp, cu un alt dor de copilărie și de el. Trecuseră 20 de ani peste strada cu castani.

Și m-am trezit din vis cu regretul de a nu-i fi spus nimic. M-am mulțumit cu o îmbrățișare și cu cadavrul amintirii noastre. Un gust amar m-a cuprins și totodată o bucurie nefirească de a fi ajuns până la el din nou. O euforie nemăsurată, chiar dacă mă întorceam dintr-un cimitir de suflete, că acum, măcar acum, îl puteam regăsi. Știam azi că mașina timpului existase, știam unde e tata și că veghează zi și noapte, fie și din mecanismul acela monstruos al temnițelor, peste gândurile mele.

## O LUME, OAMENII EI ȘI ETERNITATEA (II)

Silviu GORJAN

La ceasurile târzii ale după-amiezilor, Plaza Mayor pare obosită de atâta lumină; deasupra, cerul este aproape galben; în fața micilor restaurante, puzderie de mese și umbrele viu colorate; la umbra lor, lumea tăifăsuiește în șoaptă. De fiecare dată, ocolim piața pe sub bolta cu arcade; din loc în loc, desenatori bărboși te opresc să-ți faci portretul; dezinvolți, fură cu coada ochiului la chipurile mai expresive; grupuri de tineri veniți din lumea largă moțăie de căldură, rezemați de rucsacuri

sau visează cu ochii deschiși; printre ei, stoluri de porumbei și apoi liniște cât să auzi zborul lor de câteva clipe. Spre seară, într-un colț al pieței, încadrată de o arcadă, cântă o tânără; alături, un bărbat cu chitara; ea are o voce guturală, gravă, modulată pe întinderi mari, întrerupte de pauze însoțite cu o semeție regală a frunții și cu

gesturi în care mâinile plutesc sau spintecă cerul; în jurul ei nu se clintește nimeni și nimic. Când trece, monologhează chitara. Zăbovim și noi. Lumina Madridului se face mai galbenă, iar cerul se ridică tot mai departe. Vocea tinerei este plâns răscolitor și rugă; durerea și orgoliul se despart și se adună în același suflet care se caută și se alungă. Spaniolul cântă propriile întâmplări tulburi. Fruntea, chipul, ochii, mâinile și trupul devin expresia experiențelor sale de viață. Un sentiment al fuzionării cu viața trece prin toată ființa sa, exaltând-o.



Spaniolul se abandonează pasiunilor cu repeziciunea și profunzimea fluxului vital; pentru el, pasiunile au dimensiunea vieții; el se dezlănțuie spontan, fără calcule, fără ocolișuri și premeditare; libertatea, sinonimă vieții, îl face apt pentru orice trăire și în oricare clipă. El nu are patima închiderii în sine și nu-și impune vreun control; nu se înconjoară de precauții, ca într-un laborator, și trăiește libertatea primară, aceea nealterată de barierele conveniențelor; consumă totul deodată, alungă

fragmentarismul, pentru că absolutul este măsura după care își potrivește viața. Pasiunile sale au caracter integral, ele asumându-și acțiunea și inteligența nativă. Când inteligența rămâne în urma acțiunii, apar gafele și inconsecvențele. Spaniolul este omenos și dur, aspru, rebel și resemnat, energic și insolent.

Acest amalgam de însușiri se combină cu forța unei originalități greu de întâlnit în altă parte. Când viața lui curge liniștit, ipostazele pasiunii îmbracă chipul pasivității și indiferenței care vizează lenea; solicitările la activitate i se par mici obstacole pe care le depășește cu lejeritate, înglobându-le într-un tot a cărui singură măsură este viața însăși.

În viața sa pasională, el își trăiește, adunate la un loc, toate experiențele de până atunci, pe care o nouă experiență va veni să le depășească; ce s-a întâmplat în viața sa de



până atunci se adună cu noua experiență care se comunică liber, instantaneu, fără ocolișuri, chemări sau alungări. Existența sa este un spectacol total în care libertatea își cere dreptul la supremație. Când spaniolul suferă un șoc, intră în acțiune voința; aliat cu aceasta, se aruncă năvalnic asupra actului și asupra faptei; acum viața și libertatea sunt trăite cu forță. Acțiunile se împlinesc cu violență și se contorsionează pe traiectorii greu de bănuț de cineva venit de dincolo de Pirinei.

Natura nu i-a dăruit spaniolului spiritul metodic și nici măcar perseverența; în schimb este triumfător imprevizibilul, căci în traiectoria pe care o parcurge în viață, neconținute reînceperi îl întâmpină la tot pasul și la orice vârstă.

Voința, cu putere cuceritoare, cunoaște și pauze neașteptate; atunci el este obosit, urmează timpul refacerii, convalescența sufletului, un fel de întunecare când privirea sa nu mai scilipește, iar gesturile sunt lente, ca o amintire dintr-un vis. În subsidiar însă, voința se reface și renaște apoi în explozii neașteptate ce reclamă piscuri de supraactivitate. În aceste clipe de triumf, el nu visează un anume preț al victoriei; lipsa de măsură a prețului victoriei duce la forța de necontrolat a pasiunii.

În Castilia sau oriunde în Spania, nimeni nu se angajează pe jumătăți de măsură; acolo unde este prezent, o face integral. Scopul generos este ca viața să fie trăită din plin, indiferent dacă se acționează mai mult sau mai puțin, indiferent dacă se înțelege mai profund sau mai precar ceea ce în ființa sa se manifestă ca flux interior.

Scăldat de lumina sudului și prins între melancoliile iernilor albastre, uneori spaniolul și se poate părea trândav; este, desigur, o părere căci această trândăvie este fertilizată de pasiunea însăși: ea devine contemplație.

Abandonat pasiunii, spiritul iberic se revoltă la încătușările vieții colective; el trăiește doar în felul său și integral tot ceea ce se întâmplă în lumea din jur; își brodează persoana pe un individualism incomparabil;

refuză utilitarismul și tot ce este abstract; nu acceptă decât comenzile „eului” său. Grație acestuia, judecă lucrurile din punctul de vedere al omului integral care însumează religia, filozofia, morala și chiar spiritul practic. Astfel, el devine exponențial pentru umanism, în sens general.

Oriunde te-ai afla în Spania, nu ai sentimentul singurătății; simți că ești parte a unui dialog provocat de cei pe lângă care treci sau pe care îi vezi. Dialogul înseamnă acțiune, iar acțiunea, pentru spiritul iberic, cuprinde în esență dramatismul. Aici este repudiată teatralitatea, pentru că nu se visează efectul; dramatismul este viață însăși, este spontaneitate și nu rod al premeditării, cum este teatralitatea. Din tot umanismul pe care-l emană spaniolul se încheagă simțul fraternității; este o fraternitate în prezent, adică o lejeră detașare și o senină indiferență față de viitor; împreună cu oricine, spaniolul trăiește ceea ce a moștenit de la strămoșii latini – „carpe diem”; el i-a adăugat elemente în plus, arabescuri aduse de scurgerea timpului și de conștiința de sine, până când vechiul sfat a ajuns „*deprendimiento*” – adică desprinderea, detașarea de ieri și de mâine.

Istoria, poezia și proza, artele în general, apoi cotidianul și atâtea mărturisiri, consemnate în vreun fel sau nu, au consacrat acest pământ ca pe un spațiu stăpânit de spiritul aventurier; greu de spus unde începe aici aventura, greu de prevăzut dimensiunile ei și, imposibil de anticipat, consecințele! Oricum, un lucru este sigur: spiritul aventurier este ceea ce iese la iveală din amestecul, după legi neștiute, al unor elemente de factură psihologică.

Impreviziunea, criteriu dramatic-primordial al vieții, se întrepătrunde într-un permanent joc, de fiecare dată altul, cu individualismul; consumându-se în traiectorii nebănuite, pe care nici măcar linia arabescului nu le-a împlinit, acest joc aduce erupții vulcanice de energie, urmate de tânguirii joase ale sufletului pe care trupul le urmează, odihnindu-se. Trecerea aceasta, de la explozia vulcanică

la tânguire și odihnă, o împlinește aventura, consumată aici după legi dramatice sau tragice care pun în umbră până și pe cele de care s-au umplut vechii greci.

În Spania este la mare cinste mândria actului de bravură individuală; opera colectivă de amploare este rară. Energia faptelor și contemplarea merg mână în mână, pietatea și orgoliul se completează, fără a se substitui una alteia, sau fără ca vreuna să aibă supremație asupra celeilalte. Nimic din afară nu-i reglează spaniolului pasiunile. Personalitatea sa nu este la discreția mediului; el nu se asociază și nu depinde sub niciun aspect de lumea din jur. Ostilitatea asocierii îi apără și îi transformă personalitatea în mândrie. Sentimentul opoziției față de tot ce îi poate regla dinainte libertatea personală este trăit din plin. În viața practică și cotidiană, din același motiv de a nu-și atinge libertatea, el este ostil tehnicii. Asocierea îl leagă pe om de unicate, pe când tehnica îl conectează de lucrurile în serie. O asemenea realitate nu este pe placul celui de dincolo de Pirinei, pentru că singularitatea sa este pusă în pericol, el nu vrea să depindă de nimeni și, cu atât mai mult, cineva să-i impună ritmuri venite din afară. Stăpân pe sine, vertical în pasiuni și hotărât în decizii, spaniolul este un individualist; oriunde, el duce cu sine un univers care este numai al lui și în care are loc doar lumea, așa cum o vede și-o înțelege, în felul său. Urmează, într-un registru de respect deosebit, familia și prietenii – oglinzi în care-și vede propriul suflet. În rest, totul pentru el este abstracțiune și puțin îl atinge. În întreprinderile care îi vizează propria persoană, familia și prietenii, el este însoțit de un criteriu subiectiv – onoarea. Grație acesteia, neconținut ține seama de el, se judecă cu o vigoare până la sânge; aceasta este impusă, totuși, cu o sensibilitate în fața căreia nu capitulează întotdeauna, de criteriul colectivității. Onoarea este sinonimă cu dreptatea, cu mândria de a trăi fără pată, cu fruntea semeată și fără murmur din afară. Dreptatea înseamnă echitate, adică acel sentiment complex și viu – onoarea,

fără de care viața devine minciună, iar fapta, înșelătorie. Onoarea presupune și reclamă generozitatea și, când spaniolul reușește să le îmbine de-a lungul întregii sale vieți, el se mândrește cu noblețea.

Privindu-l și ascultându-l, cunoscându-i tăcerile sau urmărindu-l în activitățile cotidiene, îți oferă, atunci când îl înțelegi, imaginea unui spirit complet. De multe ori, îi place să fie singur; pe stradă, la cafenea, în muzee, în catedrale, pe câmp, hrănindu-și apetitul pentru integritate; soarele, lumea din jur, altarul sau tabloul, zarva sau fumul de țigară, chitara și corida îi susțin predispoziția contemplativă; fiind apt să recepteze senzori dintre cele mai ascunse, în felul său el se integrează în finalitățile existenței, pătrunzându-se de o seninătate fără egal. Din astfel de izvoare se adapă stoicismul care, de la Seneca încoace, este filozofia cea mai potrivită pământului care nu face parte nici din Africa, nici din America și căruia soarta i-a hărăzit să fie alipit Europei. Constând și acceptând lumea așa cum este ea, spiritul iberic se complăce într-un empirism prezent în viață, în cântec și în dans – un adevărat tot, blazon al unei adevărate civilizații.

În *Plaza Mayor*, la ceasurile când seara începe să-și adie melancoliile cânta o fată; lângă o cafea, Carmen Fernandez Vidal mi-a spus povestea neamului ei; Oviedo, Aranjuez și, în cele din urmă, Madrid; sunt trei popasuri pe care străbunii ei le-au făcut cam în trei sute de ani. Cum aventura în Spania este la ea acasă, ascult și mă încânt de chipul acestei fete; de fiecare dată mâinile ei mici se mișcă asemenea aceluiași ciudat joc de vrăbii; prin părul ei, cerul galben de lumină alunecă trist spre pământ.

## CUM L-AM CUNOSCUȚ PE TRAIAN LALESCU

Dumitru BOTAR

Poetul Traian Lalescu s-a născut la 10 martie 1920, în București, aici urmând studiile de drept, pe care le finalizează în anul 1945, debutul literar producându-se în *Universul literar* (1938).

Semnează în continuare poezii, reportaje, piese de teatru, cronici literare sau interviuri în *Luceafărul*, *România literară*, *Ramuri*, *Orizont*, *Flacăra* și *Contemporanul*, iar ca redactor a lucrat la *Poporul*, *Națiunea* și *Îndrumătorul cultural*.

Editorial debutează cu volumul *Lumină tristă* (1939), urmat de alte două: *Lanternă magică* (1941) și *Dantelă veche* (1972), toate de versuri, multe din ele citindu-le la *Cenaclul literar al Academiei* sau la *Cenaclul „George Bacovia”*, unde fusese remarcat pentru sensibilitatea creației sale. Numele lui poate fi întâlnit și în dramaturgia noastră unde a fost prezent cu două piese: *Muschetarii* și *Sufleurul*, dar și în antologii de epigramă, cum ar fi *Epigramiști cu sau fără voia lor* – Editura Albatros, Buc., 1983, din care amintesc doar două, care mi s-au părut mai reușite:

La apariția volumului *Văduve de scriitori*, de Radu Sterescu:

Radu scrie ca să placă  
**Văduve de scriitori.**  
 Cartea sigur o să facă  
 Văduve de... cititori.

\*

A propos de...

I-am spus copilului atât:  
 - De ce vorbești așa urât?  
 Și mi-a răspuns cu voce tare:  
 - Citesc polemici literare.



L-am cunoscut în ziua de 11 septembrie 1975, pe Calea Dorobanți din Capitală, fiind împreună cu poetul Virgil Carianopol, care mă conducea după o vizită pe care i-o făcusem. Ne-a apărut în față Traian Lalescu, care venea de la cumpărături, cu două sacoșe pline. Cum l-a văzut pe Carianopol, s-a luminat:

— Nea Virgile, dacă ai niște bani la tine, te rog împrumută-mi. Am cheltuit tot ce aveam, iar bani de struguri nu mai am, o să se supere soția mea. Diseară sau cel târziu mâine ți-i dau.

După ce Carianopol a făcut prezentările, dându-i suma respectivă, i-a spus:

— Mă Traiane, tu nu ai să te poți schimba niciodată, nu te grăbi cu banii, nu am nevoie de ei imediat, dar dacă vrei să vii pe la mine te aștept mâine. Va veni și domnul profesor Botar, mai stăm și noi de vorbă, chiar te rog, uite pe la ora 18.

— Nea Virgile, s-a făcut – răspunse Lalescu – mâine la ora 18.00 sunt la tine. Ne-am despărțit, el plecând împovărat de cele două sacoșe, eu cu Virgil Carianopol ne-am oprit la Restaurantul Perla, în față, ne-am strâns mâna,

cu promisiunea că a doua zi voi fi prezent la întâlnirea programată.

— Te rog să vii – mi-a spus Carianopol – este un om minunat, iar ca poet este deosebit de sensibil, scrie frumos, ai să vezi. Conduce aici în București un cenaclu, este un confrate pe care îl prețuiesc mult. Insist, dacă nu pleci la Caracal, să vii.

Nu puteam să ratez o întâlnire cu poezia, așa că la ora 17.30, a doua zi, am fost prezent la Virgil Carianopol, în strada Mierlei nr. 15. Până la sosirea lui Lalescu, gazda mea, nea Virgil, mi-a spus aproape tot ce trebuia să știu despre el, arătându-mi și cele trei volume, cu dedicație, insistând asupra poeziei *Doralu*, foarte apreciată la șezătorile literare din țară, pe care poetul o recita magistral.

Când a sosit Traian Lalescu, atmosfera a devenit incendiară, discuțiile, versurile, epigramele sau amintirile tinereții nu mai conteneau, m-au învăluit cu căldura lor de mătase, încât la un moment dat, uitându-mă la ceas, am constatat că se făcuse deja ora 22.00, iar noi nici gând să ne retragem. A fost o seară de vis, pe care n-am s-o uit niciodată. Traian Lalescu a fost într-o vervă de zile mari, citindu-și versurile și epigramele cu un patos rar întâlnit, în special *Clasa II-a B*, și *Doralu*, la care, pur și simplu, mi-au dat lacrimile:

*Doralu, rămâi aici.  
Îți trimit șapte pitici  
Să te poarte-n țara lor.  
Eu pornesc alb călător,  
Însă tu nu mă urma,  
Calea mea nu-i calea ta,  
Lasă-mă încet să-ți cânt  
Cântecul unui înfrânt  
Doralu, ce știi tu?*

La plecare, l-am rugat să-mi scrie două poezii pentru arhiva mea literară și sufletească. A cerut două coli și un pix, mi-a scris *Clasa a II-a B* și *Ochelarii*, cu frumoase și impresionante dedicații, la sfârșit consemnând: *La nea Virgil acasă, 12 sept. 1975*. De atunci nu l-am mai văzut.

În acest an, când se împlinesc 95 de la nașterea lui, încerc un sentiment de vină, pentru că, deși la despărțire mi-a spus să-l mai caut sau să-i scriu ceva, nu am făcut nimic din toate acestea. Am în față cele două manuscrise și amintirile mă năpădesc ca buruienile, gândindu-mă la acea seară rămasă în sufletul meu pentru totdeauna ca o candelă aprinsă poeziei și frumosului de care m-am bucurat atunci. Un om ca Traian Lalescu, care toată viața și-a dedicat-o poeziei, nu putea să moară decât tot în slujba ei, fapt petrecut în ziua de 16 octombrie 1976, la o întâlnire cu bibliotecarele din țară, în cadrul cenaclului pe care-l conducea. După ce a citit patru poezii, între care și *Lubire calmă*, dedicată soției sale Aura, i s-a făcut rău, părăsind scena, discret, dar după câteva minute revine pe un scaun din spate, nu stă mult și se retrage din nou. De atunci nimeni nu l-a mai văzut în viață, făcuse infarct, iar la spital nu a mai putut fi salvat, din cauza întârzierii cu care s-a intervenit.

Virgil Carianopol, care i-a fost prieten apropiat și l-a prețuit cu adevărat, scria despre el: *Cine nu l-a cunoscut, nu a cunoscut bunătatea personificată în om. De o adâncă sensibilitate, de o mare omenie, a ars în viață mai mult pentru alții decât pentru el și ai săi.*

Într-o scrisoare din 22. XII. 1975, adresată actorului Dinu Ianculescu, prietenul poezilor, Traian Lalescu, îi scria și un sonet, adevărat testament adresat prietenilor, din care reproduc o strofă:

*La poartă mă așteaptă Poștalionul,  
Un palid vizitiu îmi cere vama.  
Din toamna mea am să-mi desprind arama  
Să am de-un gologan, să-i dau ploconul.*



## O PILDĂ DE AUTOMODELARE CULTURALĂ. THEODOR CODREANU – 70

### Teodor PRACSIU

Să ne cinstim contemporanii care merită, nu doar în posteritate, ci încă din timpul vieții...

Sâmbătă, 4 aprilie 2015, sala de festivități a Primăriei din Huși. S-au adunat aici oameni de cultură, cadre didactice, scriitori, publiciști, intelectuali din generația tânără, matură și vârstnică, hușeni de suflet, pentru a-l omagia pe profesorul **Theodor Codreanu**, devenit intempestiv, printr-o păcăleală a destinului, septuagenar (n. 1 aprilie 1945 la Sârbi-Vaslui). Oaspeții au venit din trei ținuturi istorice românești – Bucovina de Nord, Basarabia și România – în semn de prețuire pentru cărturarul de astăzi, spirit polivalent, literat înzestrat cu multiple disponibilități creatoare: critic și istoric literar, prozator de ficțiuni românești, eseist, autor de aforisme, umorist, monografist al Hușilor, eminescolog reputat și polemist temut și respectat. Mă grăbesc să spun că înainte de toate Theodor Codreanu a fost un profesor devotat al preuniversitarului, în tinerețe dascăl de țară în sate componente (Orgoești-Bogdănești și Dodești-Viișoara), pentru ca în următoarele aproape patru decenii să-și împlinească destinul didactic la Liceul „Cuza Vodă” din Huși, unde a dat serii de promoții de elevi, recunoscute prin pregătire și moralitate. Cu o tenacitate remarcabilă, destinată numai celor aleși, Theodor Codreanu și-a edificat o operă pluriformă, expresivă și percutantă ce acoperă domenii diverse ale spiritului: exegeză, istorie literară, istoria culturii, filosofie, sociologie, politologie, organizându-și adesea discursul critic din perspectivă pluri- și transdisciplinară. Este autorul câtorva zeci de volume, unele premiate și cu ecou larg în conștiința cititorilor fideli, reeditate, comentate, citate, apreciate și uneori contestate de spirite



îngust-dogmatice ori revanșarde. Între cele mai cunoscute titluri figurează: *Marele zid* (1981), *Eminescu – Dialectica stilului* (1984), *Modelul ontologic eminescian* (1992), *Dubla sacrificare a lui Eminescu* (1997, 1999, 2001, 2004), *Provocarea valorilor* (1997), *Varvarienii* (1998), *Controverse eminesciene* (2000), *Bacovia/Complexul bacovian* (2002, 2003), *Fragmentele lui Lamparia* (2002), *Basarabia sau drama sfârșirii* (2003, 2004), *Caragiale – abisal* (2003, 2014), *Duminica Mare a lui Grigore Vieru* (2004, 2010), *Mitul Eminescu* (2004), *Transmodernismul* (2005, 2011), *Numere în labirint* (I-III, 2007-2009; IV, 2014), *A doua schimbare la față* (2008, 2013), *Istoria „canonică” a literaturii române* (2009), *Polemici „incorecte politic”* (2010, 2011), *Ion Barbu și spiritualitatea românească modernă. Ermetismul canonic* (2011), volum premiat de Academia Română, *În oglinzile lui Victor Teleucă* (2012), *Cezar Ivănescu – transmodernul* (2012), *Mihai Cimpoi. De la mitopo(i)etică la critica ontologică* (2012), *Basarabia eminesciană* (2013), *Eminescu incorect politic* (2014).

În 46 de ani de trudă scriitoricească (a debutat publicistic în 1969 în „România literară”), Theodor Codreanu a impus un stil de a face literatură critică și a probat câteva calități dominante: adevărul înainte de toate, comprehensiunea culturală, fermitatea judecăților, forța argumentației, relaționările livrești complexe, analiza percutantă a textelor, valorificarea inteligentă a spiritului și literii surselor documentare, vigoarea polemistă, consecvența convingerilor. Modelul său ontologic și estetic suprem rămâne Eminescu (poetului nepereche dedicându-i până astăzi zece volume și un noian de studii și articole), dar autorul a sondat și personalitatea creatoare a unor mari autori clasici și moderni: I. L. Caragiale, George Bacovia, Ion Barbu, Grigore Vieru, Victor Teleucă, Cezar Ivănescu. Acad. Mihai Cimpoi scria în 1998 aceste rânduri definitorii: „Theodor Codreanu este o prezență vie, dinamizatoare în contextul culturii române de azi, aflate sub semnul incertitudinilor tranziției. În asemenea condiții ce pot deruta spiritul sau cel puțin îl pot lipsi de punctele de sprijin, el își păstrează întreg farmecul personalității prin verticalitate și cultul ferm al valorilor. Este foarte deschis la noile idei, receptându-le și asimilându-le în orizontul de așteptare, cu demnitate și cu un nealterat sentiment al identității culturale românești. Este un critic de frontieră, căci își situează demersul la răscrucea filosofiei, ontologiei și literaturii, unde surprinde pulsul ideii și elementele formatoare ale valorii. Scrie, de fapt, proză de idei, demonstrând o sensibilitate rară la freamătul poetic al gândului. [...] Înzestrat cu asemenea facultăți intelectuale, Theodor Codreanu este un critic al întreg spațiului cultural românesc, preocupându-se de valorile ce se creează în țară, cât și în Basarabia și în exil” (Mihai Cimpoi – *Un critic al întreg spațiului românesc*).

Despre septuagenarul sărbătorit cu atâta căldură au vorbit, în acolade encomiastice ori mai reținut, de la grav la entuziast, anecdotic, umoristic ori patetic, o serie de invitați și deopotrivă mesageri ai gazdelor, oameni de

bine care au ținut să-și exprime prețuirea, fiecare în felul său, fie în volute retorice, fie în surdină: Jan Ciupilan, primarul municipiului Huși, care a dat citire și unui mesaj de salut din partea criticului Adrian Dinu Rachieru (Timișoara), acad. Mihai Cimpoi (Chișinău), acad. Vasile Tărățeanu (Cernăuți-Ucraina), logicianul Petru Ioan (Iași), poetul Cassian Maria Spiridon, președintele filialei Iași a Uniunii Scriitorilor, eminescologul Nicolae Georgescu (București), poetul Petru Brumă (Constanța), poetul Emilian Marcu (Iași), Lucian Vasiliu (Iași), directorul Editurii „Junimea”, Marius Chelaru, scriitor, traducător (Iași), epigramistul Efim Tarlapan (Chișinău), poetul Daniel Corbu (Iași), Dumitru Buzatu, președintele Consiliului Județean Vaslui, poetul Viorel Dinescu (Galați), Ilie Zamfir, directorul Bibliotecii județene „V. A. Urechia”, Galați, poetul Petruș Andrei (Puești), poeta Daniela Ouatu (Vaslui), Gheorghe Andrei Neagu, directorul revistei „Oglinda literară” (Focșani), prof. Elena Monu, președinta Academiei Bârlădene, Gelu Voicu Bichineț, directorul Bibliotecii județene „Nicolae Milescu Spătarul” (Vaslui), pictorul Ion Daghi (Chișinău), prozatorul Iorgu Gălățeanu (Bârlad), prof. univ. dr. Nicolae Crețu (Iași), prof. dr. D. V. Marin (Vaslui), părintele V. Boțoroga (Huși), medicul Valeriu Lupu (Vaslui), poeta Mihaela Grădinaru (Iași), poetul Nicușor Dărăbană (Huși), Manuela Iacob, directoarea Colegiului Național „Cuza-Vodă” (Huși). Vasile Bahnaru, directorul Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Republicii Moldova, a înmănat sărbătoritului o diplomă pentru activitatea fertilă de critic al întregului spațiu cultural românesc. I s-au acordat de asemenea diplome de excelență și i-au fost dăruite o serie de obiecte cu valoare simbolică: un tablou al pictorului Ion Darie, două săbii, un cal în miniatură ș.a. Câțiva prieteni au editat volumul omagial *Trepte spre infinit. Theodor Codreanu – 70* (Editura „Sfera”, Bârlad, 2015). Lina Codreanu a îngrijit antologia *Theodor Codreanu în imaginarul criticii* (Editura Junimea, Iași, 2015).

Vorbitorii s-au întrecut în elogii, unele

ditirambice, în aprecieri cumpănite și judecăți de valoare, glisând adesea către enunțul cu valențe aforistice: „Theodor Codreanu este un mare cărturar, deschis către toate paradigmele culturale, sociologice, filosofice”; „Drumul către centrul eminescologiei trece prin Huși”; „În această epocă de relativizare a valorilor autorul nostru este un exemplu de moralitate culturală” (Mihai Cimpoi). „În orașul lui Mihai Ralea, Alexandru Giugaru, Costache Olăreanu, Ion Alex. Angheluș, Theodor Codreanu este un reper valoric, dascăl dotat și intelectual deschis spre celelalte spații ale românismului” (Petru Ioan); „Un teritoriu trebuie cucerit mai întâi cultural. Theodor Codreanu ne-a integrat literaturii române prin studiile sale despre Grigore Vieru, Mihai Cimpoi, Ion Druță, Victor Teleucă. Să nu ne rușinăm să ne iubim neamul și literatura națională!” (Nicolae Dabija); „Polemistul a luptat pentru a cuceri o Troie internă – literatura română. Astăzi el întreține aici spiritul locului” (Nicolae Georgescu); „Theodor Codreanu a distrus mitul centrului în favoarea marginii. Îi doresc timp și răbdare să ne citească pe toți.” (Emilian Marcu); „Principiul călăuzitor al lui Codreanu: literatura mare este destin, nu carieră. El are bunul simț al subtilităților adânci.” (Viorel Dinescu). Amintind, în treacăt, că nu peste mult timp se vor împlini 750 de ani de la nașterea lui Dante, Ilie Zamfir a enunțat câteva frumoase sentințe: „Nu Theodor Codreanu a împlinit 70 de ani, ci 70 de ani l-au împlinit pe Theodor Codreanu. În județul Galați el a descălecat de trei ori: o dată să-și câștige mireasa, pe Lina; a doua

oară, la Editura Porto Franco și a treia oară la revistele gălățene”; „România nu duce lipsă de inteligențe, ci de caractere. Am înregistrat atâtea lașități în critica literară și ne bucurăm când un critic nu negociază valoarea, ci o impune. Theodor Codreanu este un caracter, un critic cu reale calități de argumentație; el nu vrea să seducă, ci să convingă” (Nicolae Crețu). La rândul său, septuagenarul Theodor Codreanu a evocat dascălii adolescenței sale bărlădene și ai tinereții – prof. Harry Zupperman, prof. Constantin Parfene, C. D. Zeletin, prof. Ion Alex. Angheluș – precum și alte personalități culturale formatoare: G. Ibrăileanu, G. Călinescu, Edgar Papu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Adrian Marino ș.a. Toți au contribuit într-o măsură sau alta, la modelarea destinului său intelectual. La finele scurtei acolade biografice, sărbătoritul a afirmat ritos că, după opinia sa, niciodată Hușiul n-a strâns laolaltă atâția scriitori de valoare din spațiul românesc.

Tâlcul adânc al reuniunii hușene s-a dovedit până la urmă transparent. Sărbătorirea criticului a fost liantul ce i-a adus laolaltă pe scriitorii ținuturilor românești de dincolo și de dincoace de Prut. A fost un semn că sentimentul unității naționale nu s-a stins cu totul și că simțămintele patriotice mai pot exista într-o lume globalizantă. Trei instituții hușene – Primăria municipiului Huși, Casa de cultură „Al. Giugaru” și Biblioteca municipală „Mihai Ralea” – au făcut conclavul festiv și ne-au determinat să simțim românește.



## RĂSCOALA DIN 1907 ÎN TUFENI, CA MIZĂ IDENTITARĂ – abordări istoriografice, (pseudo) metodologii, starea cercetării –

Florin POPESCU

În centrul comunei Tufeni, în parcul din fața bisericii cu hramul Sf. Constantin și Elena, ochiul format al călătorului este atras de o placă memorială amplasată în 1957, având următorul text: *În amintirea lui Marin Streche, capul răsculaților din satul Bădești, împușcat din ordinul guvernului burghezo-moșieresc în timpul răscoalei din 1907. Glorie eternă celor care au căzut în lupta pentru pământ și libertate!* Inscripția noastră invită la o reflecție asupra raportului adevăr/ propagandă, asupra construirii unei identități sociale prin intermediul locurilor memoriei și a memoriei colective, prin intermediul unor reprezentări – cadru. În fapt, sunt rarissime acele evenimente istorice din trecutul comunei Tufeni care să se fi bucurat de o tratare atât de amplă în istoriografie sau în publicistică, și care să mai suscite încă, adevărate momente de emoție colectivă. De unde și necesitatea demersului nostru, debutând, firesc, cu „dosarul” istoriografic al problemei, urmând ca în viitor să ofere informații documentare inedite și să se încheie prin integrarea răscoalei din 1907 în Tufeni, atât în perspectivă diacronică, cât și sincronică.

În lucrarea *Răscoala țăranilor din România – 1907* (Editura Politică, București, 1967) M. Badea și I. Ilincioiu pun în legătură desfășurarea evenimentelor din cadrul răscoalei de la 1907 din Tufeni cu țăranii răsculați în comuna Malu, situată în nord-vestul județului Teleorman (astăzi, sat aparținând comunei Bârla, județul Argeș). Aceștia au „pornit la luptă” în ziua de 12 martie, unul dintre conducători zicându-și „student”, în timp ce răsculații îl numeau „general”. Ceata de răsculați astfel formată a atacat conacele Alexandrescu și Cruțescu

din Malu, iar apoi conacele din Stoborăști, Tufeni, Bârla și Ciocești-Mândra: *Lupta lor s-a îndreptat și împotriva cârciumarilor din aceste sate*. La ieșirea din Malu, țăranii răsculați și-au exprimat deschis hotărârea, ca după răfuiala cu toți proprietarii și arendașii din satele vecine să revină în sat, să are moșia, căci a lor este. Răscoala continuă și în 13-14 martie, cetele țăranilor îndreptându-se spre Alexandria sau Roșiori și chiar trecând în județele învecinate. Autorii menționați, deși tributari ideologiei dominante în epocă, tocmai într-o lucrare apărută la Editura Politică în cinstea aniversării răscoalei, recunosc legitimitatea unor semne de întrebare asupra spontaneității și caracterului „popular” al acesteia: *cetele de răsculați și-au alcătuit adesea planuri de acțiune, din care nu lipseau elementele de prevenire a intervenției trupelor de represiune*.

În 15 februarie 1969 este predată Primăriei *Monografia comunei Tufeni, județul Olt*, elaborată de un colectiv format din: Aurel Popa (directorul Școlii Generale Tufeni), Urseanu Gabriel (directorul Școlii Generale Stoborăști), Nicolae Dumitrescu (directorul Căminului Cultural Tufeni), Ilie Costea (primarul comunei), Gheorghe Soare (secretarul Consiliului Popular) și Stan Mogoș (referent al Consiliului Popular), monografie având 29 de pagini dactilografiate. Pasajul referitor la răscoala din 1907 este în sine edificator nu atât pentru realitatea istorică, cât ca mărturie a unui *Zeitgeist*, ca expresie a unei concepții profund refractare apelului la adevărul nud al surselor istorice și ca studiu de caz pentru lipsa de raționalitate care stă uneori la baza deciziei politice (vezi statutul documentului nostru), drept care îl redăm ca atare: *Zbucium. Așa au*



spus bătrânii odinioară, așa au spus și bătrânii de ieri. În umilință, sărăcie și întuneric își trăia viața bietul tufenar. Pământul moșierului era cel mai bun, râpele, ponoarele și locuri netrebnice aparțineau adevăraților plugari. Împărțire nedreaptă, necinstită. Pământul moșierului era lucrat la timp, al țăranului nu. Învoielile agricole de atunci: a treia parte dijmă, trei zile muncă cu brațele, trei zile transpoarte cu carul la gară și în cele mai multe cazuri numai o treime din produse revenea plugarului. Iată de ce în pieptul țăranului fierbea nemulțumirea, revolta împotriva celor ce jefuiesc. Marea răscoală a țăranilor români din primăvara lui 1907 a cerut pământ și dreptate. Acestea și altele au stârnit hotărârea țăranimii de a scutura jugul de secole al moșierului. Reprimarea sângeroasă, gloanțele asupra țăranilor răscolesc și astăzi ceasurile de amintire ale bătrânilor satului Tufeni, care au trăit acele vremi. Ne-a povestit despre acestea Moise Chivu, care a murit acum câțiva ani – 1957, el însuși victima gloanțelor azvârlite în gloata însetată de pământ și dreptate. Atât Moise Chivu cât și Dinu Busuioc, ambii din Tufeni-Deal, ne-au povestit cu lacrimi în ochi cam așa: și mâinile bătătorite ale celor ce robeau la moșierii de pe valea Cotmeana și Vedea din satele Urlueni, Ciocești, Bârla, Mozăceni, alături de ale tufenarilor și

stoborăștilor, strânși la un loc în Stoborăști, punând mâna pe par, furci și șomoiage, au ridicat limbi mari de foc la conacele din Stoborăști, Tufeni în drum spre Tecuci (Kalinderu). În trupurile vlăguite ale revoltaților se dezvoltă mânia surdă și dorința de răzbunare. Cu fețele supte, cu ochii de jar răsculații au rupt actele de învoieli (...). Dar frământările pentru pământ și dreptate nu s-au ostit nici prin Răscoala din 1907, care n-a dat decât îndemnuri spre alte culmi ale năzuinței țăranului de aici, cum nici cea din 1921, care a înfăptuit o împrăștiere searbădă, fără inventar agricol, ca bruma de pământ ce se încredințase bietului țăran să se îngămădească la alte soiuri de exploatare. Două precizări sunt necesare. În bibliografia Monografiei sunt indicate două „monografii” care ne-au fost inaccesibile, din care este posibil să se fi preluat informațiile și modalitatea de prezentare, prima, probabil cea mai importantă, redactată de prof. Postelnicescu Paraschiv, cea de-a doua, redactată de inv. Tănăsescu Maria. Într-o variantă abreviată a acestei monografii (variantă de 4 pagini dactilo, purtând aceeași dată și semnată de Ilie Costea, primar, și de Gheorghe Soare, secretarul Consiliului Popular) este oferită și o altă informație: în cursul răscoalei a fost distrus



conacul moșiei arendate lui Anton Simu, în special prin incendiarea etajului, clădirea fiind ulterior renovată și servind în momentul 1969 ca sediu al fermei de stat Tufeni.

O prezentare sumară a evenimentelor îi aparține neobositului cercetător al istoriei locale, Ion Bălă, într-un articol intitulat *1907*, apărut în  *Glasul Românesc*, în 1994, articol care, în ciuda caracterului său de popularizare, a unor reminiscențe ideologice pronunțate și a spațiului editorial redus, are meritul de a valorifica unele cercetări de arhivă. Ion Bălă semnalează analogiile în desfășurarea evenimentelor răscoalei în toate localitățile zonei: Ghimpețeni, Ciocești, Mândra, Tufeni, Bădești, Stoborăști, în privința formelor de manifestare (atacarea, devastarea, jefuirea și incendiarea conacelor boierești: Burcă, Dumitrescu, Atanasiu, Butulescu), a cauzelor (*nedreptățile sociale, concretizate în lipsa de pământ, pe de-o parte, și exploatarea nemiloasă a țăranilor de către moșieri, pe de alta*) etc. Cazul Tufeniului ar fi sugestiv: cele 1300 de familii din Tufeni (numărul este desigur exagerat; întrucât aceeași eroare se va repeta mai jos, este firesc să ne întrebăm dacă nu cumva regăsim aici o modalitate de obținere a unui efect stilistic, i.e. persuadarea cititorilor de a concluziona odată cu autorul: *Contrastul dintre bogați și săraci este edificator, în dauna adevărului istoric și a deontologiei profesionale*) dețineau 1000 ha de pământ (dintre acestea, 650 erau primite de țăranii la reforma agrară din 1864), în vreme ce familia Simu posedă 3500 ha teren arabil și 600 ha pădure, iar la Stoborăști și Barza familia Cosmescu stăpânea 1025 ha teren arabil și 80 ha pădure, iar 850 de familii (și aici numărul trebuie amendat, nota mea-F.P.) dețineau doar 360 ha teren arabil. Abordarea lui Ion Bălă, tributară mentalităților unei epoci apuse, continuă cu un citat din *Dicționarul de istorie și geografie al județului Teleorman* al lui Pantele Georgescu (1892), amintit și de noi în alte circumstanțe: *În comuna Tufeni, se vede de la mare depărtare frumoasa locuință construită de boierul Dumba. Este un adevărat castel, înconjurat și*

*de o grădină frumoasă. Restul caselor sunt din paiantă, chirpici și chiar bordeie acoperite cu coceni. În ele se adăpostesc peste 1300 de familii. În continuarea articolului, fără a se descrie în vreun fel desfășurarea evenimentelor, se trece la prezentarea extrem de sumară a reprimării răscoalei (cu tunuri și puști) și la judecarea celor găsiți vinovați de distrugerii (și puși să plătească pagubele stabilite de proprietari și cozile lor de topor). Comisiile formate ad-hoc ar fi exagerat valoarea daunelor provocate de răsculați, doar în Tufeni pagubele ridicându-se la 196.300 lei, din care 135.000 revin moșierului Vladimir Simu (cititorii revistei noastre își amintesc, desigur, că proprietarii moșiei Tufeni erau soții Anastase și Elena Simu, Vladimir Simu fiind doar arendaș!). Pe scurt, Ion Bălă are meritul de a fi redat succint desfășurarea răscoalei din Tufeni și de a prezenta unele informații inedite, rezultate în urma cercetărilor de arhivă, într-un text puternic grevat de o concepție tributară ideologiei comuniste (afectând credibilitatea științifică...).*

O perspectivă complementară asupra evenimentelor ne este oferită de Maior dr. Florin Șperlea, Lucian Drăghici și Manuel Stănescu, editorii volumului *Armata română și Răscoala din 1907: documente*, Editura Militară, București, 2007 (disponibil, selectiv, și într-o variantă on-line: [www.mapn.ro/smg/SIA/RASCOALA%DIN%201907.pdf](http://www.mapn.ro/smg/SIA/RASCOALA%DIN%201907.pdf)), care are meritul inestimabil de a prezenta punctul de vedere al armatei, în special în privința reprimării răscoalei. Util este îndeosebi Registrul istoric al Regimentului IV Ilfov nr. 21, privind operațiile efectuate în Muntenia, din care reproducem extrase sugestive. La 6 martie este consemnat Ordinul nr. 43892 al Ministerului de Război, prin care se ordonă Corpului 2 Armată mobilizarea contingentelor de concediați și rezerviști până la obținerea efectivului de 600 de oameni pentru fiecare din cele două batalioane, incluzând și recruții, ordin modificat prin Ordinul nr. 44371, care prevede ca fiecare batalion să aibă 600 de oameni, în afară de recruți. Regimentul trimite ordinele de chemare în seara aceleiași zile, iar

În 7 și 8 martie are loc ordonarea efectivelor, fracționate apoi în trei batalioane. În seara zilei de 11 martie Batalionul I, sub comanda maiorului Dumitrescu, cu un efectiv de 13 ofițeri și 475 „trupă”, este trimis în județul Teleorman, plecarea având loc la ora 1 noaptea din gara București. Pe 12 martie batalionul ajunge în gara Costești (ora 10,30), apoi în gara Miroși (aici se face simțită pentru prima dată tensiunea: *a găsit-o invadată de țărani răsculați, dar nu s-a întâmplat niciun accident, căci răzvrățiții s-au liniștit la vederea trupei*), iar la ora 12,00 în gara Balaci. Aici comandantul regiunii, locotenent-colonelul Radian, emite un ordin prin care Balaciul este ales drept centru al operațiunilor și reședința comandantului batalionului. Are loc și distribuirea companiilor, compania 1 urmând a acționa pe direcția: satul Balaci-Tecuci-Kalinderu-Tufeni. Descrierea operațiunilor continuă astfel în amintitul Registru istoric al Regimentului IV Ilfov nr.21: *În aceeași zi (12 martie), Compania I, (comandată de) căpitanul Macarovici, restabilește liniștea în Balaci și în urmă a plecat la Tecuci, lăsând o liniște aparentă. La 6 p.m., voind să plece, la ieșirea din sat au fost întâmpinați de o mulțime enormă de răzvrățiți. Somându-i să se risipească, ei nu au voit și atunci s-a tras foc, căzând 2 morți și 4 răniți. Fierberea este mare în sat. Compania 1 rămâne acolo pe timpul nopții. Și notele privind activitatea companiei 1 din 13 martie merită reproduse: *Compania 1, după ce a restabilit ordinea în Tecuci, se îndreaptă spre Tufeni, unde liniștesc spiritele fără vărsare de sânge, arestând 32 (de) răsculați și confiscând un pistol cu două țevi – dat unui individ de preotul comunei – (de reținut, nota mea- F.P.), un box și trei bricege, înaintate la Turnu Măgurele. Pentru 14 martie se consemnează: *Compania 1 plecând din Tufeni – Stoborești, unde a arestat și trimis la gara Balaci 20 de indivizi care luaseră parte la incendiile de la Tufeni, s-a îndreptat spre Mozoceni, iar pentru 15 martie: *În această zi se continuă cu arestările fără a se mai face uz de arme. Totul începe a se liniști, intervenția armatei își ajunge scopul. Compania 1 operează spre Tufeni – Bârla. Pe 16 martie****

se consemnează lacunar: *Pretutindenii liniște relativă, iar dacă se menționează că această companie 1 operează spre Tecuci-Bârla (arie care include Tufeniul), demne de amintit sunt și notațiile privind alte localități învecinate, în legătură cu care sunt de pus și unele evenimente de la 1907: *Compania 4 în Văleni este nevoită a întrebuința armele omorând 5 răsculați și rănind 50. Tot aici s-a prins și marele instigator Petrescu. Plecând din Văleni, un pluton liniștește Ghimpețeni, altul, satul Atârnați. Consemnările continuă astfel în 17 martie: *În această zi, în toată regiunea ocupată de Batalionul 1 din Regimentul IV Ilfov nr. 21 nu s-a mai semnalat niciun caz de răzvrătire. Companiile continuă cu încheierea de procese-verbale și expedierea diferiților arestați; 18 martie: *Liniște pretutindenii ca și în ziua precedentă; 19 martie: *Companiile operează conform ordinelor superioare la formarea tabelor cu proprietățile distruse și cu diferitele pagube aduse. Se caută a se distribui celor în drept obiectele găsite la răsculați; 20 martie: *Liniște pretutindenii. Se continuă cercetările, anchetările și trimiterea capilor răscoclei; 21 martie: *Liniștea nu este tulburată în nicio localitate, lucrurile își continuă mersul lor normal; 22 martie: *Liniște pretutindenii; 23 martie: *Nimic schimbat în situația zilei precedente. Pe 24 martie companiile s-au concentrat în batalion în satul Balaci, în urma unui ordin telegrafic care mai prevedea și a începe instrucție și marșuri în diferite direcții. În ziua de 25 martie, ora 4 p.m., batalionul se îmbarcă pentru București din gara Balaci, ajungând la destinație a doua zi la ora 3 a.m. și reluându-și reședința în cazarma din strada Francmasonă. La 1 aprilie, în baza Ordinului circular nr. 269, Regimentul IV Ilfov desconcentrează Batalionul al 3-lea, iar cele două batalioane permanente sunt dislocate, Batalionul 1 la Alexandria și Batalionul 2 la Zimnicea.*********

Prezentarea abordărilor istoriografice ale răscoclei din 1907 în Tufeni va continua în paginile acestei reviste.



## Elena Gabriela LAZĂRA

**Moștenirea**

tușică  
 nu ai idee cât îmi place casa ta  
 câte lucruri aş putea să fac după ziduri  
 aş trage fiecare cerșetor să-mi țină gardul  
 iar eu mi-aș târî buzele de fiecare fereastră  
 de fiecare pahar spart până când  
 sâni o să se turtească și o să cadă ca doi bolovani  
 forțând parchetul să se dezumfle și să crape de fericire  
 pentru că nici un animal nu-i mai calcă fibra nu o mai udă  
 de emoție și nu o mai pătează de urmele prietenelor tale  
 care se bucură de Alzheimer până în adâncimea tinereții.

vreau să știi că nu am nevoie de mobilă  
 poți să o iei pe toată în mormânt cu tine  
 eu am nevoie de spațiu  
 cerșetorii o să se întindă până la lustră  
 o să trăim fericiți și mai mult decât tine  
 căptușind totul în ziare  
 vom alerga să cuprindem burta casei  
 din coastele palmelor  
 lașitatea mea nu va mai fi decât un cearceaf plin de găuri  
 sub tălpile ziariștilor.

**șorțul familiei Puchina****I. domnul și doamna Puchina**

doamna Puchina înnoadă scările  
 cum înnoda  
 odată  
 colacii  
 purta șorțul acela  
 când domnul Puchina  
 a cerut-o de soție  
 și-a rotit limba în jurul  
 degetului ei  
 iar ea i-a promis semiluni





împreună  
 au doi fi  
 Dan și Marius  
 niciunul nu a rămas  
 să susțină coloana  
 familiei  
 în schimb  
 i-au adus un cățel  
 cu doi ochii în față  
 și unul în spate  
 cățelul e prostuț  
 dar îi face fericiți  
 atât de fericiți că  
 doamna Puchina își iese din piele  
 deschide sertarele inimii  
 și scoate șortul  
 atunci  
 domnul Puchina  
 o cere iar de soție  
 chiar dacă ea  
 nu mai gătește  
 semiluni.

## II. Dan și Marius Puchina

Dan și Marius nu s-au înțeleș niciodată  
 Marius s-a însurat cu o fată de ambasador  
 trăiesc la câteva țări distanță de Balș  
 pentru că nu au copii  
 și-au făcut o fermă de fluturi  
 când Marius nu e acasă  
 Lulia  
 își stinge țigara  
 în capul lor  
 ea nu îl iubește  
 băiatul e un  
 chior  
 \*  
 Dan a murit –  
 și nimeni nu știe  
 el stă ascuns  
 în ochiul  
 din spatele  
 cățelului.

## III. cățelul familiei

are trei ochi  
 doi pentru prima parte a zilei  
 și unul pentru toată noaptea  
 domnul Puchina îl potrivește pe cer  
 așa își vede băieții și nora.  
 cățelul e slab  
 când stăpâna suflă în ciorbă  
 el plutește în jurul becului  
 era amuzant la început  
 acum l-au legat de masă  
 și doamnei Puchina au început  
 să-i lipsească din degete.

## IV. șorțul

domnul Puchina  
 îi deschide soției fereastra creierului –  
 mai șterge din amintiri uneori  
 cu șorțul  
 e târziu iubit  
*băieții nu se mai întorc...*  
 e târziu  
 și trebuie să îți găsim degetele  
 mâine.

## Schiță

am văzut cum noaptea  
 se așază turcește în stradă  
 își întinde mâinile și mănâncă semafoare  
 nu folosește cuțit sau furculiță  
 întinge degetele în verde apoi în galben –

cu cârligul din vârful limbii  
 trage zebra din asfalt  
 șerpuindu-se  
 încolăcindu-se  
 în stilul boua

## IULIE

- 3 iulie 1923 – s-a născut, la Caracal, prozatorul **NICOLAE PAUL MIHAIL** (m. 19.03.2013, Sinaia)
- 3 iulie 2012 – a murit, la Reșița, prozatorul **SEBASTIAN PANAIOT** (n. 15.03.1949, Iancu-Jianu-Olt)
- 4 iulie 1941 – s-a născut, la Stoenеști, poetul și gazetarul **VIRGIL DUMITRESCU**, pe numele adevărat **VIRGIL DUMITRU**
- 5 iulie 1868 – s-a născut, la Slatina, institutorul și istoricul **GEORGE POBORAN** (m. 11.10.1925)
- 5 iulie 1944 – s-a născut, la Slatina, prozatorul, poetul, criticul literar și publicistul **PAUL DOGARU** (m. 8.04.2012, Slatina)
- 6 iulie 1939 – s-a născut, la Strejești-Olt, istoricul **MARIN FLORESCU** (m. 25.03.1986, București)
- 8 iulie 1926 – s-a născut, la Caracal, actrița **BEATRICE AUGUSTA BIEGA**
- 8 iulie 1968 – a murit, la București, prozatorul și eseistul **PETRE PANDREA** (n. 26.06.1904, Balș)
- 8 iulie 1956 – a murit scriitorul **DAMIAN STĂNOIU** (n. 3 aprilie 1893, Dobrotinet-Olt)
- 9 iulie 1913 – s-a născut, la Slatina, istoriograful, traducătorul și eseistul **TRAIAN-MIRCEA BIJU** (m. 1989)
- 11 iulie 1946 – s-a născut, la Fălcoiu-Olt, filologul, publicistul și gazetarul **CORNEL RUSU**
- 16 iulie 1939 – s-a născut, la Slatina, poetul și eseistul **CAIUS TRAIAN DRAGOMIR**
- 20 iulie 1874 – s-a născut, la Celeiu-Corabia, istoricul și teologul **NICOLAE DOBRESCU** (m. 10/23.07.1914, București)
- 22 iulie 1936 – s-a născut, la Găneasa-Olt, istoricul literar **VASILE SANDU**
- 23 iulie 1951 – s-a născut, la Corabia, sculptorul **EMILIAN NUȚU**
- 23 iulie 1953 – s-a născut, la Cireașov-Slatina, poetul și publicistul **CONSTANTIN SORESCU**
- 25 iulie 1883 – s-a născut, la Tufeni-Olt, publicistul **ANASTASIE NEGULESCU** (m. 1935, Oradea)
- 25 iulie 1984 – a murit, la Colonești-Olt, poetul **PETRE POPESCU** (n. ?)
- 28 iulie 1935 – s-a născut, la Albești-Poboru-Olt, prozatorul, epigramistul, poetul și gazetarul **NICOLAE FULGA** (m. 31.01.2003, Slatina)
- 28 iulie 1947 – s-a născut, la Dobrosloveni, poetul, prozatorul, epigramistul și publicistul **CORNELIU VASILE**
- 30 iulie 1909 – s-a născut, la Dobrun-Olt, graficianul **SILVAN IONESCU** (m.1999)
- 31 iulie 1924 – s-a născut, la Bălănești-Olt, editorul și traducătorul **GEORGETA RĂDULESCU-DULGHERU** (m. 17.12.1994, București)



## IUBIREA ÎN POEZII RELIGIOASE

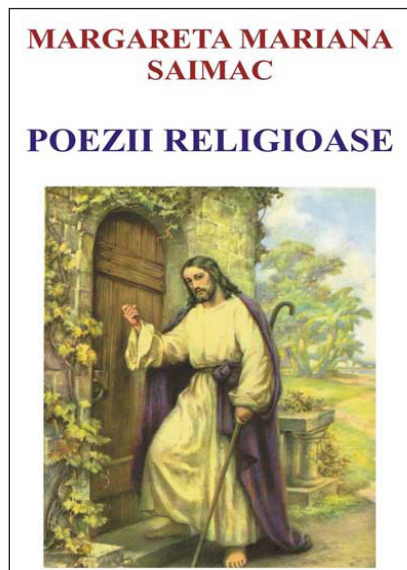
Marian MALCIU

Am avut ocazia, deloc întâmplătoare, să fiu prezent la o lansare inedită de carte, *Poezii religioase*, autor Margareta Mariana Saimac...

Este vorba de un volum de versuri, desigur, cu tematică religioasă, care însumează un număr de poezii create în timp, începând prin anii 1960 și terminând cu anul 2014, anul publicării și lansării (11 noiembrie). Mă simt obligat să menționez că o mare parte a acestui volum cuprinde creații publicate în cele șapte cărți apărute anterior și, deloc întâmplător, subliniez acest aspect, pentru că, iată dovada, doamna Margareta Mariana Saimac nu creează și nu publică la întâmplare poezii religioase! Este o preocupare ce vine, în cel mai firesc sens, din sufletul său încărcat de credință.

Poezie religioasă nu scrie orice creștin, nu publică orice poet. Este un gen de poezie abordat doar de acei autori care, în afara talentului și a inspirației de moment, ca izvoare ale creației lirice unanim recunoscute, beneficiază de capacitatea de a medita. Iar în cazul autoarei acestui volum este vorba de o adâncă meditație spirituală, bazată, firește, pe elementele și cunoștințele specifice acumulate de-a lungul timpului. Ar fi, oare, suficiente doar aceste repere? Eu cred că nu... Am convingerea că lor li se alătură o anumită latură a educației primite, în primul rând, în familie, la care adaug convingerile intime ale domniei sale, credința reală și viața petrecută cu respectarea preceptelor credinței ortodoxe.

De altfel, lecturând versurile înscrise în această carte meticolos alcătuită, constat că poeta este o bună cunoscătoare a religiei pe care o împărtășește. Permanent este însoțită de precepte biblice, ceea ce nu este deloc o întâmplare, ci este o dovadă incontestabilă a



cunoașterii, însușirii și împărtășirii credinței în Dumnezeu. Fiecare poezie este precedată de un motto cules cu mare atenție atât din Vechiul Testament cât și din Noul Testament, dar nu la întâmplare. Mottoul este direct raportat la poezia în cauză, ca pentru a o explica într-un anumit fel și, pe de altă parte, pentru a atrage cititorul, îmi permit să afirm, înspre căutarea și studierea Sfintei Scripturi. Acest aspect este, cu adevărat, laudabil...

Cel care nu are cartea în față și nu a citit nicio pagină a ei, ar fi tentat să creadă că poeta a făcut o trecere a diferitelor versete ori a psalmilor în versuri scrise după canoanele poeziei clasice ori, mai simplu, în versuri albe. Ei bine, nu este așa! Realitatea îmbucurătoare este că doamna Margareta Mariana Saimac se respectă pe sine, nu numai ca o bună creștină, ci și ca o bună creatoare de frumos în versuri așternute cu mîgală.

Domnia sa, cu deosebită smerenie, modestie și bucurie, oferă cititorului poteca ori calea ce-l conduce spre lumină, spre aflarea

adevărului. Combină cu dexteritate, în mod creator, elementele lirice cu cele epice. Acordă atenția cuvenită metaforelor și celorlalte figuri de stil specifice poeziei clasice, respectă măsura metrică acolo unde este nevoie și conferă muzicalitate versurilor sale. Contemplă divinitatea, omul și natura cu toate însușirile sale. Cu smerenia-i caracteristică, transmite iubire, lăsându-se călăuzită de credință, speranță și dragoste.

Volumul *Poezii religioase* însumează multe titluri dedicate semenilor noștri, aproapelui, spus într-un cuvânt. Este demn de remarcat că versurile în sine, dedicații fiind, conțin sfaturi utile bunului creștin, omului, în general vorbind, fie el soț sau fiică (*Vis, Oglinda, În noapte, Mesaj, Noi, Spiritului ce l-am zămislit, Amintire, Vrăbiuța* etc) fie el prieten ori, pur și simplu, cunoscut în diverse împrejurări: interpret de muzică, pictor, poet, psiholog, maică întâlnită la mănăstire și așa mai departe, chiar dacă, din nefericire, unii nu mai sunt în viața de pe acest pământ (*Lacrima mesteacănului, Măicuței, Martir, Păunul, Zbor prin timp* și altele). Cât se poate de firesc, cea care i-a dat viață, a crescut-o și s-a îngrijit de educație sa, mama Roza, este prezentă și în acest volum, așa cum a fost permanent prezentă în viața și amintirea poetei, prin poeziile dedicate acesteia (*Mamei, Marmura, Iedera* etc).

Așa cum am apreciat anterior, iubirea autoarei este îndreptată și asupra naturii înconjurătoare, naturii în mijlocul căreia ne-am născut și ne-am înălțat beneficiind de echilibrul ei perfect, pe care numai Creatorul suprem i l-a putut programa, astfel că i-a dedicat versuri pline de frumusețe (*Anotimp, Pastel, Ciuta, Rădăcini, Primul vis, Iarnă târzie, Nisipurile de aur*), dar și asupra unor locuri întâlnite și admirate în acest bogat peisaj pe care numai natura, prin strădania și grija firească a omului, îl poate oferi: *Voroneț, Piscul Vârful cu Dor, La Mănăstirea Clocociov, Mănăstirea dintr-un Lemn, Muzeul de istorie Târgu-Jiu* și altele.

În alt plan, autoarea s-a inspirat din trecutul istoric al leagănelui nostru românesc

– patria mună – și a creat versuri de cinstire trecute prin prisma credinței, ca pentru a o proteja (*Patrie străbună, Gândul prim, Vrem pace, români!*), încadrând-o, întâmplător sau cu foarte bună intenție, în timp: *Ireversibil, timpul; Etern, timpul* etc.

În fine, față de cele mai mari două porunci ale Legii celei noi a lui Dumnezeu, poeta Margareta Mariana Saimac, asemenea unui foarte bun creștin practicant, nu putea să rămână indiferentă, Doamne ferește! S-a dovedit că le cunoaște și le respectă: a doua poruncă, *Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși*, prin versurile dedicate oamenilor, precum am amintit deja, iar prima poruncă – *Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău și din toată puterea ta*, prin mai multe poezii, toate demne de citit și de urmat, demne de toată lauda: *Îngerul, Un semn divin, Rugă, Miraculoasa cântare, Împăcare, Credință, Crepuscul, Levitație, Răsărit* și altele.

Este posibil ca poezia autoarei să pară desuetă, în contextul mentalității actualei noastre societăți, dacă am uita că, până la urmă, suntem un popor creștin-ortodox, majoritatea populației închinându-se Celui ce a creat cerul și pământul. Din fericire, poporul acesta, chiar și în vremuri de restriște, și-a păstrat credința și prin ea a biruit dușmani nenumărați ce veniseră să-l supună, prin ea a suportat toate vicisitudinile vieții și toate suferințele provocate de regimuri totalitare ce-și fac simțită și acum prezența, umilindu-ne...

Mă bucur că am avut ocazia să citesc poezie religioasă de calitate, poezie nelipsită de acele mijloace și tehnici ce-i sunt specifice, poezie în care iubirea de oameni și focul dragostei pentru Dumnezeu sunt coloana luminoasă a versurilor componente.



## INSTITUTORII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PRIMAR - instruirea diferențiată a elevilor - (IV)

**Gheorghe GORINCU**

Era cunoscut faptul că, în baza regulamentului școlar elaborat de Spiru Haret, institutorii trebuia să asigure și o instruire diferențiată a elevilor, mai ales în funcție de mediul familial sau de alte evenimente nedorite.

Îmi amintesc că la începutul anului școlar 1932-1933, primul an de școală, m-am îmbolnăvit de bronhopneumonie, cu o perioadă îndelungată de tratament în spital. Mă aflam în situația de a repeta anul școlar. Și, totuși, *domnu'*, institutorul nostru, a cerut părinților să fiu trimis la școală. În aceste condiții, mi-a așezat o bancă lângă catedră pentru a mi se asigura, așa cum am mai precizat, o instruire diferențiată. Aceasta a însemnat o perioadă de recuperare atât a cunoștințelor privind obiectele prevăzute în programa școlară, cât și a scrisului, începând cu literele alfabetului și apoi cu formarea frazelor etc., concomitent cu însușirea lecțiilor curente.

În acest fel, la sfârșitul anului, cu ocazia serbării de înmânare a premiilor, li s-a prezentat, de către domnul, celor prezenți, o amplă caracterizare, pentru prima dată în public, a elevului de atunci, Gheorghe Gorincu.

Spun aceasta deoarece în fiecare an școlar, în ziua de Sfinții Petru și Pavel (30 iunie) se organiza la Grădina Publică, cu mult fast, în prezența oficialităților, a părinților, a invitaților și a altor cetățeni, sărbătorirea premianților din anul școlar respectiv. Cu această ocazie, cei prezenți luau cunoștință despre premiile obținute de către elevi, atât pentru învățatură și purtare, cât și pentru participarea la activități educative organizate de școală.

Interesant de reținut ar fi și faptul că întreaga festivitate era însoțită de acordurile

melodice ale fanfarei Regimentului 16 Dorobanți din localitate.

În această atmosferă, în urma unei caracterizări, despre care am mai vorbit, elevului Gheorghe Gorincu i s-a acordat o mențiune care a însemnat, și aceasta, o primă recunoaștere oferită în public pentru o anumită activitate desfășurată pe plan local. Una dintre cărțile oferite de *domnu'* cu ocazia acestei sărbătoriri este păstrată și în prezent în biblioteca familiei.

O altă componentă a învățământului diferențiat a fost și desfășurarea unor lecții în mijlocul naturii sau în localitățile cu un trecut istoric. Aceste lecții speciale, cum erau numite în acea perioadă, au avut darul să asigure elevilor, în cei patru ani de școală, o oarecare împlinire a cunoștințelor cerute de programa școlară cu cea oferită de natură, în funcție de anotimp, și cu cea oferită de faptele eroilor neamului din cadrul locurilor istorice.

Îmi amintesc, cu firească mândrie națională, de conținutul lecției organizate de domnul în localitatea Baia, fosta capitală a Moldovei, azi în județul Suceava, una dintre cele mai vechi așezări din Moldova, cu mărturii din epoca pre-Cucuteni. Am luat cunoștință, la fața locului, cum s-ar spune, despre teribila izbândă a tânărului Ștefan împotriva cotropitorilor maghiari ai lui Matei Corvin, în noaptea de 15 decembrie 1467. În amintirea acestei victorii, la Baia, a fost zidită, în anul 1470, Biserica Albă, aceasta fiind una dintre cele mai vechi biserici rămase de la Ștefan cel Mare. În continuare, am vizitat și acest lăcaș de cult, *domnu'* considerând ca, pentru încheierea lecției, să ne prezinte și câteva date istorice despre trecutul și prezentul lăcașului de cult.

Păstrez o amintire deosebită și despre lecția desfășurată în comuna Bogdănești, azi în județul Suceava, unde nemuritorul ministru al Instrucțiunii Publice din acea perioadă, Spiru Haret, a copilărit, locuind cu familia chiar în casa în care, decenii la rând, a fost local de școală.

Cu această ocazie, domnu' a ținut să ne explice, pe înțelesul nostru, că atât regulamentul școlar, obiectele de studiu, cât și sistemul de organizare a învățământului primar au aparținut lui Spiru Haret. Am reținut, în continuare, că acest sistem de învățământ avea darul ca, în funcție de cunoștințele asimilate și de posibilitățile materiale ale părinților, să asigure pregătirea și îndrumarea absolvenților celor patru ani de învățământ primar spre alte forme de învățământ cerute de societatea românească prezentă și viitoare.

Una dintre lecțiile desfășurate în mijlocul naturii a fost organizată la Dumbrava Buciumenilor care, mai târziu, s-a numit Dumbrava Minunată, așa cum cunoaștem din cărțile lui Mihail Sadoveanu.

Nu întâmplător, acestui loc mirific i s-a atribuit denumirea „Dumbrava Minunată”. Aceasta, deoarece era înzestrat de la natură, la poale (partea de jos a platoului) cu un luciul de apă numit Pârâul Buciumenilor și apoi, de pe malurile pârâului și se desfășura la orizont, în toată splendoarea ce se putea cuprinde, Dumbrava Buciumenilor.

Pârâul Buciumenilor a dat, cu timpul, denumirea unei străzi din Fălticeni – strada Pârâul Buciumenilor – unde, la numărul 36, s-a născut și a copilărit elevul Gheorghe Gorincu. Pârâul era raiul fluturilor, libelulelor, egretelor, cocostârcilor și al altor viețuitoare care aveau darul să completeze cunoștințele elevilor, dobândite la obiectul Științele Naturii.

Lecția organizată în mijlocul naturii continua, apoi, la Dumbrava Buciumenilor, cu un urcuș accesibil. Aici elevii aveau să poposească pe un loc drept, un fel de platou, înconjurat de o pădure deasă, sădită și răsădită de natură. Desimea pădurii parcă îți sugera că ar fi existat, de-a lungul anilor, o luptă asupra spațiilor unde să fie aruncate semințele viitorilor copăcei.

În partea de răsărit a platoului era amplasată și o bisericuță, umbrată de coroanele unor arbori, loc de închinăciune pentru persoanele care urcau la Dumbrava Buciumenilor. În partea dreaptă a platoului, era amplasată o locație cu profil de alimentație publică, pentru ca să asigure vizitatorilor tot confortul.

În această atmosferă se încheia lecția desfășurată în mijlocul naturii, domnu' prezentându-ne binefacerile naturii care asigurau regenerarea pădurii, cu învățămîntele ce ar trebui să fie reținute de actualii elevi pentru viitoarele activități ce le vor desfășura în viață.

Îmi amintesc că în perioada anilor 1932-1935 am participat la mai multe excursii, care au contribuit, în mare măsură, la completarea cunoștințelor prevăzute în programa școlară...

Una dintre aceste excursii, cu un conținut instructiv-educativ complex, a fost la Mănăstirea Putna, în anul 1934. S-ar cere să fie reținut faptul că pregătirea acestei excursii a început încă din primele săptămâni ale anului școlar 1933-1934, când li s-a prezentat atât părinților, cât și elevilor, tematica excursiei, cuprinzând: perioada aleasă pentru efectuarea excursiei, mijlocul de transport ce urma să fie folosit, echipamentul și alimentele care trebuia procurate, costul aproximativ al excursiei și, nu în ultimul rând, obiectivele istorice ce urma să fie vizitate atât pe parcursul călătoriei cât și la Mănăstirea Putna.

Pentru reușita excursiei, am reținut că domnu', institutorul nostru, în prima etapă a solicitat atât sprijinul instituțiilor publice și de cultură cât și al unor organizații de binefacere din acea perioadă, mai ales că la excursie se dorea să participe toți cei 37 de elevi, indiferent de posibilitățile materiale.

Față de această dorință a institutorului, excursia ce urma să se realizeze a devenit o adevărată obsesie, atât pentru elevi, părinți, cât și pentru unele instituții și organizații publice, sensibilizate în acest scop.

Pentru noi, elevii, călătoria cu trenul pe o distanță de peste 100 de kilometri, dus și

întors, era, să zicem așa, o adevărată noutate. Mulți dintre noi nu mai călătoriseră cu trenul.

În cazul elevilor lipsiți de posibilități materiale, dacă s-ar fi realizat programul stabilit inițial, ar fi însemnat posibilitatea participării acestora la o instruire cultural-educativă de excepție, fără niciun fel de discriminare.

Și, nu în ultimul rând, în această perioadă, până la efectuarea excursiei, domnu', institutorul nostru, urma să pregătească o tematică detaliată cu privire la localitățile și locurile cu un trecut istoric, aflate în drumul nostru, care se cereau să fie cunoscute de către excursioniști.

A venit și ziua mult așteptată. Îmi amintesc, cu o firească nostalgie, că în una din zilele vacanței de primăvară a anului 1934, 37 de elevi gălăgioși se aflau la ferestrele vagonului care urma să-i transporte până la Mănăstirea Putna, iar pe peron un număr impresionant de părinți, de rude, de cunoscuți și prieteni care doreau să transmită celor din vagon, și invers, indicații de ultim moment. Era o atmosferă gen Turnul Babel menită să trezească și trăiri plăcute în rândul unor călători aflați temporar pe peronul gării din Fălticeni.

În aceste condiții, la semnalul obișnuit, trenul la care era atașat vagonul nostru a fost pus în mișcare. La început mai lent, pentru că fluturările de mâini și de o parte și de alta să mai piardă din importanță, apoi cu viteza admisă în acea perioadă, trenul cu pricina urma să ajungă la Dolhasca și, de aici, la Mănăstirea Putna.

Cum și în ce condiții s-a desfășurat călătoria? Aveam să aflu că vagonul nostru era însoțit și de un delegat al primăriei din Fălticeni, era prevăzut cu unele amenajări speciale, cu spații pentru odihnă și dormit, cu spații pentru servirea mesei, locuri ce se cereau autogospodărite.

Ni s-a amintit că în programul excursiei era prevăzut să cunoaștem atât trecutul istoric cât și datele biografice ale unor personalități care s-au născut și au copilărit în localitățile amplasate în drumul nostru până la Dolhasca.

Astfel, în comuna Preutești, azi în județul Suceava, așezată pe dealurile ce coborau în Valea Șomuzului Mare, care mai târziu se va

numi Nada Florilor, în anul 1903 s-a născut și a copilărit sculptorul Ion Irimescu, unul dintre marii artiști români din secolul al XX-lea, cel care, în anul 1975, a făcut o importantă donație orașului Fălticeni (cu lucrări de sculptură, desene, schițe, studii, precum și o bibliotecă cu albume de artă românească și universală). Împrospătată mereu cu noi piese, găzduită în localul fostei prefecturi a județului Baia, donația se va constitui în *Muzeul Ion Irimescu*, fiind considerat cel mai mare muzeu de autor din țară.

Comuna Dolhasca, azi în județul Suceava, principal nod de cale ferată, a fost reținută de istorie prin faptul că în anul 1869 aici s-a inaugurat gara din localitate, prin care a trecut primul tren, Suceava-Roman.

Tot în această localitate s-a născut, la 3 februarie 1912, neurochirurgul Constantin Arseni, profesor titular de clinică neurochirurgicală, membru titular al Academiei de Științe Medicale, titular al Academiei Române, membru fondator al Societății Internaționale de Psihoneuroendocrinologie și, în ultima parte a vieții sale, a fost recunoscut ca membru al Academiei Internaționale de Neurochirurgie. A încetat din viață la București, în anul 1994.

În anul 1916 s-a născut și a copilărit la Dolhasca Elena Calistru, profesor universitar, cercetător de prestigiu în chimia celulozei și hârtiei, precum și în tehnologia fibrelor artificiale, cu colaborări însemnate la fostul Combinat de Fibre Artificiale din Brăila. A decedat la Iași, în anul 1983.

Tot la Dolhasca aveam să asist, pentru prima dată, la manevra de decuplare și staționare a vagonului nostru pe o linie laterală, oarecum mai îndepărtată de peron și apoi la cuplarea vagonului la trenul care urma să vină de la București în direcția Suceava.

Am părăsit Dolhasca cu regretul că în perioada staționării vagonului nostru nu am vizitat și Mănăstirea Probota, cu puternicele sale ziduri destinate să străjuiască biserica și Casa Domnească, biserică ctitorită de Petru Rareș, în anul 1530.

## EL DESCONOCIDO – O CARTE DESPRE ÎNSTRĂINARE ȘI UMILINȚĂ

### C. VOINESCU

După structură, fir narativ și dimensiuni, relativ recenta scriere a lui Marin Trașcă, *El Desconocido*,<sup>1</sup> întrunește caracteristicile unei nuvele. Autorul urmărește, dintr-o perspectivă narativă subiectivă, viața unui singur personaj, personajul-narator, cu care se identifică nu doar afectiv. Fără încrengături narrative suplimentare, faptele, atâtea câte sunt, se așază într-un curs epic linear și, în ciuda temei abrupte, domol.

Personajele, puține la număr și ele, sunt, cu excepția protagonistului, fie secundare (mama, tata, Marius și Violeta – cei doi copii, soția etc.), fie episodice (Partizanca, Toma, Parașutistul, Lucan) sau figurante (Vițu, Pave). Nefiind angrenate decât parțial în dinamica faptelor, ele sunt vag creionate, dar câteodată, din schițele de portret se întrezăresc și unele însușiri morale, precum cele ale tatălui: *Dacă avem mămăligă, zicea tata triumfător și a om care le știe pe toate, d'ălelalte facem noi rost; cât am coadă la topor, nu murim de foame! Și iar începu să-l înjure pe Bulgaru' că-l dusesse cu vorba să se înscrie în colectiv cu ăle două pogoane de pământ din Sârba.*

Oricum, paginile în care sunt evocați tata, mama, copilăria dominată de sărăcie și mineritul la Deva ni se par și cele mai izbutite din cuprinsul cărții, pentru aptitudinea lor estetică și ideatică, deopotrivă: Crăciunul, ritualul porcului, pe care familia, aflată în fața sacrificării *groșteiului*, nu-l știe aplica din lipsă cronică de rămător, *melicul* tatălui la alesul (pentru alții, desigur) celei mai productive capre din târg, mama cutreierând cu noaptea-n cap satele vecine, cu două sticle de lapte de capră în brațe, pentru a le vinde, *cu speranța că*

*va veni acasă cu ceva pentru copil.*

Sugestivă este și atitudinea, în registru moromețian disimulativ, a tatălui, care, învărtind în mână o cheie mare, *să-și dea seama lumea că are ce să încuie*, deși aproape că își pusese casa pe foc pentru a ieși din iarnă, explică de ce vinde nevasta lui lapte: *Nu mai avem ce face cu laptele, caprele astea dau câte trei kile la mulsoare, așa că-l vinde muierea și celor ce nu au.* La recompunerea stării rurale de sărăcie a vremii și locului întâmplărilor contribuie limbajul, presărat cu regionalisme, inspirat și adecvat contextualizate, dar și oralitatea discursului narativ.

Pe autor nu îl preocupă identificarea și transfigurarea artistică a pricinilor care au declanșat la începutul deceniului al zecelea al secolului trecut exodul nefericit al românilor spre alte zări. Îl preocupă mai mult urmările bejeniei, deslușite din confesiunile personajului narator, care, conștientizând statutul său de *slugă* la străini (în Iugoslavia și în Turcia, dar și în Spania), se lasă pradă unui zbucium lăuntric greu de reprimat, țâșnind, tocmai de aceea, în lamentații de un dramatism frust: *Mă simt foarte obosit și foarte SINGUR. Ei vorbesc între ei și eu tac... de nu mă mai opresc! Zilele încep să fie din ce în ce mai grele, dar la ce să mă aștept, doar sunt SLUGĂ, nu? ...Suntem bieți licurici care orbecăm să-i luminăm pe orbi.*

Tema nuvelei, dedusă, mai ales, din episoadele Kladova și Istanbul, dar nesuștinută faptic îndestul, este, așadar, înstrăinarea, dezrădăcinarea brutală și dramatică, pierderea demnității umane, nu neapărat naționale, umilința individului, alungat din țara sa de vremi potrivnice lui, dar prielnice altora. *Nici nu bănuiam*, reflectează personajul-narator în

<sup>1</sup> *El Desconocido*, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2012



orășelul sârbesc de pe malul drept al Dunării, invadat de români vânzând „cuie de tablă”, că abia începusem a răsfoi o carte a cărei primă filă ne definea condiția de gunoieri la porțile Europei pentru încă douăzeci de ani. Puțin mai târziu, în Turcia, unde îl purtase o altă himeră, trauma umilinței depline este mărturisită într-o scrisoare, trimisă acasă: *Niciodată nu m-am simțit mai umilit ca aici: să muncești pe brânci și să iei câteva zeci de mărci. Din acest punct de referință, până la criza identitară, nu mai e decât un pas: Mă pomenii din nou singur pe peronul gării din Vilcavaro, unde mă lăsase metroul de Rivas. Mă predaseră din mers, ca pe un consemn de intrare dintr-o lume în alta... Devenisem parolă pentru schimbul gărzilor, devenisem problemă de stat... Eram singurul fără bilet. Deși eu nu spuseseș nimănui unde merg, ei deja știau; deși le spuseseș cum mă cheamă, ei îmi spuneau... **El Desconocido**, pentru că nu apăream cu două nume.*

Demersul beletristic, chiar și atunci când ia formă epistolară, este concurat de cel jurnalistic, de care autorul, el însuși gazetar, se lasă furat. Realul, în acest caz, rămâne frust, direct, sec, rod al unei observații obiective, neornamentate stilistic, exacte, menite transmiterii de informație, nu de emoție artistică: *...statul spaniol se gândește la toate... În gând îmi veni salonul de spital românesc, oriunde s-ar afla, la Focșani sau la Drăgășani, la Craiova sau Pașcani, la Slatina sau Bârlad, la Pitești sau în Arad, unde aș fi fost întrebat de zece ori pe oră dacă am pastile, feșe, seringi sau chiar cearșafuri! Nu mai spun de asistența medicală care a ajuns simplă frecție la picior de lemn... Aici, dacă ai asigurare socială nu ai probleme, ești salvat, totul se rezolvă. Nu se face economie la medicamente, la material sanitar...*

Lăsând deoparte stilul, internarea într-un spital spaniol îi ostioiește personajului-narator nu doar rănille fizice, ci și pe cele sufletești anterioare, determinând, vrând-nevrând, o anume incongruență atitudinală în derularea eposului: *dar cel mai important, nu se face economie la interesul față de cel căzut, ca*

*mine, indiferent dacă este spaniol sau estranjer. Și nici la bunul-simț. Pe câtă vreme la noi... Este prima dată când protagonistul nu mai simte acut dorul de casă. A fost nevoie ca durerii devastatoare a înstrăinării să i se suprapună una fizică, inducând spectrul morții, pentru ca regăsirea identitară să se producă chiar și într-o țară străină. A găsit oare personajul central ceea ce a căutat aiurea? Exercițiul de reînvățare a mersului să însemne primii pași spre o existență nouă, spre o altă lume? Spre dobândirea condiției umane minime, decente, fără umilințele balcanice anterioare și fără grija apăsătoare a zilei de mâine din propria-i țară? Să reamintim că sărăcia, scrisă cu majuscule – fenomenul de înstrăinare obligată, înstrăinare ce purta un singur nume, SĂRĂCIE – rămâne, în opinia personajului-narator, cauza principală a pribegiei.*

Deși credem că autorul dispune de resurse literare pe potriva atacării unei teme incandescente precum înstrăinarea postdecembristă a românilor, cu tot cortegiul ei de drame, el nu le-a valorificat totuși, suficient, în această nuvelă.

Conflictul interior, de natură psihologică, nu adâncește, pe cât ar fi trebuit, introspecția, iar conflictele exterioare, de natură social-morală, nu sunt susținute întotdeauna de aportul unor fapte exponențiale. De aici și impresia unei diluții a ideii, generoase altminteri, și a expedierii evenimentului înainte de a se fi consumat pe deplin, în detrimentul receptării mesajului.

Trama epică se derulează pe fondul unor interferențe spațio-temporale, care, dacă ar fi fost mai bine învederate, ar fi putut deveni real contrapunctice, cu efecte stilistice productive.

Într-o ediție viitoare va trebui acordată mai multă atenție și corectitudinii grafice a textului tipărit.

*El Desconocido* este una dintre puținele cărți de până acum care surprind drama interioară a emigrantului român, bântuind prin lume în căutarea a ceea ce nu a găsit acasă.

## Nicolae DRĂGHICI



### SCRISOARE

Nimic n-a întrecut vreodată,  
prietene,  
credița de nezdruncinat a tatălui meu,  
că vremea lui glorioasă  
de țăran liber și stăpân absolut  
peste toată roua de pe cele șase pogoane ale noastre (plus livadia!)  
se va întoarce, neștirbită, cândva,  
credița păstrată vie, timp de trei decenii,  
în căruța noastră ascunsă cu grijă,  
de ochii mereu bănuitori ai activiștilor de partid,  
după ce într-o noapte de la sfârșitul obsedantului deceniu,  
eu și tata, într-o tristă expediție,  
trecuserăm peste Olt cei doi plăvani ai noștri,  
schimbându-i, cu năduf,  
pe un aragaz și pe butelia aferentă.

Parcă-l văd pe tata,  
de sub umbra ocrotitoare a căruței noastre cartiruite lângă via lui Zache,  
plutind peste plan, în Dealul Bobului,  
apoi înotând cu secera,  
singura lui armă în lupta cu viața,  
în lanul nostru pierit  
și rămânând mereu în urmă  
pentru cele câteva spice de grâu rătăcite în miriștea arsă,  
mereu spre disperarea bunicului meu –  
om larg la inimă.

Parcă-l aud,  
spunând mereu, spre deliciul tuturor  
și fără să se rușineze deloc,  
că, dacă s-ar da pământul la liber,  
el ar lua cât ar putea el să fugă,  
la șaptezeci și cinci de ani aruncând pe umăr sacul de moară  
mult mai iute decât fiul său,  
cărturar nevolnic.

Nimeni nu l-a întrecut vreodată pe tata  
în credința lui, de nezdruncinat,  
poate doar Polizu,  
cel mai falnic țăran din Osica de Sus,  
care, în pragul colectivizării,  
într-o zi fără soare,  
a înecat în vaselină, până la brâu,  
faimosul lui tractor american cu șenile,  
după aceea, l-a îngropat doi metri sub pământ  
și, mult mai târziu, la momentul oportun,  
în anul de grație de la Hristos, 1989,  
l-a dezgropat, l-a pornit (la cheie!)  
și a defilat cu el, timp de trei zile, mândru minune mare,  
pe toate ulițele satului nostru,  
dar, mai apoi, fiindcă la cei optzeci de ani ai lui  
nu i-ar mai fi folosit la nimic,  
l-a desfăcut, cu obidă, bucată cu bucată  
și l-a vândut la oraș, ca fier vechi, pe nimic,  
după care s-a întors acasă, s-a lungit în pat cu fața în sus  
și, tot la trei zile,  
fluturând în silă lumii batista,  
a închis singur ochii,  
încheindu-și cu ea, definitiv, toate socotelile lui  
de țăran expirat și nemântuit în viața aceasta,  
cu mai multe nădejdi pentru cea de apoi...





## ICOANELE DE VATRĂ DIN AREALUL OLTENIEI

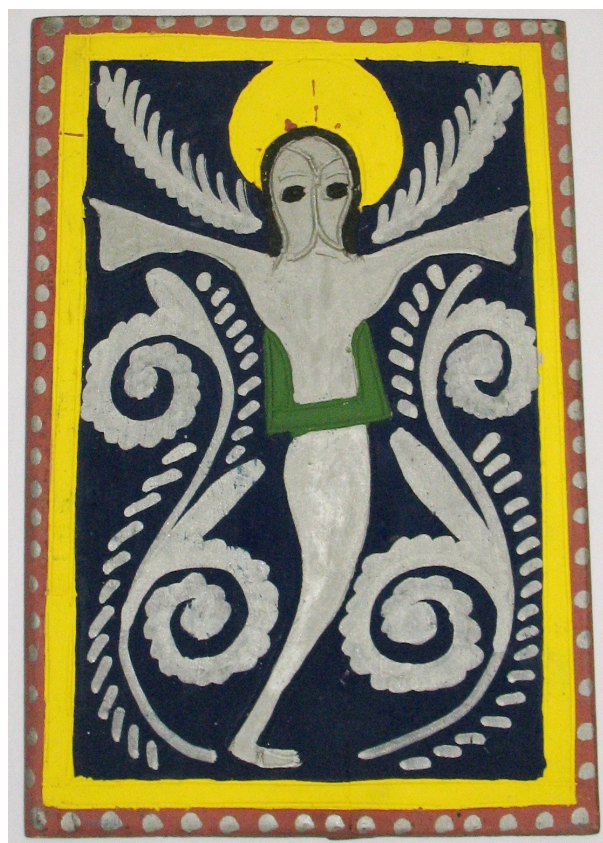
Claudia Florentina BALAȘ

În interiorul locuinței țărănești, obiectele de cult constituie o categorie aparte, cu importante semnificații magico-religioase. Icoanele pictate pe sticlă sau pe lemn, opere ale meșterilor iconari din mănăstiri sau ale meșterilor populari au fost prezente în fiecare interior tradițional românesc. Alături de icoană se așeza uneori un pistornic, buchetul de busuioc, iar deasupra un ștergar.

În arealul Olteniei se întâlnea și un alt fel de icoană, numită „icoană de vatră”, care se așeza în apropierea coșului cu corlată sau era fixată direct în interiorul lui. Apariția unei astfel de icoane este strâns legată de un adevărat cult al vetrei. În tradiția românească, vatra este un loc marcat de puternice credințe mitice, lucru care-i conferă, pe lângă întrebuintărea obișnuită, o funcție mitico-magică cu implicații directe în viața oamenilor. Purtând semnificații anume legate de însuși fenomenul existenței în timp, ea a fost înconjurată de o mulțime de acte și datini rituale, care răspund de fapt unei necesități spirituale complexe, ridicând lucrurile comune la înălțimea unor simboluri active în conștiința populară, pentru a da un sens tuturor trăirilor prilejuite de viața de familie<sup>1</sup>. Icoanele de vatră aveau rolul de a apăra casa de trăsnete, de duhurile malefice, dar mai ales de „zmeu sau balaur”, despre care se credea că intră prin hornul casei, singura cale de comunicare cu exteriorul, care nu putea fi închisă ca altele, cum ar fi ușa, fereastra, poarta, prin zăvorăre.

Este bine știut faptul că în raport cu locul unde era amplasată icoana (întotdeauna

<sup>1</sup> Nicolae Cojocaru, *Vatra în tradiția românească*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, 34, Ed. Academiei Române, București, 1979, p. 373.



pe peretele de la răsărit) se orienta apoi masa, patul și, un lucru demn de consemnat, mortul la înmormântare<sup>2</sup>. Icoana de vatră face însă excepție de la această regulă, amplasarea neținând cont de orientarea către răsărit, fiind așezată în interiorul hornului sau pe peretele din apropierea lui, indiferent de poziționarea vetrei în locuință.

Cele mai vechi icoane de vatră care se găsesc în colecții publice sau particulare datează din secolul al XIII-lea. Însă concepția și execuția, dar mai ales utilizarea lor, sugerează că ele au fost folosite cu mult înainte de apariția

<sup>2</sup> Ion Ghinoiu, *Panteonul românesc. Dicționar*, Ed. Enciclopedică, București, 2011, p. 89.



creștinismului în aria românească<sup>3</sup>. „Aceste stranii produse ale artei populare românești”<sup>4</sup> erau lucrate de meșterii populari care făceau și pistornice, cruci, troițe și alte obiecte de cult și erau (re)cunoscuți ca meșteri cruceri. Aceștia erau concentrați în adevărate centre de crucerit, în toată Oltenia existând doar câteva. Legat de acest meșteșug și de transmiterea lui, iată ce declara Bezna Ion, crucer: *...nu oricine putea să se facă crucer. Crucerii nu se puteau face din furi, sau ai din neam care au făcut moarte de om. Pentru că cine a furat sau a omorât este blestemat, iar blestemul nu-l duce numai el, ci și ai de-l urmează. Că blestemul îl ajunge și pe-l din al noulea urmaș. Dacă aveau copii numai fete, crucerii nu-și luau la întâmplare băieți să-i învețe meșteșugul. Îl alegeau dintre nepoți pe-l mai ager, îndemânatic și mai chipeș. Nu te lua nimeni dacă aveai beteșug. Care era cocoșat, ori șchiop, orb sau cine știe cum, nu avea ce căuta printre cruceri. Trebuia să fie zdravăn, sănătos și chipeș.*

Icoanele de vatră erau confecționate din lemn dens, dintr-o esență „tare” (stejar sau fag). Au dimensiuni relativ reduse, variind între 18-20 cm/ 25-35 cm. Spre deosebire de icoanele pictate pe lemn, la care suportul presupunea o pregătire minuțioasă, fiind folosite pânza și cleiul sau cele pictate pe sticlă, la care se folosește lucrul „în oglindă”, icoanele de vatră erau realizate direct pe lemn, prin diverse tehnici: cioplire, incizare, uneori și umplere, prin colorare cu maximum trei sau patru culori de apă, a conturilor. Culorile folosite erau negru, alb, roșu și ocră. Lemnul era cioplit cu barda până la realizarea unei suprafețe plane care să permită trasarea desenului liber. Marginile se netezeau cu mezdreaua. După efectuarea desenului (întotdeauna cu mâna liberă) se traseau conturile cu dalta în formă de „V” sau cu un cui înroșit în foc. La incizarea și crestarea conturilor se folosea custura. Aura sfinților se trasa cu horjul.

<sup>3</sup> Mihail Mihalcu, Radu O. Maier, *Observații cu privire la „icoanele de vatră” românești*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, tom 39, 1-2, Ed. Academiei Române, București, 1994, p. 128.

<sup>4</sup> *Ibidem*, p. 125.

La prima vedere, o icoană de vatră nu este altceva decât o scândură de lemn, cioplită cu barda, și care poartă un desen. Analizând aceste creații ale meșterilor cioplitari din punct de vedere plastic, observăm că modul simplist de redare, frontalitatea figurilor, concepția compozițională demonstrează că dincolo de deosebirile de tehnică există și elemente comune cu oricare alt gen de icoană. Aceste similitudini se pot observa în modul de organizare a materialului vizual, altfel spus subiectul icoanei. Icoanele de vatră prezintă fie un singur personaj, fie două sau mai multe personaje și registre. Unele sunt lucrate aidoma icoanelor prăznicare, unde sunt reprezentați nouă sau mai mulți sfinți. Deși mai rar, există și icoane de vatră înfățișând scene religioase: *Cina cea de taină, Botezul Domnului, Răstignirea Mântuitorului.*

De o mare simplitate, cu trăsăturile feței și corpului esențializate până la contur, icoana de vatră este, înainte de toate, limbaj redus la esență. Prin eliminarea detaliilor, reducerea formei la contur, simplificarea până la abstractizare a temei presupun o înțelegere superioară a ansamblului, atât din partea privitorului cât mai ales din partea celui care a creat artefactul. Aflați în fața unei icoane de vatră, aproape întotdeauna ne întrebăm dacă ne aflăm în fața unei forme de artă naivă, a unei forme arhaice, primitive de artă, sustrasă în mod nefiresc evoluției și conservată până în zilele noastre.

Însă icoanele de vatră nu sunt nici artă naivă, nici artă primitivă. Simplificarea canonului care a slujit drept model este o simplificare conștientă, asumată, nu este vorba de o copiere întâmplătoare. Ideograma și-a păstrat ideea, însă în icoana de vatră se manifestă indiferența față de aspectul artistic și impactul estetic al ei. Motivarea simplificării grafice o reprezintă faptul că icoanele de vatră se sustrag intenției artistice prin caracterul lor magic. Rostul lor apotropaic le include într-un context în care atenția artistică, esteticul nu își au locul. Destinate unui loc ascuns privirii

– hornul vetrei – aceste icoane nu au fost concepute să încante ochiul, să producă emoție artistică. Ele trebuiau doar să marcheze, prin imaginea schematizată, prezența unui sfânt apărător al casei. Schematismul icoanelor de vatră, rezultat al întâlnirii artă-magie este factorul care vine în contradicție cu perioada în care ele încă mai sunt lucrate. Pentru că în județul Olt, aceste icoane continuă să fie executate în centrul de crucerit de la Pietriș, comuna Baldovinești, situat în apropiere de orașul Balș.

În trecut cruceritul era transmis „din tată în fiu”. La începutul secolului al XX-lea, la Pietriș lucrau aproximativ 25 de meșteri cruceri, ceea ce denotă că avem de-a face cu un centru vechi și puternic. Dintre meșterii cruceri din Pietriș, care în trecut s-au remarcat în mod deosebit în confecționarea icoanelor de vatră, menționăm pe Moțatu Florea, iar în prezent singurul care mai lucrează aceste icoane este Lunceanu Constantin. În familiile acestor meșteri a existat o tradiție în confecționarea icoanelor, care se lucrau mai greu decât pistornicele, crucile sau troițele.

Cu timpul, icoanele de vatră au început să dispară din interiorul locuinței tradiționale. Mutațiile importante, referitoare la concepția despre lume și viață, faptul că nu erau la fel de „frumoase” și de ieftine ca gravurile și cromolitografiile cuse subiecte religioase, produse de serie care au invadat la sfârșitul secolului al XIX-lea și satele românești, înlocuind adesea și icoanele pictate pe lemn<sup>5</sup>. În acest sens, interesantă este povestea icoanelor de vatră descrisă de Mustăța Ion, din Salcia Doljului, un vechi centru de crucerit din apropierea Craiovei: *...Eu am făcut crucerit cu tata și apoi singur, prin 1913 – 1914 apoi și după Primul și al Doilea Război Mondial. Dar „icoane de vatră” nu îmi amintesc să fi lucrat 15 – 20 bucăți. Nici cei mai bătrâni decât tata nu lucrau icoane, decât foarte rar. Nu ne convenea să le vindem ieftin, că se lucrau greu. Numai din scoabă și trebuia să ai mână sigură, sculă bună și să cunoști bine*

*chipurile sfinților și toate ale lor. Și mai era ceva. Lemnul pentru icoane are tipicul lui. Trebuie să fie foarte bine uscat. „Blănițele” (scândurile) se făceau din ce cădea din trunchiurile și crăcile foarte groase. „Căzăturile” astea se spărgeau în blănițe, unele mai groase, altele mai subțiri și potrivit de lungi. Apoi le mai lași destul timp să se usuce bine. Dar cel mai greu lucru era să știi să „închiplui” mulți sfinți și multe sfinte.*

În prezent, în centrul de cruceri de la Pietriș se mai lucrează icoane de vatră doar în familia lui Lunceanu Constantin, de altfel singurul care mai practică meșteșugul cruceritului în zonă. Icoanele de vatră lucrate la Pietriș înfățișează un singur sfânt: *Isus Hristos, Sf. Paraschiva, Maica Domnului cu pruncul*, altele îi înfățișează pe *Sf. Gheorghe ucigând balaurul* sau sunt redați îngerii: *Îngerul Domnului, Arhanghelu*. Singura scenă biblică redată este *Cina cea de taină*. Toate icoanele de vatră sunt lucrate doar la comandă, pentru muzee sau colecționari.

Așa cum am mai amintit, rareori icoanele de vatră erau decorate prin pictare, la început cu culori de apă, însă numărul culorilor era redus la două sau trei<sup>6</sup>. În general culorile folosite în pictură erau obținute din plante, prin tehnici diferite, stăpânite de meșteri. Artă creștină oferă multe exemple de folosire a culorilor în pictura icoanelor. Dacă artă – așa cum afirmă M. Quenot – poate prelua ștafeta cuvintelor când acestea se împiedică în fața inexprimabilului, atunci e de la sine înțeles că-n domeniul picturii culorile au rolul esențial. Prin asocierea lor, icoanele ajung să traducă, dincolo de realitatea obiectului, un mesaj profund, spiritual, perceput prin inconștient<sup>7</sup>. Johannes Itten spunea că „secretul cel mai adânc și cel mai esențial al acțiunii culorilor rămâne nevăzut chiar și pentru ochi și că nu poate fi contemplat decât prin inimă. Esențialul scapă formulelor”<sup>8</sup>. Eugen Trubețkoi scria pe la 1916 că „paleta”

<sup>6</sup> Idem.

<sup>7</sup> Michael Quenot, *Icoana, fereastră către absolut*, Ed. Enciclopedică, București, 1993, p. 120

<sup>8</sup> Johanne Itten, *The art of color*, Ed. John Wiley and Sons Ltd, New York, 1974, p. 36.

<sup>5</sup> M. Mihalcu, Radu O. Maier, *op. cit.*, p. 126.

semnificațiilor culorilor icoanei „este tot atât de infinită ca și câmpul natural al culorilor care pot fi văzute pe cer”<sup>9</sup>.

La început, pentru pictarea icoanelor de vatră se foloseau roșul, negrul și nuanțele de ocru, uneori și alb. Aceste culori aveau o anumită simbolistică: roșul reprezenta simbolul dragostei și al Duhului Sfânt, albul era simbolul Tatălui, al credinței, al curățeniei. În cazul icoanelor de vatră culoarea nu este doar un element de decor, ci joacă un rol important, ea tinde să exprime lumea transcendentă. În ultimul timp însă, în centrul de cruceri de la Pietriș au început să fie folosite culorile tempera în nuanțe de roșu, alb, albastru, verde, galben, precum și bronzul argintiu. Într-o concepție pur decorativă au fost introduse ornamente florale – brăduțul, ghiocelul, vrejul – desenate în alb sau argintiu peste suprafețe colorate.

Chiar dacă aceste icoane de vatră nu mai sunt folosite în interiorul locuinței țărănești, ele constituie mărturii emoționante și rare ale unei lumi și ale unui mod de a gândi care a existat cândva, demult.

Din punctul de vedere al plasticii și

9 E. Trubețkoi, *Trois etudes sur l'icone*, Ed. Oeil, Paris, 1966, pp. 65-66.

ornamenticii sau al tehnicii de execuție putem stabili unele asemănări între icoanele de vatră și pistornicele sau crucile de morminte lucrate în centrul de cruceri de la Pietriș. În cazul pistornicelor, asemănarea dintre aceste două categorii de artefacte se justifică în primul rând prin rostul lor – obiecte de cult – și apoi prin faptul că sunt create în aceeași tehnică: cioplire, sculptare, incizare. Pe unele pistornice sunt redată imagini ale sfinților, executate în tehnica horjului, sunt asemănătoare cu imaginile schematice de pe icoanele de vatră, ceea ce ne determină a presupune că erau lucrate de aceiași meșteri. Însă concepția plastică a pistornicelor – desenele ornamentale executate cu horjul sau prin incizare, variatele forme de cruce în care sunt lucrate – toate acestea vădesc o certă intenție ornamentală. Deși obiecte de cult, pistornicele lucrate de meșterii cruceri împodobeau interiorul.

În sobrietatea ascetismului lor, aceste obiecte de cult nu reprezintă, ci prezintă. Icoana de vatră concentrează în ea imaginarul religios, fiind o adevărată „teologie prin reprezentări”, instituind un anumit tip de comunicare între om și divinitate.





## INFERNALUL PARADIS

Ion SOARE



**1. Orașul normal și nebuna.** Abia când ultimul rând din mulțime se îndepărță, Paula îndrăzni să iasă din spatele boschetelor de lângă casa doctorului Pașoi. Încunoștința și totodată încurajați de gestul ei, cei doi maidanezi care o însoțeau peste tot, ca două autentice gărzi de corp, apărură și ei dintr-un tufiș.

„Jos Guvernul!... Jos cucuveaua de la Cotroceni!” – azea femeia niște strigăte pe care nu le înțelegea și care deveneau tot mai slabe, pe măsură ce grupurile de oameni se îndepărtau. Neștiind ce erau Cotrocenii și unde se aflau, ea își ridică privirile spre vârful copacilor de pe marginea bulevardului, întrucât, din toate acele cuvinte răstite, doar pomenita pasăre îi era cunoscută: în nopțile de vară, când își pregătea culcușul pe sub tufe, câte un glumeț întârziat o speria: „Paula, vezi că vine cucuveaua!”. La început, ea n-a înțeles mare lucru, cu toate că atunci, în întinericul memoriei sale a apărut treptat ceva ca un nor alburiu care se transforma într-un luminiș... Se apropie seara... O fereastră... Aude o voce, ca într-un vis: „Du-te, fa, să te culci, că vine cucuveaua!”. Pe urmă, fereastra s-a închis, luminișul a dispărut... Peste puțin timp, dinspre vechea moară a lui Banciu, patronul care fugise pe vremuri în Canada, se auzise strigătul înfiorător al acestei păsări de noapte...

Acum însă era ziuă și Paulei îi era foame. Își luă vechea sacoșă de rafie, își aranjă, de formă, mantaua soldățească uzată și peticită, pe care o purta permanent, zi și noapte, vară și iarnă, și porni pe strada care ducea la „Lahovari” – cel mai vestit liceu din județ și unul dintre cele mai vechi din țară. Peste puțin timp, călăuzită de un instinct obscur, luă colțul și o

apucă în sus, spre parcul din centru. Undeva, în apropiere, se află o clădire înaltă și luxoasă, cu geamuri multe, la ușa căreia stă tot timpul un ins voinic și mustăcios, purtând o uniformă cu fireturi. Întâlnise aici oameni care, după figură, nu păreau a fi de prin partea locului; aceștia nu numai că nu râdeau de ea, dar îi dăduseră deseori de-ale mâncării și chiar câte un bănuț

Prin fața hotelului Alutus se plimbă în sus și-n jos niște bărbați tineri, cu figuri preocupate. Când trecură pe lângă ea, doi dintre ei își încetiniră mersul și unul o întrebă cu seriozitate:

— Paula, ceva mărci, dolari, ai ?

Ea dă din cap a negație, iar oamenii aceia râd de se prăpădesc.

— Las-o, măi, Butelie, în pace! Poate, pureci să aibă!

Deodată, lângă ei se opri o mașină neagră, din care coborâră precipitați patru inși bruneți și bine înțoliți, semănând cu niște spanioli. Îl înșfăcă răpid pe cel mai înalt dintre



amatorii de valută și îl târără cu iuțea spre mașină. Trecătorii se opriseră curioși și priveau scena, dar niciunul nu interveni în vreun fel. Cel răpit se zbatu un moment, încasând câțiva pumni în figură și abdomen. Se auzi un fluierat și apărură în fugă alți inși

— L-au luat pe Duru! – spune cel care fluierase și se repede înaintea mașinii. Unul dintre noii sosiți scoate un pistol și apasă pe trăgaci, dar mașina țâșnise deja în trombă, obligându-l pe cel care ajunsese în fața ei să se arunce într-o parte și să se rostogolească cu iuțea, pentru a nu fi strivit.

— Haideți la brutărie! Pe el! – strigă cel numit Butelie și o pornește în direcția Pieței Centrale, urmat de ceilalți. Din fugă, culegeau de pe jos pietre și ce obiecte mai întâlneau în cale. Unul dintre ei smulse chiar un coș pentru gunoi, prins de un stâlp.

Lipită de un zid lângă „Biter Center”, Paula privea înfricoșată scena, împreună cu alți trecători. De la distanța aceea, se vedea clar cum bătaușii își agitău brațele în direcția modernei brutării de lângă piață. Se auzea zăngănit de geamuri care se spărgeau cu zgomot. Femeia recunoscuse de departe, doar timp de o clipă, capul turcului Ali, cel care pregătea cea mai bună pâine din oraș și care îi dăduse nu o dată câte o jimblă abia scoasă din cuptor, că-i frigea mâinile. Se apropie în fugă, curioasă, cu cei doi câini după ea. „Marș!” – se stropși cineva spre ei, dar patrupelele nu-l băgară în seamă, pășind demne și preocupate de o parte și de alta a stăpânei lor.

— Afară cu ghiauru! – strigă cineva. Să facă pâine la el, la Stambul!...

— Nu v-au ajuns cinci secole, fir-ați ai dracu! – înjură cineva.

Cuvintele „ghiaur”, „Stambul” și „secole” rămaseră înfipite în mintea Paulei, ca niște taine neînțelese.

Oamenii aceia gălăgioși se buluciseră în jurul turcului și când Paula ajunsese nu departe de brutărie, ei tocmai se risipeau. Ali zăcea într-o baltă de sânge și doar ușoare mișcări spasmodice dovedeau că viața încă mai pâlpâia

în el.

Totul se petrecuse atât de repede, încât cei doi gardieni care patruleau prin zona aceea, mai mult expunându-și uniformele elegante și insignele semănând cu ale șerifilor, priviseră și ei, ca hipnotizați, încăierarea. Abia când huliganii se împrăștiară, unul dintre ei își ridică telemobilul „Nokia” și-l apropie de bărbie...

Fluturându-și pulpanele mantalei sale zdrențuite, Paula ajunsese lângă brutărie, mai mult purtată de grupul de oameni curioși. Se desprinsese din mulțime și, până să se dezmeticească ceilalți, se aplecă încet, își mototoli sacoșa murdară și încercă, stângace, să ștergă sângele de pe fața lui Ali.

— Nu atingeți cadavrul! – se auzi dinspre mulțime și un polițist se ivi din direcția pieții; ca de obicei, prea târziu! După câteva minute, apărură și mașina Salvării.

Subconștient, Paula își dădu seama că aici nu mai e rost de pâine și o porni spre centrul vechi al orașului, unde se afla paradisul cerșetorilor. Aici se înălțau, lipite unul de altul, o serie de magazine luxoase. În fața lor, chioșcuri și tarabe din metal și sticlă, expuneau și vindeau tot felul de mâncăruri, de la floricele, brânzoaice calde și cornuri cu rahat, până la sendvișuri cu ketchup și sofisticatele pizza, frumos ambalate. Ghinion, însă: nimeni nu-i dădu nimic!

Lângă fântâna arteziană de lângă pod, din care apa țâșnea doar o dată sau de două ori pe an, Paula tresări speriată, când dintr-o gură de canal ieși un puștan ciufulit și murdar care îi ceru, cu glas slab și rugător: „Dă-mi și mie niște bani, să-mi iau o pâine!”

Femeia îl privi nedumerită; îi zări mâna întinsă cu degete înnegrite și unghii murdare, și i se păru că era ea, doar altfel îmbrăcată. Simți în suflet o tresărire de bucurie copilărească: era prima dată când cineva îi cerea și ei ceva. Își duse palma spre poala mantalei și o vârî într-o ruptură mai mare, ce aducea cu deschizătura unui buzunar; cotrobăi o vreme și scoase o coajă mare de pâine, pe care i-o întinse copilului. Puștiul o apucă grăbit, o cercetă

câteva clipe și luă o mină jignită; încruntându-se ca un om mare, o zvârli cât colo, pe lângă Paula. Cei doi câini interpretară, probabil, altfel, gestul micului vagabond: începură să latre și se rezeziră spre copil, care, speriat, se aplecă imediat, dispărând în adăpostul său subteran.

Paula era obișnuită cu astfel de gesturi și le primea cu destul calm, ba chiar cu un soi de nepăsare, i se păreau că fac parte din normalitatea vieții de fiecare zi... În mintea ei puțină și în conștiința încețoșată, oamenii se „împărțeau” în trei mari categorii: unii – care o loveau saurâdeau de ea, alții treceau nepăsători, fără ca să-i arunce măcar o privire, iar din a treia categorie, cea mai puțin numeroasă, făceau parte trecătorii care îi dădeau câte ceva: bucăți de pâine, fructe, dulciuri și – rareori – bani.

Acum simte cum foamea o roade în stomac, din ce în ce mai dureros. Culmea nenorocului, acel băiat ciudat îi aruncase ultima rezervă de hrană – coaja de pâine pe care ea voise să i-o dăruiască. Grăbește pasul și intră pe podul Vinerii Mari. Aici, pe partea dinspre Ostroveni, mai ședea câțiva inși – bărbați și femei, sărăcăcios îmbrăcați – față de care simțea o atracție inexplicabilă.

Tocmai traversase strada de la capătul podului, când în urma sa răsună un fluierat strident; întoarse capul și zări o mașină neagră, apoi alta și alta... Observă că oamenii de pe stradă se adunau repede pe lângă borduri, băteau din palme și făceau semne cu mâna, strigând ceva, din care, însă, ea nu distingea decât ultimele sunete: „... escu!... escu!...”. În mașina din mijloc, un bărbat zâmbitor, ridicat în picioare, își flutură un braț, cu degetele rășchirate, în dreptul tâmpiei drepte, apoi își înclăștă cele două palme deasupra capului. „Huo!... Huo... Jo-o-s a-i..is-tul!...” – auzi Paula o voce din mulțime; cuvintele ajungeau până la ea șterse din loc în loc, ca purtate de un vânt imprezibil, care când se apropia, când se îndepărta. „Ce-aveți, bă, cu el?!” – îl apostrofă din apropiere un brunet țigănos, cu o mustață zburlită, pe care îl văzuse de mai multe ori ieșind dintr-un bar aflat nu departe de

boschetul ei. Micuța coloană de mașini trecu repede și trecătorii se risipiră, discutând aprins.

Un vânt călduț izbucni din senin și niște nori mari și întunecoși, ca o turmă de bivoli, acoperiră o parte din oraș. Stropi mari și grei începură să cadă pe asfalt. Paula își duse o palmă spre părul scurt și ciufulit, în care pieptenele nu intrase de mulți ani și o luă la fugă spre celălalt capăt al podului. În minte îi apăruse poarta bisericii „Sfântul Ion“, unde spera să găsească ceva de mâncare sau, poate, vreun bănuț alb...

**2. Un preot „modern” și vizitatorul neașteptat.** „Aveți grijă – le-a răspuns El – să nu vă amăgească cineva, căci mulți vor veni în numele meu... Se vor ridica hristoși mincinoși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să vă amăgească, de va fi cu puțință, și pe cei aleși...”

Părintele Marcu făcu o pauză, înăbușindu-și cu greu un oftat, iscat din plictiseală și oboseală – căci noaptea trecută nu prea dormise –, dar și de nemulțumire: ca și în alte dăți, cea mai mărginașă dintre bisericile orașului părea mult prea spațioasă față de credincioșii care veniseră la slujbă. Îi putea număra pe degete: cele șase bătrâne ale cartierului, toate trecute de șaptezeci de ani (existau și babe mai... tinere, dar acestea veneau rar!); trei eleve de la „Mircea cel Bătrân”, care, cu siguranță, veniseră să se roage pentru reușita la admitere; se mai închina, cu multă râvnă, sexagenarul Cercel, cel mai împătimit partizan al jocurilor de noroc, omul care ajunsese să viseze noaptea numere câștigătoare, și maestrul Croitoru, cel bănuț de mulți că și-ar fi băgat în spital nevasta cea slabă de inimă; tăcută și smerită, de lângă o strană, îl privea încrezătoare pe preot, domnișoara Cucu -mămică a doi copii și gravidă cu al treilea (El știa ai cui erau acești copii, dar n-ar fi spus nimănui, să-l fi picat cu ceară!). O mai trecea la socoteală și pe Paula – nebuna vagaboandă a orașului, care dormea alături de câini prin boschetele parcurilor și trăia din mila oamenilor. Ea era considerată „abonată” de drept a bisericii, ca și

a maidanelor, străzilor și chiar a restaurantelor, de unde golea, atunci când nu era alungată, resturile de mâncare din farfurii și băutura din pahare; este drept, îl cam deranjau hainele ei ponosite (de multe ori își propusese să-i aducă niscaiva vechituri de la preoteasă, dar uita mereu!), însă o primea fiindcă se manifesta pașnic, contribuind și ea, cu ființa ei stranie, la sporirea numărului enoriașilor.

„...Iar de ziua și de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din ceruri, nici...”

Preotul se opri brusc după ultimul cuvânt căci se auzi deodată un bubuit ca de tunet, un jet auriu de lumină pătrunse prin ferestrele ogivale dinspre cimitir și biserica se clătină dintr-o parte în alta, ca o corabie în furtună. Trosnete prelungi răsunară dinspre acoperiș și din turlă căzură în mijlocul naosului, bucăți mari de tencuială colorată.

Fetele țipară și se repeziră spre strane, unde, cu capetele în piept și făcând cruci mici și repezi, stăteau babele, amuțite dintr-odată și cu ochi măriți de spaimă. Bătrâna Liana însă, mai durdulie și lentă în mișcări, și Paula, care reacționa greu, fură lovite în plin și se prăbușiră pe covorul înflorat și ros, într-un nor de moloz și de praf.

Înfricoșați și orbiți de lumina intensă și de pulberea iscată, niciunul dintre cei rămași în picioare nu observase cum ușa de la intrare se deschide și un om pășește înăuntru. Noul venit s-a oprit lângă ușă, contemplând câteva clipe priveliștea prăfuită, prin care se zăresc, pe lângă pereții zugrăviți, câteva chipuri speriate, un preot lipit de ușa altarului și două trupuri de femei căzute la pământ, abia tresărind dintre lespezi mici de zid și bucăți de tencuială. Își mișcă încet capul spre ferestruica înaltă din apropiere și murmură abia auzit, ca și cum s-ar fi adresat cuiva de lângă el: „Cinci minute pământești înapoi...!”

Ciudatul vizitator privește liniștit spre grupul speriat din fața sa. Deodată, lumina aurie începe să scadă, se târăște repede, ca o ființă vie, pe preșurile vechi și apoi se stinge brusc. Ceața de pulbere se împrăștie ca luată

de un vânt purificator, bucățile de moloz se înalță cu iuțea în aer și cele două femei... nu, nu se ridică de pe jos, ci dispar, pur și simplu, de acolo, căci, iată, acum stau în picioare și sunt atente la slujbă.

...Prin aerul plin de praf, preotul Marcu, oprit lângă ușa altarului, găsește puterea să privească spre intrare. Curiozitatea, care l-a caracterizat întotdeauna, îl face să uite de dezastru câteva clipe și să cerceteze figura noului venit. Nu reușește însă să distingă decât conturul unui bărbat înalt și pletos, îmbrăcat în negru. Îl aude spunând ceva, mai mult șoptind: „...minute ...tești înapoi!” și dintr-odată se scutură ca și cum s-ar trezi dintr-un vis urât. În fața sa se află obișnușii enoriași și totul în jur e la fel ca înainte. „Am ațipit, probabil, din cauza oboselii și am avut un coșmar...!” – își spuse el gândindu-se la ultimul chef din noaptea anterioară. Își coborî privirile pe cartea de pe măsuta înaltă:

„...Să nu vă amăgească cineva, căci mulți vor veni în numele meu... Se vor ridica hristoși mincinoși și vor da semne mari și chiar minuni, ca să vă amăgească, de va fi cu puțință, și pe cei aleși...”. Făcu o pauză, înăbușindu-și cu greu un oftat, și atunci îl zări pe noul venit. Când intrase?! Și pe unde?! Doar nu auzise nicio ușă deschizându-se! „Cred că am fost prea cufundat în slujbă...!” – gândi preotul, privind surprins spre neașteptatul enoriaș. Înveșmântat cu un fel de mantie neagră și lungă, încheiată până la gât, și abia lăsând să se vadă marginea de sus a unei cămăși albe, vizitatorul aducea cu un călugăr tânăr, îmbrăcat cu îngrijire. O liniște ciudată și o nesfârșită bunătate îi iluminau chipul frumos.

## CONSTANTIN GALERIU, PREOTUL ROMÂNILOR

Ion PAPUC

Acum, când încerc să mi-l evoc pe mult regretatul Părinte Galeriu, nu îmi vin în gând chipurile lui din ultimii săi ani de viață, cele atât de cunoscute, cu ținuta de profet veterotestamentar, dominând autoritar mass-media, cu prezențele sale publice de amploare, pe când în fața obștei noastre el era o stea de primă mărime. Nu acesta îmi vine în minte și nu pe acesta aș vrea să-l descriu, ci mai degrabă mi-l amintesc și vreau să-l descriu pe Părintele Galeriu pe când el încă nu era Părintele Galeriu, cel cunoscut de o țară întreagă. Să-l prezint pe preotul paroh dintr-o parohie oarecare din Ploiești.

Mai întâi, îmi amintesc că atunci când i-am fost prezentat, m-a cercetat vrând să afle cum sunt, să știe care îmi este credința creștină, și a făcut aceasta cu o inegalabilă meticulozitate, cu asprime chiar, inventiv în a-mi pune întrebări, scociorând cu insistență în sufletul și în intelectul meu, exprimându-și tăios nemulțumirile cu privire la multe dintre cele pe care le afla despre mine, trasându-și o hartă amănunțită a sufletului meu, explorându-mă spiritual. Trebuie să recunosc că nu mi-a fost deloc ușor să-i fac față, să mă deschid în prezența acestui duhovnic exigent.

Mai apoi, după ce m-a acceptat în cercul său, mi-a fost dat să aflu ce minunăție de om era, ce preot extraordinar. Ceea ce m-a șocat cel mai mult cunoscându-l a fost constatarea că, mai mult chiar decât în anii lui de glorie bucureșteană, mai mult și decât în calitatea lui universitară, pe atunci el era nu doar preot, ci deopotrivă un intelectual desăvârșit, la zi cu informația culturală, în competiție cu noi, cei tineri. Nu avea numai temeinice cunoștințe de cultură generală, ci se ținea bine informat cu privire la noutățile din principalele literaturi ale lumii, și nu doar din domeniul literaturii, ci și din

domenii conexe, precum filozofia sau diferitele științe pozitive. Iar în privința acestora din urmă, repede am observat că nu suferea și el de acea meteahnă a unora dintre teologii care, referindu-se la științele experimentale, se simt oarecum obligați să găsească puneri în acord a adevărilor acestora cu adevărul credinței, lansându-se în tot soiul de construcții mai mult sau mai puțin elucubrante prin care speră să realizeze o presupusă împăcare a științei cu biserica. Spre deosebire de ei, la Părintele Galeriu lucrurile erau cum nu se poate mai limpezi, fiindcă el nu vedea nicio contradicție între credință și cunoașterea științifică. Turnul credinței lui era în așa măsură înalt și fortificat încât, din interiorul lui nu se mai zăreau pretențiile de adevăr ale altor domenii ale spiritului. Realitate cu adevărat absolută, încrederea lui în Dumnezeu nu putea fi atinsă de vreo umbră de îndoială. Aici lucrurile erau clarificate în așa măsură încât alături de ele putea veni vorba despre orice și acel orice nu îi atingea cu nimic credința, pentru că nu avea cum ajunge până la ea.

Mai trebuie reținut despre el, cel de atunci, că era parohul cartierului său în sensul cel mai deplin al cuvântului. Nu doar că era cunoscut de toate babele care îi frecventau cu osârdie creștină biserica, dar îl știau și toți copiii, și la rândul lui îi cunoștea și le urmărea evoluția intervenind în favoarea lor, adesea nu doar cu sfaturi creștine. Își punea casa parohială la dispoziția celor urgisiți de soartă, și el, omul cu familie mare, având venituri modeste și nu mai puțin de patru flăcăi pe care trebuia să-i întrețină prin școli, la studii universitare, nu ezita să întindă masa pentru cei pauperi, și să aștearnă pe ea bucatele românești pregătite cu har gospodăresc de Doamna Preoteasă. Să mărturisesc, peste ani, postum și recunoscător,



că și eu, într-un moment greu al vieții mele, m-am înfruptat la un atare festin.

Iar din acel ospăț, mai degrabă simpozion spiritual, deși și cele de-ale gurii se ofereau din abundență, cu generozitate, totuși cele care trebuiau cu deosebire reținute erau mai ales cele ale minții și ale sufletului. Conversația, schimbul de idei, duelurile verbale acestea predominau. Fiindcă fuseseră poftiți la masa de după slujba duminicală oameni aflați într-o condiție socială precară, cu adevărat nevoiași pe atunci, iar printre ei străluceau și vreo două, trei diamante ale intelectului, unul fost diplomat cu studii universitare de filozofie, autor de pretențioase sonete mallarmé-ene, un altul reputat cronicar al artelor plastice interbelice. Dar deasupra tuturor trona neobosit, scriitor de atâta tinerețe a spiritului, viguros, însuși Părintele Galeriu.

Mai este o observație de făcut în legătură cu noi cei pe care ne aduna în jurul unei mese generozitatea Părintelui din Ploiești: unii dintre noi tocmai își ispășiseră vreo condamnare politică, alții urmau să-și înceapă și ei călătoria prin bolgiile regimului de dictatură. Și nu doar că se simțea dincolo de orice cuvinte solidaritatea preotului cu acești condamnați politic, însă fusese el însuși prin tenebrele penitenciare, avusese și el parte de un stagiul prin închisorile politice. Poate aș exagera dacă aș spune că era un militant anticomunist, dar regimul ateu reprezenta pentru el complet altceva, un altceva în totalitate străin de conștiința sa. Astfel că nu a așteptat să vină decembrie 1989 pentru a lua distanță față de comunism, pășind, cu crucea în mână, în fruntea mulțimilor în revoltă, sau obligându-le în Piața Universității să se așeze în genunchi și să rostească cu voce mare rugăciunea împărătească, ci era din totdeauna preot al libertății și al demnităților naționale.

În încheierea acestor rânduri de aducere aminte a celui care a fost Părintele Galeriu, aș vrea să mai subliniez doar un singur fapt, dar suprem, și anume că el a fost prin excelență un preot al bisericii ortodoxe române. Spun

ortodox și îmi amintesc, printre altele, și de dactilogramele lui ce cuprindeau traduceri samizdat din mari teologi ruși: Floresnki, Bulgakov tatăl, poate Șestov. Dar nu acest detaliu este cel mai important la preotul din Ploiești, ci mai ales marcata lui românitate, nu în înțelesul unui naționalism de paradă, demagogic, ci lângă el aveai, cu o evidență maximă, sentimentul vechimii neamului nostru. Simțea contemplându-l că face parte dintr-un lung șir de preoți care au păzit credința în Dumnezeu pe aceste meleaguri. Recunoștea în cuvintele lui cuvinte din vechi cărți religioase, contemporane cu cronicarii, descoperea în discursul lui integrate cât mai firesc expresii din textele marilor clasici, precum și din acelea ale unor N. Iorga, Vasile Pârvan, Nae Ionescu, Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Radu Gyr. Era în toate ale lui ceva extrem de vechi și totodată cum nu se poate mai viu. Se vădea în aceasta faptul că noi nu avem o mai dreaptă atestare a vechimii în istorie decât chiar biserica națională pe care o slujea în chip exemplar.

Constantin Galeriu, deși și el un universitar, dar târziu și – din câte știu – puțin semnificativ, nu a fost un savant teolog, ca profesorul Dumitru Stăniloae, europeanul erudit, cunoscător al limbilor clasice, și nici de anvergura duhovnicilor exemplari de prin schiturile și mănăstirile din țară, ci a fost, mai presus de toate, un preot paroh, activ în fruntea unei comunități de creștini, care, odată cu creșterea gloriei lui, amplificată enorm de massmedia, și-a extins raza de fascinație până la a cuprinde întreaga suflare românească. Astăzi, ne putem gândi că există în țară mulți alți preoți asemănători lui, căroră Constantin Galeriu le este îndreptățită efigie. Pe umerii lor stă ortodoxia românească.

(Din vol. *Sub zidurile tradiției*)

## DESPRE BUCURIE

Între nestematele pe care Marele Arhitect le-a încastrat în zidirea umană se află și neprețuitul topaz al bucuriei.

Însușirea de a ne bucura este cea dintâi în cununa vieții ; aflată sub semnul seraficului, ea este efigie a transcendentului.

„Și intrând îngerul la dânsa, i-a zis: <Bucură-te ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei!>“ / Luca 1:28.

Dacă este omul în stare de o armonie deplină, aceasta se relevă prin bucurie, efervescență în care lăuntru trăiește înaltă vibrație – inefabilă stare cu rangul de taină.

Dacă bucuria are o formă, ea închipuie, credem, un cub sau o sferă, imitând textura intimă. Dacă are o culoare, aceasta este una spectrală. Trăirea ei se întâmplă dincolo de AICI și ACOLO, mai mult decât ACUM și ATUNCI.

Bucuria zămislește în ființa noastră aidoma unui bob sideral menit să rodească perpetuu, germinare de gând în inima-astru.

De-a lungul veacurilor oamenii au inventat unități de măsură, au instituit ierarhii, au născocit statistici, într-o nestăvilită pornire de a cuantifica tot și toate. Din această perspectivă, nu de puține ori, am auzit vorbindu-se despre bucurii mari și bucurii mărunte, ca și când ar exista un etalon al emoțiilor.

Adevăratele bucurii se definesc prin ele însele – clipe de grație în care orchestra gândurilor e în deplină consonanță cu decorul inimii.

Bucuria nu întreabă, nu așteaptă, nu caută, nu cere, ea se trăiește. Dacă este altfel, vorbim despre fulgurante senzații prin euri primitive. Trăită în simplitate, oricare ar fi motivul ce declanșează o atare stare, ea

## Liuța SCARLAT



reverberează cu aceeași intensitate.

Bucuria cu care deschidem fereastra în prima dimineață însorită a unei primăveri capricioase este aidoma cu bucuria primei zăpezi în ajunul Crăciunului. Cu aceeași vibrație își ating palmele doi adolescenți îndrăgostiți și își mângâie mâinile un el și o ea, după o viață împreună.

Măsura bucuriei este sinceritatea. Cine nu știe să se bucure de o floare nu se va bucura în alt chip de o grădină înflorită. Înțelepciunea bucuriei este iubirea, iar înălțimea iubirii este disponibilitatea de a dăru.

Acela care nu știe să se bucure oferind nu se va bucura nicicum de darul primit. Trăirea lui va fi searbădă, treptele emoționale se vor limita la stadiul formal al darului, mai puțin la profunzimea simbolică.

Creatorul i-a dat omului mai mult decât bucuria instinctului, i-a dăruit să se bucure de roadele minții și, din cât se știe (în plan terestru), numai omul cunoaște bucuria de a-L

percepe pe El. Și dacă este acest simțământ în exclusivitate uman, neîndoielnic, Marele Faur voiește să-l trăim pe deplin.

Simțământul nu este fluctuant, nu presupune evaluări ale intensității emoțiilor ori ale duratei acestora, plenaritatea lui survine din modul în care bucuria este manifestă în atitudinea omului.

Omul înrâurit de înalte vibrații va acționa în consecință, el fiind perceput de semenii ca o fire altruistă, deschisă, totdeauna binevoitoare, niciodată animat de sentimente obscure, în sfârșit, un ins care împarte bucurie.

Raportând neajunsurile existențiale la bucuria de a trăi, vom înțelege că sincopelile ce vin să umbrească parcursul nostru pământean sunt semnale într-o metamorfoză. Oricât de binefăcătoare ar fi razele soarelui, fără ploaia mărunță și rece, grăunțele siderale n-ar putea să străbată drumul dinspre adânc.

Corolele bucuriei sunt lumina, frumusețea, sinceritatea și iubirea; dacă una din acestea lipsește, vorbim despre o floare-hibrid – apanaj al formalismului, al superficialității.

Bucuria-surogat, dincolo de artificialul amalgamat în plămada ei, se aseamănă cu un nor de funigie – încântare de o clipă.

Bucuria-BUCURIE este ca atunci când plecând în zori, ai lăsat fereastra deschisă și, întorcându-te după o zi istovitoare, pe partea dinăuntru a pervazului te întâmpină o pasăre cu pene multicolore și tril nemaiauzit. Atunci, plin de mulțumire, îți spui: dacă plecând, aș fi închis fereastra, n-aș fi cunoscut o astfel de pasăre...

Să îmbrățișăm cu iubire mirifica pasăre, să o hrănim cu zâmbete largi de inimi îmbucurate, să-i dăm apa ne-ncepută a gândului bun și, cu mâinile întinse într-o prietenie, să ne potrivim ritmul la dansul sincron al păsărilor spectrale slobozite dintre zăbrelile materialității noastre!

Să ne purtăm bucuriile ca pe incomensurabile buchete din care să dăruim neconținut:

Ție, bucuria de a te revedea; Ție, bucuria zilei de luni; Ție, bucuria de a fi împreună; Ție...

În infinitul populat de multiuniversuri avem motive să credem că GENEZA omului s-a săvârșit într-o bucurie.

Despre care făptură avem cunoștință că a fost lut inert, animat de bucuria suflării divine? „Și Domnul Dumnezeu l-a zidit pe om din țărâna luată din pământ și a suflat asupra lui suflare de viață și s-a făcut omul într-o suflătură viu.”/ Facerea 2:7.

Pentru care făptură cunoscută omului, Dumnezeu întrupat s-a făcut pâine și vin într-o viață eternă?

„Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâinea și binecuvântând, a frânt și le-a dat ucenicilor zicând: <Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu!> Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: <Beți dintru acesta toți că acesta este Sângele Meu al Legii celei Noi carele pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor!>”/ Matei 26:28.

Întru mărinimia acestei jertfe, legea talionului s-a metamorfozat în porunca iubirii, omului i s-a încredințat cifra veșniciei – BUCURIA CREDINȚEI, drumul în sus pe trepte de rugă.

De aici omul firesc se contopește cu omul duhovnicesc, gândul său devine izvor urcător într-un cosmic fluid dimpreună cu energiile necreate, dincolo de spațiu și timp, îngemănând în ele un „ce” diafan – BUCURIA DE A FI –, prefigurând ascensiunea în care omul rugător este în egală măsură pisc și alpinist – într-un galactic itinerariu la al cărui capăt stă scris DESĂVÂRȘIRE.

## VOCAȚIA JUSTIȚIARĂ A DRAMATURGULUI DUMITRU RADU POPESCU (I)

Teodor FIRESCU

Cărțile lui D. R. Popescu nu încap într-un raft de bibliotecă. Ele revendică o bibliotecă întregă, o bibliotecă anume pe care, în semn de neuitare și de omagiu, să aplici o etichetă cu avertismentul „Un autor fundamental”. În felul acesta putem vorbi de un capitol amplu și distinct în istoria literaturii române. Afirmăm acest lucru, fiindcă scriitorul D. R. Popescu este un „caz” aparte.

Opera sa trebuie citită în întregime, deoarece fiecare vertebră susține verticalitatea construcției. Și permanența ei! Între prozatorul, dramaturgul, eseistul și omul de spirit D. R. Popescu nu există o linie netă de demarcație, pentru că scriitura sa este o permanentă și firească adăugire la ceea ce a început să spună. Cred că nu greșim socotind că autorul a scris odată cu propria-i respirație. Altfel nu se explică viața cărților sale! Ele au același suflu tonic și susținut în fiecare anotimp, fiind „variații pe aceeași temă”, cu accente complementare, subtile și delicate, care nu accidentează nota majoră în care sunt „premeditate” a fi rostite.

Autorul însuși afirmă că a scris teatru „ca un refugiu pentru subiectele care nu încăpeau în formula prozei” și, totodată, „ca o necesitate de confruntare imediată cu publicul, deoarece cartea de proză amână decizia publicului”, iar eseurile nu sunt altceva decât o răstălmăcire a celor spuse prin cele două genuri literare.

Iată cum se justifică demersul său neobosit, căutarea înfrigurată a drumurilor drepte, normale și firești ale vieții, fiindcă opera sa, în întregime, se află sub același însemn, al descoperirii cu orice preț a adevărului. După cum sigur mărturisește, D. R. Popescu continuă „lecția lui Shakespeare”, a marelui dramaturg care „a folosit toate căile ce duc spre Adevăr

fără să închidă teatrul”. Pentru el, Shakespeare reprezintă autoritatea protectoare, acea „pasăre a adevărului” invocată să vegheze toate întâmplările vieții și să dea răspunsurile necesare într-un teatru contemporan care se cuvine a fi „o întrebare asupra lumii”.

Trebuie spus că D. R. Popescu nu caută și nu rostește adevărul oricum, nu îl oferă ca pe o maximă absolută și intangibilă, ci îi sondează toate dedesubturile, toate avatarurile și implicațiile inepuizabile, întorcându-l pe toate fețele și potrivindu-l variilor situații care-l revendică și-l solicită ca pe o probă necesară și certă în îndreptarea alunecărilor lumești și omenești. Multe dintre piesele sale de teatru sunt veritabile „procese deschise”, intentate umanității dintr-o nemăsurată nevoie și dorință de a stârpi ori vindeca răul ascuns care există în orice individ și care răbufnește și recidivează ori de câte ori este provocat și silit să se manifeste. Vocația de justițiar a dramaturgului vine ca o prelungire previzibilă din proză, dar fără să se mai împiedice de cuvinte-metaforă și să se rătăcească în labirintul lor. Vine, pur și simplu, la o fermă și nerepetată chemare, pentru a rezolva dileme și incertitudini, minciuni și inexactități, sensuri prolixе și abateri de fond, vinovății și crime existente ori posibile. Vajnicul procuror Tică Dunărințu, pe care l-am întâlnit în romane, îi judecă pe Moise și pe Gălătioan, aflați în alte ipostaze, sub alte nume și în alte conjuncturi, dar cu aceleași racile existente sau virtuale, diagnosticate după felurite și imprevizibile simptome.

Dramaturgul aduce un teatru nou, inconfundabil, întemeindu-se pe experiențe durabile, cărora le conferă o traiectorie contemporană. Astfel, de la antici și mai ales



de la Shakespeare (cărora le putem adăuga și alte filiații) preia destinul tragic al personajelor, natura lor dilematică sau flexibilitatea ei, (toate acestea) aplicate altor stări de lucruri și situații.

Așa cum afirmă, în nenumărate împrejurări, criticul dramatic Valentin Silvestru, D. R. Popescu este inițiatorul unei drame specifice în care edifică eșafodajul purității morale supus unor procese de conștiință menite să verifice temeinicia și durabilitatea lui. El aduce în teatru un suflu de eliberare de complexul suspiciunii și neîncrederii, reface statutul de viață al individului cu o generozitate copleșitoare, pentru că, așa cum ne spune autorul, „piesa nu este adevărată dacă nu se ocupă de cutare, și de cutare și de cutare”. În urmărirea și finalizarea scopurilor propuse, dramaturgul nu-și cruță și nu-și scuză mijloacele folosite. El caută posibile tonuri acute și grave, strigătul și țipătul, vocea în răspăr și vocea fermă, după diapazonul cerut de împrejurări.

În cronică sa cu titlul „Și dramaturgul e om”, Marin Sorescu sublinia că este vorba de „un teatru liber, cam vagabond, cam nonconformist dar cu o perfectă unitate de obsesii și viziune”.

D. R. Popescu are un merit fundamental în resurecționarea dramei sociale, aducând o aspirație intransigentă spre puritate și sancționând cu spirit justițiar mistificările, deoarece „descoperă lumea întinată și vrea s-o curețe”.

Cântecul „păsării Shakespeare” îi inspiră dramaturgului ideea de a aduce în scenă bufoni și nebuni, saltimbanci ai vieții, dar și oameni curați și fermi, implicați în descoperirea adevărului, de a amesteca până la ambiguitate realul cu fantasticul, de a mitiza și desacraliza, de a rechema morții în ipostaza de catalizatori ai purgării celor vii.

„Jocul de-a adevărul se desfășoară în spații mai mici sau mai mari, implicând o familie, un grup restrâns sau o colectivitate eterogenă. Lecția de morală se face uneori singular, oarecum declamativ, ca în „Acești îngeri triști”, în care Ion, alături de Silvia, descoperă lumea

din jur și vrea s-o purifice, căutând răspunsuri la întrebările grave, ce-l asaltează, fiindcă în acest text, din 1970, autorul „dezvăluia viermii grași ascunși în merele rumene, dar, mai ales, punea cu violență verbală degetul – relevând caracterul eroic al existenței ca și nebănuitele frumuseți morale ale unor oameni obișnuiți” (1)

„Îngerii” sunt, așadar, Ion și Silvia, doi tineri dintr-un oraș mic, el muncitor și ea soră medicală, amândoi încercați de o tristețe funciară, fiindcă nu au avut parte de familii normale și au fost mistificați la cea dintâi iubire ori de cel dintâi prieten. Aspirația lor spre puritate se lovește mereu de neînțelegerea celor din jur, de obtuzitatea și fariseismul acestora. Îi salvează însă rezerva de ideal și speranță ce se află în ei și în visul care-i reanimă din stările disperate.

În piesa „Pisica în noaptea Anului Nou”, dramaturgul D. R. Popescu ridică tonul la limite maxime, incriminând comportamente umane împinse până la bestialitate, provocate de apariția unei situații neașteptate prin aducerea în scenă a unui personaj care creează suspiciuni, stări conflictuale și mai ales crize de personalitate. Acest text este socotit de Valentin Silvestru ca fiind „un proces patetic cu rezonante implicații civile și etice, intentat acelor canale care își justifică fărădelegile făcând apel la principii, mistificând până la automatizare. Dramă a relațiilor – prin clivajul unei celule familiale unde se dezvăluie felurite grade de pervertire a umanului – uneori furnizându-se și etiologii istorice ale cazurilor – piesa reprezintă o culminație paroxistică a mândrosului spirit justițiar al autorului” (2).

Piesa este și o veritabilă meditație despre adevăr. Subiectul ei presupune o prezentare în acțiune a „întâmplărilor adevărului”. Acestea se descoperă într-un univers existențial dramatic, succesiv și în mișcare (nevoia de clarificare fiind aceea care le declanșează), în relații și raporturi situate într-o realitate istorică și socială definitorie pentru psihologia și morala personajelor. Confruntarea, când

se renunță la mască, e grea, neîndurătoare, chiar și atunci când ea are loc în familie. Se demonstrează, astfel, că înlăuntrul fiecăruia există ceva care cedează la un moment dat; se produce în mod conștient sau inconștient o ruptură în esența ființei. Fiind grațiat, tatăl se întoarce după o absență de douăzeci de ani, și găsim și copiii străini și derutați de apariția lui, ba chiar ostili, fiindcă le strică „dosarul” și reputația pe care și-o câștigaseră cu trudă, dar și cu minciună. Această apariție este fatală pentru Elizeu, cumnatul celui întors, pe care-l trădase cu ani în urmă, așa cum implică, profund și dezumanizat, conștiința fiului Aurel. Acesta din urmă își denigrează tatăl, determinându-l să părăsească familia în chiar noaptea Anului Nou (când de fapt și sosise), adresându-i vorbe grele și acuzații grave.

Piesa dezvăluie împovărătoare culpe morale și mari disponibilități de abjecție la persoane aparent onorabile, dar, în realitate, mutilate sufletește, a căror singură rațiune este supraviețuirea cu prețul terfelirii celui căruia ar fi trebuit să-i fie datori cel puțin cu prețul existenței lor.

D. R. Popescu lansează prin acest text un acru rechizitoriu la adresa lașității, a carierismului și egoismului. El realizează un adevărat catharsis prin șocul revelațiilor, prin virulența demascării.

Dacă la începutul piesei, membrii familiei respective se ironizează unii pe alții, mai în glumă, mai în serios, cu cât acțiunea înaintează, ajung la trivialități și la josnicii aproape neașteptate, nefiind excluse nici sinuciderile și crimele. Peste orice și oricine plutește o ambiguitate derutantă. Opțiunile cititorului/spectatorului se conturează, și ele, foarte anevoios în amalgamul învăluitoare al piesei. Se întrezărește o lumină abia în final, când autorul binevoiește să dea unele lămuriri, salvându-și personajele, incriminate până atunci, prin șansa visului. Întâmplările nu se desfășoară aievea, ci în plan imaginativ. Noaptea Anului Nou, noaptea trecerii într-o altă realitate, are funcție de simbol. Este o noapte a crizei cu virtualități

înnoitoare, fiindcă „trecutul nu e schimbător și viitorul nu e fix”. Culoarea viitorului o dă trecutul. Și nu atât faptele din trecut, cât mai ales atitudinea prezentă față de acele fapte.

La o privire mai atentă se descoperă că piesa nu exprimă, în primul rând, tensiunea identificării adevărului, ci mai ales pe aceea a asumării faptelor și mentalităților, pe aceea a autoexaminării cinstite și curajoase a atitudinilor individului în raport cu un cod etic pe care nu-l poate perverti nimic.

În privința finalului incert, criticul N. Barbu găsește următoarea rezolvare: „Realitate sau vis, posibilitate sau act împlinit sub ochii noștri, remușcare sinceră sau împanicare din cauza amenințării unei alunecări în ierarhia socială, fiecare personaj devine aproape imediat un acuzator, dar și un acuzat” (3). Ceea ce polarizează această întreagă nebuloasă, această furtună în care se întrevăd, ca în jurul unui nucleu, mișcări de atracție și de respingere, este legea adevărului pe care dramaturgul o apără și o susține.

Construită pe o avalanșă de torturi de conștiință, piesa așază o oglindă retrospectivă în dreptul eului fiecărui personaj principal, silindu-l să-și recunoască fața adevărată.

Ce legătură are „pisica” cu cele întâmplare? Ea are figurație simbolică pe care însuși autorul o deconspiră: „pisica poate să fie albă și neagră, bună și rea și poate fi acel animal care își ascunde murdăria... este o mică zeităte pe jumătate curată și pe jumătate murdară.” În privința pisicii, se presupune că ar exista într-o sacoșă pe care o aduce un personaj, dar de fapt, acolo există doar ideea purtătoare de sensuri.

#### NOTE

1. Natalia Stancu: Radio – emisiunea *Rampa și ecranul*, 1 febr. 1984
2. Valentin Silvestru: *D. R. Popescu – Teatru*, vol. I, Ed. Eminescu, București, 1985, p. 260
3. N. Barbu: revista *Cronica*, 12 iunie 1971

- 2 august 1941 – s-a născut, la Slatina, coregraful și folcloristul **MARIA CONSTANTINESCU**
- 6 august 1912 – s-a născut, la Spineni-Olt, prozatorul **ION MARIN IOVESCU** (m. 9.08.1977, Bughea de Jos-Argeș)
- 6 august 1925 – s-a născut la Tâmbna-Mehedinți, poetul, prozatorul și epigramistul **DUMITRU NICOLCIOIU** (m. 9. 03 2009, Caracal)
- 7 august 1946 – s-a născut, la Slatina, tenorul **ANTONIUS NICOLESCU**
- 8 august 1854 – s-a născut, la Slatina, scriitorul și publicistul **CONSTANTIN DISSESCU** (m. 8.08.1932, Slatina)
- 9 august 1937 – s-a născut, la Slatina, criticul și istoricul literar **FLORIN MIHĂILESCU**
- 9 august 1977 – a murit, la Bughea de Jos-Argeș, prozatorul **ION MARIN IOVESCU** (n. 6. 08. 1912, Spineni)
- 10 august 1984 – a murit, la București, poetul, eseistul și traducătorul **VIRGIL MAZILESCU** (n. 11.04.1942, Corabia)
- 15 august 1900 – s-a născut, la Slatina, prozatoarea **MAURA PRIGOR**, pe numele adevărat **CORALIA COSTESCU** (m. ?)
- 15 august 1950 – s-a născut, la Albești-Poboru-Olt, prozatorul și eseistul **SILVIU GORJAN**
- 16 august 1903 – s-a născut, la Braneț-Olt, poetul, prozatorul și eseistul **PAN M. VIZIRESCU** (m. 27.01.2000, Slatina)
- 16 august 1913 – s-a născut, la Caracal, publicistul și editorul **FLORICEL SCARLAT** (m. 18.02.1975)
- 16 august 1977 – a murit, la Mănăstirea Viforâta-Dâmbovița, călugărul cărturar **TEOFIL S. NICULESCU** (n. 23.08.1913, Caracal)
- 16 august 2010 – a murit, la Slatina, pictorul, sculptorul, desenatorul și poetul **NICOLAE TRUȚĂ** (n. 9.02.1949, Dobrețu-Olt)
- 18 august 1896 – s-a născut, la București, muziciana și poeta **DOINA BUCUR**, pe numele adevărat **FLORICA E. IONESCU** (m. 24. 06. 1940, București)
- 20 august 1978 – s-a născut, la Slatina, poeta **LUCIA ENCHER-DUMITRU**
- 20 august 1985 – a murit, la Slatina, compozitorul **THEODOR GEORGESCU** (n. 2.02.1902)
- 21 august 1967 – s-a născut, la Slatina, cantautorul **MIHAI PREDA** (m. 14.04.2015, Slatina)
- 23 august 1926 – s-a născut, la Corabia, actorul de teatru și film **TEODOR DANETTI**
- 23 august 1970 – s-a născut, la Balș, poetul **VALI ORȚAN**
- 24 august 1828 – s-a născut, la Oboga-Olt, poetul, prozatorul și gazetarul **GHEORGHE CHIȚU** (m. 28.10.1897, Bobicești)
- 28 august 1944 – s-a născut, la Slatina, poetul, prozatorul, criticul literar, eseistul și semioticianul **MARIN MINCU** (m. 4.12.2009, București)
- 28 august 1913 – s-a născut, la Caracal, călugărul-cărturar **TEOFIL S. NICULESCU** (m. 16.08.1977, Mănăstirea Viforâta – Dâmbovița)
- 30 august 1960 – s-a născut, la Bârlad, gazetarul, poetul și prozatorul **DUMITRU SÂRGHIE**
- 30 august 2009 – a murit, la București, scriitorul **ȘERBAN MILCOVEANU** (n. 23.12.1911, Slatina)
- 30 august 1943 – s-a născut, la Costești-Vâlcea, prozatorul **ION CATRINA**
- 31 august 1880 – s-a născut, la Caracal, actorul, regizorul și scriitorul **ȘTEFAN BRABOYESCU** (m. 4.01.1971, București)



## JACQUES PRÉVERT, NONCONFORMISTUL VISĂTOR

Luminița MIȘU  
traducere și prezentare

Născut la Neuilly sur Seine în ziua de 4 februarie a anului 1900, Prévert este poetul iubit universal, prietenul îndrăgostiților, visătorul incurabil.

Încă din copilărie, e pasionat de lectură și de arta spectacolului. În 1920 este combatant în Primul Război Mondial și trimis la Istanbul, unde îl cunoaște pe Marcel Duhamel, de care îl va lega o trainică prietenie. Doi ani mai târziu, războiul se încheie, iar Prévert revine la Paris și se alătură mișcării suprarealiste, conduse de André Breton și din care mai fac parte Desnos, Aragon, Artaud, Malkin. De asemenea, devine un apropiat al celebrilor artiști ai vremii: Miró, Calder, Marcel Duchamp, Pablo Picasso.

Spre sfârșitul anilor '20 ai secolului trecut, în urma unor conflicte cu autoritarul André Breton, se desprinde de mișcarea suprarealistă, devenind un adept al nonconformismului, al libertății absolute. De-a lungul întregii sale vieți îi va apăra pe cei slabi și oprimați, cu o generozitate încăpățanată, dar discretă. Reticent la tot ceea ce însemna tiranie și totalitarism, se distanțează de Partidul Comunist, la care nu va adera vreodată. De altfel, în 1933, trupa de teatru *Octobre*, din care face parte și Jacques Prévert, participă la Olimpiada de teatru de la Moscova și obține un premiu, dar care nu va mai fi niciodată înmănat câștigătorilor.

Multă vreme, Prévert scrie, participând la creații colective, iar împreună cu fratele său Pierre, produce scenarii pentru cinematografie (*Le crime de Monsieur Lange/ Crima Domnului Lange* (1935) pentru Jean Renoir, *Le Jour se lève/ Se luminează de zi* (1939), *Les Visiteurs du soir/ Oaspeții de seară* (1942), *Les Enfants du Paradis/ Copiii paradisiului* (1944), *Les Portes de la nuit/ Porțile nopții* (1945), filme realizate de către Marcel Carné).



Ca poet, Prévert publică în diverse reviste, dar în volum debutează abia la vârsta de 46 de ani, după ce editorul René Bertelé reunește 95 de texte ale autorului și le publică sub titlul *Paroles*, (apărut prima dată la 10 mai 1946). Succesul este imediat, iar volumul va fi reeditat în numeroase rânduri, reușind să atragă atenția multor personaje ale culturii franceze, dar să cucerească și publicul larg. Simone de Beauvoir mărturisește în *La Force de l'âge: Pe atunci zeul lor, oracolul lor, maestrul lor era Jacques Prévert, căruia îi venerau filmele și poemele, căruia încercau să-i copieze limbajul și felul de a gândi. Și noi gustam poemele și cântecele sale.*

Puțini poeți au fost iubiți precum Jacques Prévert. Versurile sale, de cele mai multe ori albe, de o simplitate uimitoare, cu jocuri de cuvinte și sensuri abil camuflate, emoționează publicul de toate vârstele. Din acest motiv, unele poeme, pe muzica lui Joseph Kosma au servit unor șansonete celebre, interpretate de Yves Montand, Edith Piaf, Joan Baez, Cora Vaucaire, Juliette Gréco, Catherine Sauvage,



Serge Gainsbourg, Nat King Cole.

Jacques Prévert se stinge din viață în 1977, dar *Cuvintele* sale rămân actuale și universale. Pentru că scrie așa cum ar vorbi, simplu, natural, cu nuanțe fine de umor și de ironie, multe dintre textele sale se regăsesc în manualele școlare. Rebelul Prévert își afirmă personalitatea în poeme ca *Elevul leneș* (*Le cancre*), în care elevul „spune da la ce îi place/ spune nu profesorului”, și *Pagina de maculator* (*Page d'écriture*), în care copilul, simbol al spontaneității, dar și al nesupunerii, îl ignoră pe insistentul profesor și se refugiază într-o lume a lui. Adevărate lecții pentru profesorii timpurilor noastre și pentru metodele folosite de unii dintre aceștia!

### Le Cancre

Il dit non avec la tête  
 mais il dit oui avec le coeur  
 il dit oui à ce qu'il aime  
 il dit non au professeur  
 il est debout  
 on le questionne  
 et tous les problèmes sont posés  
 soudain le fou rire le prend  
 et il efface tout  
 les chiffres et les mots  
 les dates et les noms  
 les phrases et les pièges  
 et malgré les menaces du maître  
 sous les huées des enfants prodiges  
 avec les craies de toutes les couleurs  
 sur le tableau noir du malheur  
 il dessine le visage du bonheur.

### Silence de vie

Je ne veux rien apprendre  
 Je ne veux rien comprendre  
 ni retenir  
 de morte voix  
 Je ne veux plus entendre  
 ce vacarme sourd et muet  
 de phrases et de chiffres  
 de nombres et d'idées  
 Depuis longtemps déjà  
 et même en se taisant  
 la vie chante avec moi  
 quelque chose de beau  
 je n'entends pas votre langage  
 je refuse un autre cerveau  
 dit l'enfant  
 L'enfant sauvage .

### Elevul leneș

El spune nu cu capul  
 dar cu inima spune da  
 spune da la ce îi place  
 spune nu profesorului  
 e în picioare  
 e scos la lecție  
 și e ascultat din toate  
 un râs nebun l-apucă deodată  
 și șterge tot  
 cifrele și cuvintele  
 datele și numele  
 fraze și capcane  
 și cu toate amenințările profesorului  
 în huiduielile copiilor-model  
 cu bucățile de cretă colorată  
 pe tabla neagră a nenorocirii  
 el desenează chipul fericirii.

### Tăcere de viață

Nu vreau să-nvăț nimic  
 nu vreau să știu nimic  
 nici repet  
 pe din-afară  
 Nu mai vreau să aud  
 vacarmul surd și mut  
 de fraze și de cifre  
 de numere și idei...  
 De prea multă vreme,  
 chiar și atunci când tace  
 viața cântă cu mine  
 ceva așa frumos,  
 nu vă pricep limbajul  
 nu accept altă minte  
 zise copilul  
 Copilul nesupus.

**Page d'écriture**

Deux et deux quatre  
 quatre et quatre huit  
 huit et huit font seize...  
 Répétez ! dit le maître  
 Deux et deux quatre  
 quatre et quatre huit  
 huit et huit font seize.  
 Mais voilà l'oiseau lyre  
 qui passe dans le ciel  
 l'enfant le voit  
 l'enfant l'entend  
 l'enfant l'appelle  
 Sauve-moi  
 joue avec moi  
 oiseau !  
 Alors l'oiseau descend  
 et joue avec l'enfant

**Deux et deux quatre...**

Répétez ! dit le maître  
 et l'enfant joue  
 l'oiseau joue avec lui...  
 Quatre et quatre huit  
 huit et huit font seize  
 et seize et seize qu'est-ce qu'ils font ?  
 Ils ne font rien seize et seize  
 et surtout pas trente-deux  
 de toute façon  
 ils s'en vont.  
 Et l'enfant a caché l'oiseau  
 dans son pupitre  
 et tous les enfants  
 entendent sa chanson  
 et tous les enfants  
 entendent la musique  
 et huit et huit à leur tour s'en vont  
 et quatre et quatre et deux et deux  
 à leur tour fichent le camp  
 et un et un ne font ni une ni deux  
 un à un s'en vont également.  
 Et l'oiseau lyre joue  
 et l'enfant chante

**Pagina de maculator**

Doi și cu doi fac patru  
 patru și cu patru opt  
 opt și cu opt fac șaisprezece...  
 Repetați! spune profesorul  
 Doi și cu doi fac patru  
 patru și cu patru opt  
 opt și cu opt fac șaisprezece...  
 Dar iată pe cer  
 trece pasărea-liră  
 copilul o vede  
 copilul o aude  
 copilul o cheamă  
 Scapă-mă  
 joacă-te cu mine  
 pasăre!  
 Atunci pasărea coboară  
 și se joacă cu copilul

**Doi și cu doi fac patru**

Repetati! spune profesorul  
 și copilul se joacă  
 pasărea se joacă cu el...  
 Patru și cu patru fac opt  
 opt și cu opt fac șaisprezece  
 dar șaisprezece cu șaisprezece ce fac?  
 Șaisprezece cu șaisprezece nimic  
 și mai ales nu treizecișidoi  
 așa că  
 se duc.  
 Și copilul a ascuns pasărea  
 în bancă  
 și toți copiii  
 o aud cântând  
 și toți copiii  
 aud muzica  
 și opt cu opt pleacă și ei  
 și patru cu patru și doi cu doi  
 la rândul lor o iau din loc  
 și unu cu unu nu fac nici unu nici doi  
 unu cu unu pleacă și ei  
 Și pasărea liră cântă  
 și copilul cântă

et le professeur crie :  
 Quand vous aurez fini de faire le pitre!  
 Mais tous les autres enfants  
 écoutent la musique  
 et les murs de la classe  
 s'écroulent tranquillement  
 Et les vitres redeviennent sable  
 l'encre redevient eau  
 les pupitres redeviennent arbres  
 la craie redevient falaise  
 le porte – plume redevient oiseau

### Pour toi, mon amour

Je suis allé au marché aux oiseaux  
 Et j'ai acheté des oiseaux  
 Pour toi  
 Mon amour  
 Je suis allé au marché aux fleurs  
 Et j'ai acheté des fleurs  
 Pour toi  
 Mon amour  
 Je suis allé au marché à la ferraille  
 Et j'ai acheté des chaînes  
 De lourdes chaînes  
 Pour toi  
 Mon amour  
 Et puis je suis allé au marché aux esclaves  
 Et je t'ai cherchée  
 Mais je ne t'ai pas trouvée  
 Mon amour

și profesorul strigă:  
 Nu mai face pe cretinul!  
 Dar toți ceilalți copii  
 ascultă muzica  
 iar pereții clasei  
 se prăbușesc domol  
 Și geamurile redevin nisip  
 cerneala devine iar apă  
 băncile se fac copacii ce-au fost  
 creta e din nou faleză  
 penița – pasăre-n zbor

### Pentru tine, dragostea mea

Am fost la târgul de păsări  
 Și-am cumpărat păsări  
 Pentru tine  
 Dragostea mea  
 Am fost la piața de flori  
 Și-am cumpărat flori  
 Pentru tine  
 Dragostea mea  
 Am fost la târgul de fiare vechi  
 Și-am cumpărat lanțuri  
 Lanțuri grele  
 Pentru tine  
 dragostea mea  
 Apoi m-am dus la târgul de sclavi  
 Și te-am căutat,  
 Dar nu te-am găsit  
 dragostea mea.



## DRAGĂ DOMNULE MARIN SORESCU,

Îți scriu din chiar viața dumitale, atâta câtă încape în filele acestui op: *Marin Sorescu în documente inedite*, Editura EIKON, 2015.

D-na Maria Ionică și D-l George Sorescu (de fel – fratele tău), la cules de viață de-a ta, în fine, mă lăsară să intru (singur), să trec pragul zilelor și nopților tale dinlăuntru și dinafara scumpei noastre țărișoare.

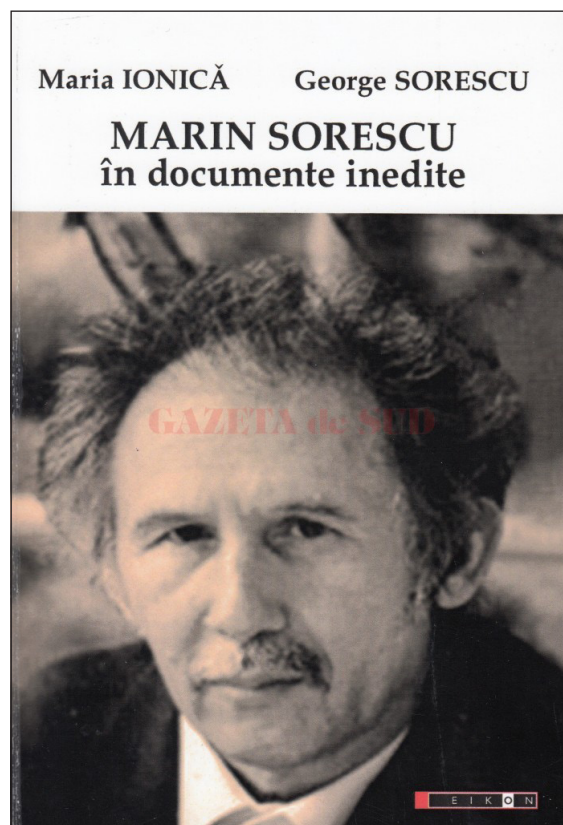
Cartea mustește de scrisori către și de la, invitații la, felicitări de și alte documente pe care le-ai lăsat pe drum. Citindu-le, Domnule Sorescu, cu tot ce am la mine momentan – ochi, urechi, piele, suflet și pașii mei încă lungi și subțiri de melodioși ce sunt, avui grijă să nu cadă în uitare vreo fărâamă de înger-scris, în afara ființei mele care se tocește la vedere în prezent.

Fiindcă am prins ocazia (ăștia mai noi îi spun oportunitate – să nu te superi!), îți scriu și eu că, iată, noi cei din Lumea cea Frumoasă stăm rău fără tine, locuitor de Frumos și rostire românească: se strică toți dinții *din față*, de aceea există nervi, nervi mulți de tot, iar dacă vrei să muți un pian *trebe* multă, infinit de multă atenție pe scări.

În rest, parc-am fi sănătoși, deși pe dinăuntru nu se vede prea bine.

Îți spun, ai toată încrederea, înainte de prima filă mi-am dat încălțările în decor, să nu trezesc umbrele din plicuri, viii din alte vremi, când calc câte un greier din copilăria ta pe cântec. Știi tu bine cum apăsași cu talpa frunzele ce cădeau din cerul Bulzeștilor, ușor, să nu le doară pământul în care-și așază oftatul să moară.

Dragă Marin Sorescu, prietenul tău Eugen Simion (îl mai știi cred, că el te mai trăiește încă) îți scrie părerea lui *intimă*:



„Generația noastră este în pom. Vreau să zic în *cârciumă*. Poate reușim s-o scoatem de acolo”. Păi tu reușiși, Marine, s-o scoți și s-o pui, prin tine, aproape lângă D-l Nobel ăla... Și mai scrie *găzarul* de Simion Școlitul: „Agitate reuniuni la secțiile de poezie, proză, critică. Cerut capul lui Sântimbreanu, dar, până acum, capul este tot acolo”. Vezi, Domnule Marin, capetele aveau, pesemne, la unii ceva, nu din naștere, ceva ce nouă ne scapă, vreo umflătură, lățitură, dracu’ știe, frate, că nu cădeau ușor în decor, cum spuneam...

Interesant! Foarte interesant! Iată-l și pe d-l Andrei Pleșu, care îți scrie supărat că nu are loc nicăieri pentru un drept la replică și că revista „Ramuri” de la Craiova l-ar onora



să-l publice. *Patologia spiritului critic* este titlul replicii cu pricina și venea în apărarea lui Constantin Noica și Edgar Papu, criticați de *inchizitorul* Iorgu Iordan. „De la o vreme [scrisa Andrei Pleșu], spiritul critic riscă să devină acreală dogmatică, nevroză. El sfârșește prin a extirpa organul bucuriei spirituale și al iubirii”. Așa e și azi!

La fel (de frumos), marele poet basarabean Grigore Vieru îți scria că aperi „cu demnitate, ființa adevăratei și înaltei poezii”. Îți mai aduci aminte? Probabil, vă întâlniți acum la Casa Scriitorilor din Paradisul literelor... Acolo Prutul nu mai e așa greu de trecut!

Multe *documente* (sună cam rece)... Diverse. Toate, interesante. Ordonate categorial. Cronologic, chiar. Comentate cu stil. Fără a obosi, ceea ce adeseori se întâmplă în astfel de „cazuri”. Felicitări autorilor!

Viață tăiată în bucăți și pusă în plicuri. *Underground*. Dar tu, Marine de acum, ce știi? Tu te mai visezi? Că de scris văd că te-ai scris și ai fost scris destul! Că scrii, văd, pe alții cu tine

(mamă, soție, prieteni etc.), cu cerneala uneori atât de amară a vieții, punându-i pe toți între filele încercănate de bucurie a sufletului.

Că ți-e dor, foame, tristețe, că ești, că nu ești fericit, la Paris, Florența, în fine, în lumea mare – nu știu unde, îți mai amintești? De aripile care-ți creșteau când și când, în câte-o catedrală și te lepădai de ele prin poștă, ca să fii și tu om a doua zi?

Prin grija celor doi autori și a generoasei edituri EIKON, tu îți amintești de noi și noi ne amintim de tine, care, ca orice mare, foarte mare artist, ai fost mai mult pentru noi decât pentru sufletul tău, *bun la toate* – cum ziceai odată. Este o carte care, fiind tu, nu are voie să moară!

Dragă Domnule Marin Sorescu, închei onorantul interludiu prin viața ta, mulțumindu-i lui Hermes de a te fi adus în timp util la destinatar, nouă, cititorilor împătimiți de scrisul sorescian.

La re-vedere, cu prietenie,  
C. Niculae



## DE LA TABERELE DE CREAȚIE – LA EXPOZIȚIILE SLĂTINENE DE PICTURĂ

### Cristina BOTEZ

Ca în fiecare început de an, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale și Cultural Olt, ne-a întâmpinat în **Salonul de Iarnă** cu o expoziție de pictură clasică de peisaj, rezultat al taberelor de creație desfășurate anul trecut pe malurile Dunării, la Corabia și Orșova.

Expoziția, de bună ținută artistică, ajunsă la cea de-a XII-a ediție, reafirmă talentul artistic al creatorilor olteni: Iulian Segărceanu, Marcel Voinea, Paul Tudor-Balș, Severică Mitrache, Dan Dimulescu împreună cu mai tânărul său discipol Alex Comăncescu și al artiștilor activi în București – Lucian Liciu, Mihai Marin Cârstea, Eusebiu Josan, Andreea Dosinescu.

S-au alăturat acestui grup, la Orșova, numele a doi tineri: Robert Florica și George Voica. Predispus la meditație și contemplație, cu lucrări sensibile, Robert Florica surprinde ceața și norii grei de ploaie deasupra cursului Dunării sau bogăția vegetatiei luxuriante, în tonuri infinite de verde, pe când George Voinea abordează, în tușe viguroase, teme dinamice precum forfota pieței orașului sau o scenă de pescuit pe malul Dunării. Scriitura alertă, siguranța, precizia și sinteza ductului desenului ni-l recomandă ca pe un tânăr înzestrat care începe să-și definească stilul.

Dar această ediție a reprezentat și un omagiu adus memoriei celui care a fost „seniorul” taberei din anul trecut, pictorul, muzeograful, istoricul și prietenul Traian Zorzoliu, săvârșit din viață în urma unei boli necruțătoare. Este omul de a cărui existență se leagă, într-un fel sau altul, întreaga viață artistică-plastică a Oltului, de la începuturile galeriilor de artă „Artis”, din orașul vechi, sau ale Cenaclului Uniunii Artiștilor Plastici din Slatina, înființat în 1977. S-a implicat în crearea muzeelor de la Stoicânești, a cetății dacice



de la Drăgănești, încercând să reînvie spiritul patriotic și să „implementeze” muzeul de tip „arheopark”, pe meleaguri oltenice. Desenator, pictor, restaurator, a reușit să creeze din Muzeul local Drăgănești un punct de atracție turistică și istorică.

La vernisaj au fost prezentate două scurtmetraje: unul filmat de însuși Traian Zorzoliu în anii '70, o performanță în sine, un document emoționant cu chipuri și locuri din acea perioadă – precum și un interviu realizat la Orșova, la ultima tabără, unde, în pofida timpului nefavorabil (o săptămână a plouat cu găleata) a pictat cu un entuziasm și o energie tinerești, nestăvilite!

Avea nenumărate proiecte, unele monumentale, de îndeplinit: inaugurarea cetății dacice de pe colina din vecintatea orașului Drăgănești și realizarea unui relief care să prezinte istoria și evoluția poporului român – din cele mai vechi timpuri până astăzi: „mi-ar lua cam un an să-l realizez”.

Elevul său, graficianul Marcel Duțu, este și el prezent în expoziție cu o inspirată lucrare în tehnică mixtă pe suport în relief.

Malurile Dunării – subiectul predilect al

taberelor de creație – sunt din nou prezente cu panoramele lor generoase, cu ritmul colinelor duios împădurite sau cu luciul tihnit al apei. Cu toate acestea, remarcăm o aplecare spre „detalii” – colțuri de grădină (E. Josan, A. Dosinescu) coșuri de gunoi sau acoperișuri (L. Liciu) uși sau culoare ori reflectări/ deformări ale peisajului pe caroseria unei mașini (C. Botez) precum și interpretări abstracte (Paul Tudor-Balș).

În spiritul peisajului clasic, ne poartă tablourile lui Marcel Voinea, care, cu o minuție de bijutier, ne relevă frumusețea detaliilor în peisaje cu o gamă cromatică realist – reținută.

Iulian Segărceanu ne încântă cu prospețimea acordurilor cromatice intense, tensionate în creuzetul impresiei artistice nemijlocite, în fața magnificei, irepetabilei naturi.

Sever Mitrache și Mihai Marin Cîrstea abordează peisajul dintr-un unghi romantic, punând în valoare copaci cu frunzișuri ample, cărări în perspectivă, ce se pierd în umbra caselor cu acoperișuri roșii.

Eusebiu Josan are vocația culorii pure bine aspectate. Gamele aparent simple, cu propensiune pentru valorizarea verdelui, motivele bine alese fac din tablourile sale un adevărat regal cromatic, senzual și puternic în egală măsură.

Dan Virgiliu Dimulescu pendulează între fascinația amănuntului și dorința de sinteză în compunerea ansamblului. Tentația mimetismului în fața modelului e contrabalansată de echilibrul nativ și armonia narativă.

Andreea Dosinescu promite prin decupajele inedite, prin unghiurile curajoase de abordare a compozițiilor, asimetriche deci, cu atât mai incitante, o evoluție calmă spre o

abordare simbolică, ușor ireală.

Alex Comănceanu exersează peisajul sub atenta îndrumare a maeștrilor Mitrache și Dimulescu, iar tablourile lui se conturează tot mai riguros și mai robust fără să piardă însă frumusețea vibrației culorii.

Lucian Liciu practică o pictură aproape abstractă prin esențializarea motivelor mai mult sau mai puțin concrete. Combină mediile (pastel cu ulei, cărbune pe pânză) sporind astfel interesul pentru tablouri.

Paul Tudor-Balș lucrează experimental, abstract, poantilist, șerpuiind linii curbate pe suprafețe care propun amestecuri optice de culori pure așezate în tușe minuscule, în contrast cu alte tablouri delicat desenate, care dezvoltă o simfonie de griuri colorate.

Vernisajul a fost, de asemenea, prilejul pentru fundația „Nicolae Truță” să lanseze albumul biografic omonim, realizat de Ioan Iovan – artist plastic, critic de artă care și-a început cariera ca profesor de pictură la Școala Populară din Slatina (semna ION Iovan, pe vremea aceea), în prezent fiind prof. univ. dr. al Facultății de Arte și Design – Universitatea de Vest – Timișoara.





## Daniela OUATU

**Casa de hârtie**

De s-au stârnit vijelii între stelele noastre  
Nu goni versul cel rău spre-alte sorți!  
Ce parte a zilei îi mai trece prin colți,  
Ce parte a vieții lui mă mai știe?

Trage zăvoru-n casa de hârtie  
Că vor veni vânători să-i menească – ehei!  
Ademenindu-l cu tăiș de idei  
Pe când rimele-i învață să respire.

Aștepta-va resemnat pân' la glezne-n mare,  
In bagaje de frunze, vise de pădădie,  
Pe buzele toamnei, mâna care să-l scrie  
Sau oftatul poemului fără lumânare...

**În lacrima așteptării**

Mama aprinde luna-n tindă să vadă  
până-n eternitatea din grădină  
câte stele mai sunt de cules,  
dac-a răsărit stratul de fericire  
și pentru fetele ei...  
Gardurile-s îmbrăcate-n dor,  
cântecu-i de leagăn neuscat,  
casa noastră cât a-ncărunțit!...  
Înfășate-n sfaturi,  
prin desișul vieții călăuză  
ce minune-i poartă astăzi chipul?  
Mama stă la sfat cu Dumnezeu  
și-așterne două duminici pe săptămână...  
În împărăția sa din sat  
tot universul străbătut pe jos  
se rotește după raza ei înflorită  
care plămădește aripi,  
pansează cutele oglinzii,  
modelează fluturi,  
vopsește văzduhul  
ca să oprească zborul clipei,



să ne înroșim sufletele de Paști,  
mută drumul către cer mai spre acasă,  
și-mparte bunătați de lumină.  
Doar lacrima verde-a cocorului  
ne va spune – într-o zi –  
cântecul cocoșului cine-l va trezi  
sau cât plâns încape-ntr-o batistă...

**Îngerul discret**

Când timpul – prea lent – mă ceartă  
roșește poemul – pescar amator –  
N-a prins nimic  
(doar câteva lacrimi înnodate  
se zbat pe buzele undiței)  
din când în când  
se mai uită la ceas  
și-aprinde țigara  
și-și zice:



„Mai e puțin pân' se retrage marea”...  
 Cu ochii cârpiți de-atâta somn  
 câți pescăruși  
 trec granița  
 stoluri stoluri  
 ilegal  
 Mai e puțin până se-nchide marea...  
 Cât doare limpezimea valurilor  
 până dincolo de  
 geamandura prietenoasă  
 un înger discret  
 mai fură din galaxii  
 și-ntârzie nepermis de mult...  
 Mai e puțin până se mută marea...  
 lată-l – s-așază pe mal  
 și-nghite poemul – pescar amator  
 devoră talazurile,  
 ne-nșiruie grijile toate pe frânghii...  
 Mai e puțin până se zvântă marea...

### Iluzie

Ce mâini de idei umplu marea,  
 șterg umbre de praf,  
 mângâie lama vieții subțire,  
 îmi deschid văzduhul

să intre poema cu umerii goi  
 țipătul ei în balansoare  
 îmi biciuie versul  
 la masa de scris  
 încă mă cred muritoare...  
 Mi-agață în cuie  
 un val supărat  
 nebărbierit orașul  
 pleacă târziu la serviciu  
 tandră tristețea-i  
 mi-oferă o floare  
 încă mă cred muritoare...  
 Ultimul vers de aripi cosit  
 m-amestecă,  
 mă prelinge-n culoare  
 ricoșează în mit  
 încă mă cred muritoare...  
 Zei trecători peste rime  
 Șaua vârstei n-o mai pot ține  
 prind versul de aur  
 la masa de scris  
 câte dorințe-mi mai pleacă  
 în larg  
 câte-mi mai suflă  
 în lumânare  
 încă mă cred muritoare...



## UNIVERSUL LIRIC AL LILIANEI MARIA URSU

Ion GEORGESCU

O carte masivă de „poeme alese”, semnată Liliana Maria Ursu, a văzut lumina tiparului, într-o haină grafică de înaltă ținută, în 2014, sub numele de „Loc ferit”, deschizându-se iubitorilor de frumos cu un ilustru și temeinic enunț al Părintelui Dumitru Stăniloae: „Dumnezeu este atât de mare, că singură poezia încearcă să-L exprime”.

*Loc ferit!* De fapt o antologie lirică de peste cinci sute de pagini, cuprinzând piese din volumele: *Inedite*, cu mai multe părți: *Scânteile fericii*, *Loc ferit* (care împrumută numele cărții), *Cartea de la Gotland*, *Portrete*, *Cerul de deasupra cărții*; apoi: *Viața de deasupra orașului* – 1977; *Ordinea clipelor* – 1978; *Piața aurarilor* – 1980; *Zonă de protecție* – 1983; *Coralii* – 1987; *Înger călare pe fiară* – 1996; *Sus să avem inimile* – 2001; *Cartea farurilor* – 2003; *În oglinda fluturilor* – 2005; *Zidul de lumină* – 2009; *Grădina din turn* – 2013 și *Selected poems* (poeme în limba engleză), din volumele: *Angel riding a beast* – 1998; *Goldsmith market* – 2003; *Lightwall* – 2009; *A path to sea* – 2011.

*Loc ferit.* Liliana Maria Ursu, membră a Uniunii Scriitorilor din România și membră a Asociației Scriitorilor din SUA, realizator de emisiuni culturale la TVR și Radiodifuziunea Română, profesor asociat la Facultatea de limbă și literatură engleză a Universității București, la University of Louisville și la Bucknell University. Poeme traduse în opt limbi străine și publicate în reviste internaționale de prestigiu. Premiul Uniunii Scriitorilor din România în 1980 și 2005, premiul Societății Britanice de poezie, Londra 1997, Ordinul Național „Meritul Cultural în grad de Cavaler”, în 2004. Pe supracoperta cărții, Monica Pillat notează: „Liliana Ursu clădește prin poezia ei extraordinare punți între spații

și timpuri. Ea face hărți ale sufletului care se întind din locurile natale până dincolo de ocean... Poezia Lilianei Ursu e vindecătoare și aducătoare de bunătate.” Nimic mai frumos, nimic mai potrivit într-o succintă prezentare a unei opere lirice ample!

*Loc ferit!* Ferit de răul lumesc, de urâțenia în asalt! *Locul ferit* nu înseamnă pentru poetă izolarea de semeni, ci respingerea kitsch-ului și ridicarea la cote înalte a frumosului, într-un cuib de rândunică cu destin de călătorie între continente. *Locul ferit* e gura de rai și e Parnasul în care harul dăruit de Dumnezeu dă roade biblice, e tărâmul fermecat al copilăriei și e credința puternică, moștenită din străbuni „în grădina cu minuni și rugăciuni”, în care „răsare prima primăvară/ și apune ultima toamnă” (*Daruri*). Dumnezeu, Iisus, Fecioara Maria și locașurile sfinte sunt prezențe simbolice, ridicate în slavă prin metafore cu încărcătură spirituală ortodoxă și istorică: „Ctitorie cantacuzină” (biserica Doamnei), „corabie a Mântuirii”, „plută celestă”. Credința îmbrăcată în imagini artistice e potențată în versuri și ridicată la rang de rugăciune pătrunsă de sinceritate și smerenie: „Rai cuvântător de Dumnezeu,/ limbă de Duminică pentru muritori și Maica/ mai vie ca oricând/ la pieptul Fiului/ și al Tatălui/ și al Duhului Sfânt”. În poemul *Ascensiuni*, scena lirică e mobilă, „locul ferit” mutându-se din „casa din Rodos” în „casa din Lewisburg”, apoi în „casa bunicilor din Apold”, în „casa din Gotland” sau în „casa pădurarului din Piatra Craiului”. Pasul delicat, creator, pășește și în „Biserica Sfântul Elefterie”, unde Părintele Valer citește Acatistul Mântuitorului în lumina icoanelor pictate de Părintele Arsenie Boca și Olga Greceanu. Prin mulțimea poemelor

cu caracter ortodox, Liliana Maria Ursu continuă linia revistei „Gândirea” a lui Nichifor Crainic, urmând pașii lui Vasile Voiculescu.

Între creațiile cu dedicație excelează prin sensibilitate și culoare *Poem pentru Andreea și Mihnea*, izbucnit la Boston pe fondul unei primăveri americane. Portretul fetei e desprins parcă din basmele românești: „Dincolo, peste ocean, acasă,/ o fată mai gingașă/ și mai frumoasă decât orice pasăre,/ cu ochi de cicoare/ și zâmbet de magnolie timpurie/ își ridică și ea cu atâta iubire cuibul./ tainică și trainică să-i fie lucrarea, cu acoperiș țesut din bucurii,/ cu ferestre din raze!// Ea îi pune lui în palme soarele,/ el îi pune ei în palme luna/ și deodată orașul tot împrumută lumină/ din inimile lor.” Motivul păsării e cultivat frecvent în ipostaze pornite din avântul eului liric spre înălțimi, din setea de puritate, așa cum altădată Brâncuși cioplea și modela materia până la forma ei perfectă, *Pasărea Măiastră*: „Îți scriu pe o rază de lună,/ pe o aripă de pasăre,/ pe un cântec de frunză...// Îți scriu dintr-o grădină americană/ cu păsări ca flacăra,/ cu păsări albastre,/ dar și vrăbiuțe și mierle...” (*Scrisoare din America*); „Sunt o corabie/ gata să se odihnească/ o rândunică prea obosită/ de atâta zbor.” (*Întremări*)

Creațiile construite cu măsură pe suportul erotismului gingaș aduc din plin parfumul feminității la un ceas de lectură și visare: „Noaptea e un pod de maci/ și te iubesc/ cu stelele în păr,/ cu razele pe umerii curați,/ cu trupul râu în jurul tău” (*Cântec pentru o vară*). Anotimpurile cu întregul lor cortegiu de culori și nuanțe, de sunete și implicări senzuale capătă imagini singulare: „Iată firul de plumb al iernii/ Trecut prin vertebrele mele” (*Cântecul ca un dans*); „Săniile trase de tine/ Sau doar de tinerii îngeri/ Dezgropați de lacoma iarnă.” (*Poem de iarnă*); „Hai, primăvară, începe-mă/ E vremea.” (*Darul*); „Am strâns tot ce prisosea/ Primăverii acesteia timide.” (*Focul de primăvară*)

Amintirile copilăriei, dominate de chipurile sacre ale bunicilor și părinților, de casa părintească și de atâtea locuri dragi,

sunt surse bogate de inspirație pentru Liliana Ursu: „Mamă și fică-/ între noi soarele,/ viața cu pădurile ei, cu râul cel iute.” (*Mamei*); „O pasăre verde printre trandafiri albi/ e asemeni sufletului tău prin cerul cărunt.” (*Tatălui drag*); „Bunicul Ion Ursu din Apold/ cânta din fluier/ și iubea mestecenii.” (*Cântec pentru bunicul din Apold*); „Casa ta e cetatea ta, spunea bunicul din Apold,/ din satul adunat între dealuri cu vii,/ Serile miroseau a lemn ars și a mămăligă/ și a lapte muls în vasul de lut.” (*Șura*) Poeta știe să înfrunte și depărtările americane, se adaptează și strânge imaginile în versuri, iar nostalgia e ținută în frâu de spațiile culturale dominate de maiestruozitatea unui Walt Whitman, bunăoară.

Conștiința propriei arte poetice dă siguranță versurilor și produce efecte prozodice care cheamă la reflecție de natură semantică: „Îmi vei citi poemele pe o stradă provincială/ înecată în verdeață/ și-n amintiri văratice” (*Amintire amânată*); „O carte de poezie poate fi/ precum o cheiță/ de la o grădină mult visată/ și poate avea dincolo de copertă/ o ușă la Împărăția Cerească.” (*Câte puțin despre cărțile de poezie*); „Ce castă solie de raze/ poate fi un poet,/ sufletul lui – jar cosmic/ vindecă până și zăpada,/ oprește fulgerul.” (*Ce castă solie de raze*)

*Loc ferit*, cartea doamnei Liliana Maria Ursu, oferă cititorilor bucuria unei plăcute lecturi, o „aleasă zăbavă” – cum ar zice cronicarul. Verbul poeziilor lucrat cu artă, delicat și convingător în același timp, vibrează între etic și estetic, între plaiurile natale românești și depărtările străinătății, adunându-se într-o adevărată feerie lirică plină de mesaje ortodoxe. În câmpul literar contemporan, *Loc ferit* se înscrie la o cotă dintre cele mai demne de luat în considerație.

## PODUL DE LA SLATINA – ARC PESTE TIMP (III)

Laurențiu GUȚICĂ

„Vestitorul Românesc” din 14 septembrie 1847 consemna relativ la ceremonia de inaugurare a podului de peste Olt: *Știri din năuntru, Slatina. La 7 ale aceștii luni, pe la 8 ceasuri seara, sosiră în orașul nostru măriile lor, Preaînălțații noștri Domn și Doamnă, așteptați cu atâta nerăbdare, pentru înogurarea mărețului pod după apa Oltului. Vestea aceștii solenități hotărâte pentru zioa sfintei Măriei, patroană a nenorociților ce se primejduesc pe valuri, adunase în acest pitoresc oraș o mulțime nenumărată de vizitatori de toate treptele și de toate stările, ce alergaseră din Capitală și din județe ca să se bucure de o prăznuire națională care va trăi multă vreme în pomenirea românilor.*

Casele orașului Slatinei nu era îndestule pentru vizitatorii curioși și entuziați, din care mulți negăsind alt mijloc de lăcuință, se așezaseră bucuroși prin colibi, ca niște corturi vremelnice, pe marginea orașului.

În viitoarea dimineață, o mișcare neobicinuită se vedea pe ulițele orașului, bărbați și femei, orașani și streini, boeri și neguțători; stăpâniți de aceeași dorință, alerga și să întrecea care mai întâiu să apuce loc la sfințirea podului.

M.M.D.D., după săvârșirea slujbei bisericești și după priimirea închinăciunilor obștești pentru zioa grațioasei noastre Doamnei Măriei, plecară pe la două ceasuri la pod.

Aci fură întâmpinați de ecs. lor d.d. miniștri, de ștabul domnesc și de toată boerimea; apoi priimiți de preasfinția sa părintele vicaru dinpreună cu tot clerul, la intrarea mărețului pavilion de frunze ce coprindea o mare parte a podului, la mijlocul căruia era pregătit altarul pentru dumnezeasca slujbă.

Dealurile de prin prejur și văile Oltului de la oraș și pînă la pod, cum și cea mai mare parte

a podului, era pline de un norod în mișcare, de o mulțime setoasă de o rară priveliște. Fiecare căuta să se așeze mai cu apropiere, să auză mai bine. Nu rămăsese decît un mic spațiu neocupat și acesta înaintea M.M.D.D., unde dorința trăgea mai cu putere, unde respectul și sfiala să împotriva dorinței.

În sfârșit, imnurile sfinte începură și o tăcere nemărginită se întinse peste mulțime. Pe pod nu se auzea decît glasul pontifului și dedesubt înecatul murmur al Oltului care, deșteptat în adâncimile sale de zgomotul acel neobicinuit și furios împotriva stavilii ce-i oprește urgia, apoi recunoscând pe fi săi în mulțimea ce-i turbura odihna, se înblânzește treptat, scutură cu plăcere umedoasa lui șevelură, zâmbeste și iartă în folosul puterei, mâna cea îndrăzneată.

După ce țere monia luă săvîrșire, profesorul școalei naționale rosti din partea orașului un cuvânt doveditor de recunoștința orașanilor slătineni și a tuturor românilor, pentru nemuritoarea facere de bine, de atâta vreme dorită, anevoe și după cum se credea, peste puțină de dobândit, dar realizată în sfârșit prin statornica stăruire și hotărîtoarea voință a domnului nostru.

Atunci, M. Sa cu ochii aprinși de flacăra inimii, cu figura palidă și mișcată de o senzație adîncă (căci bucuriile cele mari se vădesc adesea prin aceleași simptome ca și izbirile soartei) răspunse, după cât ținem minte, în felul acesta: Domnilor, Prețuim cu cea mai vie mulțumire sentimentele care ni le îm fățișăți; înțelegem bucuria cu care văz că vă strîngeți astăzi împrejurul nostru. Care român ar putea să nu se simtă mișcat pînă în adîncul sufletului într-o asemenea împrejurare?

Zioa de astăzi vestește românilor că am



făcut un nou pas înainte, care ne va erta a păși spre alte îmbunătățiri și mai mari. Împiedecările ce pornea primejduind de multe ori sloboda comunicație între România cea Mare și cea Mică s-au rădăcat; rezultat care, precum știți nu sînt încă doi ani, se socotea mai presus decît puterile noastre. Un nou isvor de fericire se deschide patrii noastre, iar mai cu osebire lăcuiitorilor orașului Slatina.

Am venit dar, în mijlocul d-voastre nu ca domn, dar ca român, să fiu părtaș obșteștii bucurii și am ales zioa cea mai de veselie pentru noi, fiind aceea întru care se prăznuește numele Mării Sale Doamnei, ca să sărbăm cu toții zioa ce are a însemna începerea unei nouă vieți pentru acest oraș. Am socotit că nu puteam, atît noi cît și M. Sa Doamna, să vă dăm o dovadă mai mare de binele ce vă voim și de dragostea ce vă purtăm.

Datoria cere a arăta a noastră mulțumire tutulor acelora prin conlucrarea căroră am putut dobândi acest fericit rezultat. Și mai întâiu mulțumim din inimă preaiubitului nostru frate banului Barbu Știrbei, cu a căruia osârdie s-a pregătit materialul și s-a început lucrarea; apoi, asemenea mulțumire arătăm întâiului boer, marelui ban Gheorghie Filipescu și vornicului A. Vilara care, amândoi, unul după altul, întru îndeplinirea datoriilor Departamentului din Năuntru ne-au adus toată râvna și cuviinciosul ajutor pentru săvârșirea aceștii însemnate lucrări. Iar pentru aceia carii cu ostenelele și sudoarea lor au lucrat și au împreunat toate aceste materialuri, am socotit drept dovada osebitei noastre mulțumiri să urmăm pildei ce ne-au lăsat bătrânii romani care, la toate lucrările de asemenea fire, unde tipărea urmele lor de uriași, înscrisă și numele legioanelor ce lua parte la a lor săvârșire. Doă coloane dar se vor ridica la amândouă capetele podului unde se vor înscri numele tuturor satelor care au contribuit prin munca lor de la început pînă la săvârșirea acestui măreț lucru, spre a rămânea ca o recomandăție vecinică urmașilor noștri.

Chemînd apoi pe d. Balzano, arșitectul însărcinat cu lucrarea podului, îi mulțumi prin

cuvinte mărețe pentru ostenelele ce a depus; zmulse decorația ce M. Sa o purta la gât și o dete d-lui Balzano, încântat și pătruns de asemenea răsplătire, iar mai ales de maniera nobilă cu care i se făcu.

Este anevoe să descrie cineva impresia lăsată de cuvântul M. Sale. La săvârșirea celor din urmă vorbe, o salutare de mii de glasuri se înălță în aer; lacrimi de bucurie se văzură curgînd pe mai multe obraze stoice și reci în nenorociri; însuși streinii, care abia înțelegea limba noastră, era electrizați și dovedea prin lacrimi simțirea lor, căci acea elocuință vorbea în adevăr inimii, căci era potrivită cu frumusețea priveliștii, cu mărirea solenității.

Entuziasmul mulțimei era în gradul cel mai înalt. Pe pod, pe drum și pe ulițele orașului nu să auzea decît întrebarea: ați auzit cuvântul? Ați auzit pe M. Sa? Ați văzut pe Doamna plîngînd?

Această bucurie, această mișcare nu mai încetă pînă la vremea prânzului când, măriile lor se întoarseră iarăși la pod unde era gătită masa domnească. Și osebit de aceia, o altă întinsă masă pentru mulțimea norodului, pe marginea Oltului. Urările pentru sănătatea Mărilor lor, pentru prosperitatea orașului și a României, strigările de bucurie ale norodului, sunetele muzicilor ostășești care aducea aminte un trecut strălucit, se repetară de glasul tunurilor așezate pe maluri și să prelungiră pe unde pînă când soarele apuind, fu ramplasat de lumina focurilor de artificii care acoperea cele doă țărături.

Luna ce revârșea peste valuri și peste desimea privitorilor după pod și din preajmă limpedea sa lumină, focurile de deosebite colore ce să prelungea și să încrușișă pe oglinda apelor, exclamațiile de plăcere și de mirare ale norodului, varietatea costumelor și a uniformelor ce să confunda neîncetat de la o margine pînă la alta a podului, blîndețea și bunătatea M. Sale Doamnei care era obiectul adorațiilor obștești și patroana solenității, toate făcură din această zi și din această seară, una din solenitățile naționale cele mai vrednice de pomenit și anevoe de uitat.

A urmat „Cuvântul din partea orășenilor

Slatinei către Măria Sa Preaînălțatul nostru Domn”, rostit de profesorul C. Stancovici: Preaînălțate Doamne, Precum toată făptura la ieșirea soarelui pe orizon, ca de fața unui preadarnic părinte ce se arată încărcat de atâtea bucurii, aducând filor săi, saltă de bucurie și noile nădejdi o reînviază din amorțiala frigului nopții trecute, așa și pacinicii slătineni și județeni d-amândouă laturile mărețului pod și preacredincioși domnescului Scaun pe care Dumnezeu v-au așezat pentru fala și binele neamului, așteptând cu nerăbdare să vă vădă la inaugurarea podului, precum vesel și voios v-a văzut la punerea petri fundamentalei lucrării, se găsesc astăzi coprinși ca de o putere magică de același simț al unei covârșitoare bucurii văzând lungile lor dorințe împlinite și văzând că aceea ce până astăzi s-ar fi socotit ca un lucru problematic, adică un pod statornic peste Olt, cea greutate ce să părea neînvinsă, s-a săvârșit cu statornica și plina de geniu a Mării Voastre dorință.

Bucuria noastră dar, Preaînălțate Doamne, după tot dreptul cuvânt este covârșitoare, căci noi totdeauna iubindu-ne patria și pe ai săi oblăduitori și făcători de bine, am purtat și cea slăbiciune de dragoste pentru județul și orașul nostru, bucurându-ne de binele și înfrumusețarea lui mai mult și mai întâiu. Pentru că dintre toate locurile și orașele pe care mâna lui Dumnezeu le-au împodobit cu frumusețe și daruri deosebite, iar gustul și măestria le-au desăvârșit și le-au făcut mai vrednice de vedere, nici unul nu este ca orașul sau ca locul unde cineva a cules cele dintâiu flori și a vărsat cea dintâi lacrimă și unde în zorile vieții, visul fanteziei i-a zugrăvit un viitor plin de amăgiri, după care și oftează pînă la mormânt.

Astfel, sentimentul bucuriei și al noilor nădejdi împrăștiat cu același entuziasm în toate treptele și în toate vârstele, a chemat împrejurul mărilor voastre grămezile de lăcuiitori ce vedeți și care sânt astăzi strânși aicea spre a vă închina prin espresiile plecatei mele cuvântări, cea mai adâncă recunoștință. Care sânt strânși, zic, spre a ruga pe înduratul Dumnezeu ca să vă învrednicească pînă în sfârșit a chiema asupra-vă

binecuvântările augustelor umbre ale bărbaților celor mari, care au binefăcut omeniei în feluri de chipuri și spre a-i cere cu căldură acestui preamare Dumnezeu zile îndelungate și fericite pentru Măria Sa Doamna, a carii strălucită aniversală zi să serbiază în privilegiu unei astfel de frumoase împrejurări ce va rămînea în memoria rumânilor, la cele mai falnice și plăcute suveniri.

Nădejdea, care a zâmbit în epoha strălucitei suiri a măriei voastre pe scaunul domnesc, s-a arătat mai falnică, mai sigură în toate zilele și înaintează crescând neîncetat. De prisos cuvintele, faptele vorbesc astăzi și istoria le va spune strănepoților noștri.

Înlesnirea și siguranța celor întrebuițați de a trece această periculoasă apă prin schela Slatinei, mai vârtos la ale ei în necăciuni și marea întreprindere cu a-l face pe Olt să se târască pe sub jugul care i-ați impozat, va păstra măriei voastre aceleași dulci suvenire ce păstrează lui Traian podul du peste Dunăre care, deși se află în triste ruine, însă dintr-un mal la altul al mărețului râu suspină cu undele lui: „Traian, Traian”.

În toate laturile țării cresc cu sporire dafinii ce-i meritați pentru atâtea mari faceri de bine; însuși Oltul în murmurul îngrozitoarelor sale unde ce despică sub picioarele urieșescului pod, va rezice în veci numele măriei voastre. Iar orașenii slătineni, în generația cărora multe veacuri veți trăi, ca unii ce să interesează mai mult de această facere de bine, roagă plecați bunăvoință a înălțimei voastre ca să priimească din parte-le prinusul recunoștinții lor cei nemuritoare; și către preaputernicul Dumnezeu înalță rugăciuni ca împreună cu măria sa Doamna să trăiți pînă la adâncii bătrânețe, ca să puteți săvârși toate câte geniu măriei voastre a inventat pentru binele patriei’.

După finalizarea festivităților, la orele prânzului, în apropierea podului a fost pregătit prânzul domnesc. Lângă pod, pe malul râului Olt s-a organizat pentru invitați, constructori, salahori și locuitorii orașului o masă imensă, în vreme ce fanfara militară cânta și se trăgeau 1, „Vestitorul românesc”, nr. 73, duminică 14 septembrie 1847, p. 290 și 291; Nicolae Leonăchescu, op. cit., Anexa nr. 4, doc. 28, p. 338-341.

salve de tun de pe dealurile Grădiștei și Malul Livezii. În vederea organizării mesei din ziua inaugurării au fost cumpărate 400 de străchini și 100 de oale și s-au consumat 116 vedre de vin de 6 lei și 36 parale vadra, 200 vedre de vin de 8 lei și 20 parale vadra, 10 vedre de rachiu de 9 lei vadra, 20 oca de brânză, 150 oca de carne, 550 oca de pâine. Au luat masa 452 de salahori și 120 căruțași, plus oficialitățile, organizatorii și tehnicienii. Întreaga ceremonie a costat 15.482 lei și 10 parale cheltuielile fiind suportate din visteria țării<sup>2</sup>.

În seara zilei de 8 septembrie 1847 de pe cele două maluri ale Oltului au fost trase focuri de artificii astfel încât să se intersecteze deasupra Oltului, în vreme ce slătinii și invitații se plimbau pe malurile râului și pe podul construit. În dimineața zilei de miercuri 10 septembrie domnitorul Gheorghe Bibescu a plecat din Slatina îndreptându-se spre Pitești, pe drumul proiectat a fi construită o șosea modernă, nu înainte de a porunci *baterea parilor ce vor sluji de apărători la picioarele podului după prund, închiderea ramurii Oltului din sus de pod, astupatul crăpăturilor și spoitul cu catran la podul peste Olt și, închiderea ramurii pe malul stâng al Oltului, pe dinsusul căpătâiului stâng al podului*<sup>3</sup>.

La 12 septembrie 1848, profesorul Costache Stanciovici, împuternicit de autorități cu organizarea Te-Deumului din catedrala Ionașcu, informa în detaliu Eforia Școalelor despre desfășurarea evenimentului: *Cu prilejul inaugurării mărețului pod de peste Olt, Măririle lor, Domnul și Doamna aflându-se în orașul nostru. La 8 septembrie în zioa aniversară a Mării Sale Doamnei, Măria sa, prea înălțatul nostru domn însoțit de întâiul boier Marele ban și bași boer Gheorghe Filipescu, de Marele ban Barbu Știrbei, de dd. Miniștri St. Vilara, C. Filipescu, C. Herăscu și C. Cornescu, de dd. polcovnici Odobescu, Ianov, de dd. Adiotanți Domnești, de mulți ofițeri și alți boieri din București, Craiova și alte orașe; au venit la biserica școalei și au ascultat Sfânta Leturghie, ce sa săvârșit de părintele arhieru*

<sup>2</sup> Ibidem, p. 127.

<sup>3</sup> Ibidem, p. 128.

*Nifon Cozianu și sa cântat prea bine în armonie de școlari. Biserica sau aflat în cea mai bună stare, bine înpodobită, și toată orânduiala a fost plăcută și lăudată de mulți dintre cei ce se află de față (...). Se mai raporta că, deși Școala Normală și cea de Fete din Slatina au fost pregătite pentru o eventuală vizită a domnitorului, acest lucru nu s-a întâmplat, cel mai probabil datorită programului încărcat al evenimentului. Se arăta totuși că Măria-Sa a binevoit să ne încurajeze pe noi profesori spunându-ne că la Anul ne va vizita negreșit, și că va avea multă mulțumire găsind școala lucrând cu sporire după instrucțiunile noii organizații a învățaturii publice.*

Instituțiile de învățământ slătinenene ale timpului au fost vizitate pe 7 septembrie 1848 de Marele Efor al Școlilor. Costache Stanciovici menționa cu regret că acest lucru s-a petrecut „fără veste” într-o zi în care elevii nu aveau cursuri și că înaltul demnitar a vizitat Școala Normală, canțelaria, biserica și școala de fete, a cerut programa învățătorilor din toate școalele a observat și rămas mulțumit de curățenia și orânduiala ce să ține (...)<sup>4</sup>.

După cum deja am menționat, inaugurarea oficială a podului de al Slatina nu a însemnat și darea sa în folosință deoarece mai erau lucrări neterminate. De-abia la 2 octombrie 1847 inginerul Giovanni Bolzano informa că „podul peste Beica, iertând vremea, va lua sfârșit pînă la 15 sau 20 ale viitorului octomvrie, când, atunci se va putea deschide comunicația peste Olt.

Inginerul italian mai sus menționat înainta un raport la 30 septembrie 1848 din care rezultă preocuparea acestuia pentru darea în exploatare și repararea pe viitor a podului, dar și pentru protejarea acestei construcții în fața vitregiilor naturii, a acțiunilor nesăbuite ale unor oameni care puteau fi tentați să fure din el lemn sau fier, de păzirea în fața unor eventuale incendii. Concret, Bolzano propune angajarea a doi îngrijitori, pe Costea Mavroiani și Hristodor Caravia. Pentru paza pe timpul zilei și nocturnă solicită angajarea a 4 paznici în uniformă, cu

<sup>4</sup> Ion C. Nicola, loc. cit., p. 461.



locuința pe poduri, câte unul la fiecare din cele 4 capete ale podului. Pentru întreținerea căii de comunicație avansează ideea instituirii unei taxe de 5-10 lei pentru fiecare traversare, așa cum se percepea în Italia sau Germania.

De la Slatina, la 17 octombrie 1847, inginerul Giovanni Bolzano propunea a fi afișate și aduse la cunoștința tuturor o serie de instrucțiuni ce vizau darea în exploatare a podului, apărarea și conservarea sa. Potrivit „Tabelei povățuitoare” era strașnic oprit a trece peste pod cu trăsura sau călare în carieră sau în treapăd ci numai la pas; asemenea este oprit a trece cu pipa aprinsă, a aduce ori în ce chip vătămare podului mișcând sau furând din părțile

care este compus sub pedeapsa de o nemijlocită arestuire și ștraf (amendă): pentru întâia oară, de zece; pentru a doua oară de cincisprezece lei; iar pentru a treia oară, cu facerea la loc a pagubei produsă și 5 ani de închisoare. Este asemenea oprită pașterea de orice dobitoace pe zăgaz,

pe piezișurile acestuia și pe sejurile și prin păduricile du prinprejur sub pedeapsă de a se lua dobitoacele și un ștraf de 10 lei. Râmătorii se vor ucide pe dată de paznicii podului și respectivii proprietari se vor îndatora a repara stricăciunile produse<sup>5</sup>.

La 26 noiembrie 1847, din porunca domnitorului Gheorghe Bibescu, marele vornic Alexandru, ministrul Treburilor din Lăuntru, hotărârea a fi percepute taxe pentru trecerea podului peste Olt de la Slatina, făcându-se cu acest prilej precizări stricte: Săvârșindu-se podul stătător clădit peste râul Olt, în dreptul orașului Slatina, prin înalt Ofiț al Mării Sale lui Vodă, cu nr. 546, s-au hotărât a plăti de trecătorii pe acel pod

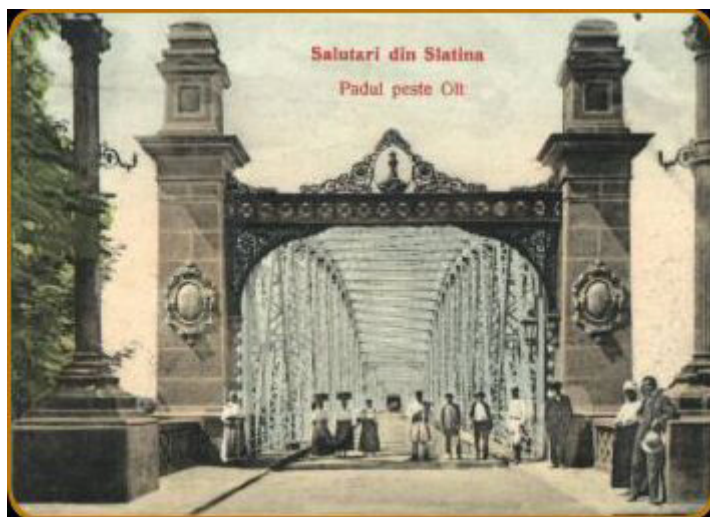
taxa următoare: „Carele încărcate, precum și trăsurile călătorilor de obște, fie cu cai cu chirie sau particulari, vor plăti de fiecare trăgător parale 15; Carele cu lemne de foc și fân, vor plăti de fiecare trăgător parale 6; Carele de obște, fără povară, precum și omul călare, vor plăti de fiecare trăgător parale 3; Călătorii pe jos, precum și vitele mari slobode, vor plăti pentru fiecare cap 2 parale; Vitele mici, precum râmători, oi, capre și alte asemenea, vor plăti pentru fiecare o para; Toți trecătorii cu cai de poștă, fie în trebuinți particulare, fie în trebuinți ale statului, vor plăti taxa arătată mai sus la articolul I-ii, iar olacul fără pasageri, vor fi slobode de taxă; Carele încărcate sau goale, precum și oamenii pe jos, ce

vor trece pe seama legiuitelor șeaze zile pentru drumuri, vor fi apărate de taxă, precum și transporturile și trecerile militărești și dorobanți în slujbă, vor fi asemenea apărați<sup>6</sup>.

În decembrie 1847 podul de la Slatina a fost dat în folosință publică însă unele lucrări

au mai continuat și în anul 1848. Dincolo de măsurile de întreținere, apărare și consolidare ale construcției, la 29 martie 1848, inginerul Francesco Bonamelli semnală un potențial pericol ce amenința podul de la Slatina. Frecvențele inundațiilor ale Oltului riscau să angreneze morile aflate în amonte de pod, fapt pentru care se solicita administrației centrale mutarea acestora în aval de Slatina.

La 31 mai 1848 inginerul Giovanni Bolzano anunța că *albia râului sub pod s-a înălțat de vreun picior în termen de mijloc, ceea ce contribuie la buna stabilitate a podului deși acela nu s-ar fi adus nici cea mai mică vătămare când albia râului s-ar fi adâncit de 7 sau 8 picioare*, 6 „Învățătorul Satului”, nr. 30/15 decembrie 1847; G. Poboran, op.cit., p. 37.



<sup>5</sup> N. Leonăchescu, op. cit., p. 129.



considerând că parii sânt bătuți în pământ 18-20 picioare<sup>7</sup>.

Datorită continuării lucrărilor de consolidare a malurilor Oltului din vecinătatea podului și măsurilor de întreținere luate la timp, inundațiile din iulie 1848 – atunci când a avut loc o viitură majoră – nu au afectat construcția, fapt semnalat de expertiza lui Bolzano, care avea drept concluzie îmbucurătoare faptul că *podurile de peste Olt și peste Beica se află în cea mai perfectă stare de soliditate*.

Deși planul podului de la Slatina nu a fost găsit încă, știm doar din relatările constructorilor săi că avea o lărgime de 4 stânjani (circa 7,848 m) și parapeturi înalte. Lărgimea șoselei între cele două poduri, peste Olt și Beica, însuma 6 stânjani (11,772 m). S-a pus problema iluminării podului pe timpul nopții cu felinare, pentru o trecere în siguranță, însă Giovanni Bolzano nu a fost de acord întrucât considera că *nu este neapărat de necesar a ilumina noaptea cele două poduri din motiv că lărgimea lor de 4 stânjani și parapeturile cele înalte presintă suficientă securitate în trecere chiar și în nopțile cele mai obscure; către acest, iluminarea podurilor nici este consiliabilă, pentru siguranța podurilor în contra unui incendiu ce ar putea avea loc mai cu seamă când bate vântul*<sup>8</sup>.

Podul de la Slatina intră așadar în circuitul național asigurând facilitatea trecerii râului Olt în deplină siguranță. De aceea este întreținut cu atenție și reparat atunci când primăvara zăpoarele de gheață sau viiturile Oltului din 1854 și 1855 îi produc stricăciuni majore. El reprezenta o comunicație vitală de anvergură națională, dar și pivotul dezvoltării urbane a Slatinei. Importanța sa este semnalată

7 N. Leonăchescu, *op. cit.*, p. 130.

8 Pentru acest an pledează prin documente: D. Iordănescu, C. Georgescu, *op. cit.*, p. 24. Alte surse istorice precizează ani diferiți. În anul 1864 s-a produs „stricarea celor două poduri de lemn”: G. Poboran, *op. cit.*, p. 37; O altă lucrare vorbește de anul 1865. Se menționează că parii capetele și șoseaua cu ploi dintre podurile clădite de Gh. Bibescu în 1847 au rezistat până în anul 1877. „Aleea cu ploi” a fost distrusă de cailor cazacilor care au ros coaja arborilor grăbindu-le uscarea: C. ALESSANDRESCU, I.G. SFINȚESCU, *Dicționar Geografic al județului Oltu*, Tipografia și Fonderia de Litere Thoma Basilescu, București, 1895, p. 247-248.

în continuare de documentele epocii ca martor direct al transformărilor politice și economice petrecute în spațiul românesc între 1844-1862.

În februarie 1862 podul de peste Olt de la Slatina nemaiputând rezista *enormității ghețurilor cea veneau cu cea mai teribilă furie* a fost luat de ape<sup>9</sup>.

La 14 martie 1862 cetățenii Slatinei se adresau Onorabilelor Camere Legiuitoare ale României cu dorință unanimă de a se reconstrui un pod cu o temelie mai solidă. Proiectat de inginerul Bonnet, șeful Serviciului Lucrărilor Publice, planul construcției cuprindea podul de peste Beica cu o lungime de 148 metri și podul de la Slatina cu o anvergură de 125 m. Între cele două poduri trebuia construită o șosea de 1.081 m și un zăgaz de 170 m. Devizul lucrării era estimat la circa 3.000.000 lei. Licitația construcției a avut loc în octombrie 1864. Termenul de finalizare a lucrărilor a fost stabilit la 1 septembrie 1867. Ca soluție tehnică de această dată se renunța la ideea fixării piloților în albia Oltului, picioarele construcției urmând a fi executate din piatră „cu timpanele și paramentul din cărămidă”<sup>10</sup>.

Lucrările de construire a noilor poduri „de fer”<sup>11</sup> au început în anul 1865 și au fost finalizate în 1867. „Dicționarul topografic și statistic al României” editat în anul 1872 consemnează o nouă realitate: *Slatina este „așezată chiar lângă râul Olt peste care este și un pod de fier foarte mare și solid”*<sup>12</sup>.

Inaugurarea căii ferate București-Vârciorova la 5 ianuarie 1875 consemnează darea în exploatare și a podului feroviar peste Olt din Milcov (început a fi construit în anul 1873), Slatina fiind astfel racordată unei noi magistrale de comunicație între Oltenia și Muntenia.

9 D. Iordănescu, C. Georgescu, *op. cit.*, p. 24.

10 G. Poboran, *op. cit.*, p. 37.

11 Dimitrie FRUNZESCU *Dicționarul topografic și statistic al României*, București, 1872, p. 446.x

12 *Ibidem*, p. 131.

## SEPTEMBRIE

- 2 septembrie 1916 – s-a născut, la Potopinu-Dobrosloveni-Olt, poetul **ION POTOPIN**, pe numele adevărat **ION MAGNEA**, (m. 10.05.1998, București)
- 3 septembrie 1954 – s-a născut, la Pleșoiu-Olt, poetul **IOAN SMEDESCU**
- 4 septembrie 1932 – s-a născut, la Caracal, pictorul **TEODOR CATANĂ**
- 6 septembrie 1906 – s-a născut, la Corabia, compozitorul **NICOLAE BUICLIU** (m. 18.04.1974, București)
- 6 septembrie 1962 – s-a născut, la Optași-Măgura-Olt, prozatorul **DUMITRU BALABAN**
- 8 septembrie 1954 – s-a născut, la Dobrotești-Dolj, criticul literar și publicistul **MARIA IONICĂ**
- 8 septembrie 1981 – a murit, la București, poetul, prozatorul și eseistul **SMARANDACHE (SMARAND) VIZIRESCU** (n. 24.03.1901, Bârza)
- 9 septembrie 1972 – s-a născut, la Caracal, regizorul **ANDI TUINEA**
- 11 septembrie 1918 – s-a născut, la Rafaila-Vaslui, prozatoarea și folclorista **ANGELA DUMITRESCU-BEGU** (m. 1997, București)
- 13 septembrie 1934 – s-a născut, la Slatina, pictorul și desenatorul **SPIRU VERGULESCU** (m. 8.05.2007, București)
- 15 septembrie 1999 – a murit, la București, istoricul **NICOLAE STOICESCU** (n. 30.11.1929, Slatina)
- 18 septembrie 1924 – s-a născut, la Izlaz-Teleorman, poetul și publicistul **STELIAN FILIP** (m. 2.01.2010, Tuzla)
- 22 septembrie 1914 – s-a născut, la Slatina, prozatoarea **ALICE BOTEZ** (m. 27.10.1985, București)
- 23 septembrie 1950 – s-a născut, la Corabia, actorul **ȘERBAN IONESCU** (m. 21.11.2012, București)
- 23 septembrie 1962 – s-a născut, la Osica de Sus-Olt, poetul **NICOLAE COANDE**, pe numele adevărat **NICOLAE BOANGIU**
- 27 septembrie 1913 – s-a născut, la Oporelu-Olt, poetul, prozatorul și folcloristul **ION NIJLOVEANU** (m. 26.06.2000, Craiova)
- 27 septembrie 1945 – a murit poetul **FLORIN DUMITRANA** (n.22. 06. 1919, Lipcani, Basarabia)
- 28 septembrie/ 10 octombrie 1864 – s-a născut, la Floru-Icoana – Olt, prozatorul **ION S. FLORU** (m. - ?)



## PELERIN PRINTRE ASCEȚII DE PE MUNTELE ATHOS

**Nicolae ROGOBETE**

### Scurt istoric

După o călătorie lungă pe drumurile Bulgariei, încă devreme am trecut de vama Kulata și-am pășit pe pământul Greciei. Seara ne-am oprit în frumosul oraș Ouranopolis, ale cărui ziduri sunt scăldate de apele Mării Egee. Escala este obligatorie, căci fiecare pelerin trebuie să primească Diamonitirionul (permisul special), eliberat de la centrul din Ouranopolis, în baza rezervării făcute de către biroul din Tesalonic, fără de care nu se poate pătrunde pe Sfântul Munte Athos.

Cu toată oboseala, nu ne-am abținut să nu mergem prin oraș. E minunat să petreci o seară în acest frumos oraș, să străbați străzile curate și viu luminate, inundate de flori, cu magazinele pline de mărfuri de tot felul, care atrag și încântă privirea. Patronii localurilor te invită să iei loc la o masă, la picioarele căreia clipește apa Mării Egee, să comanzi un uzo, băutura lor tradițională, și să alegi ceva din variatul meniu la prețuri accesibile fiecărui buzunar.

Dimineața am primit Diamonitirionul și, odată primit, ne-am grăbit să prindem feribotul spre Muntele Athos. De pe mare priveam munții acoperiți de nori negri, aproape că nu se mai vedeau. Eram sigur că pe munte plouă. După un drum de o oră, am coborât la primul ponton pentru Mănăstirea bulgară Zogravu, de unde a început pelerinajul la mănăstirile de pe Sfântul Munte, situate la distanțe mari unele față de altele. Când am coborât pe munte, burnița mărunț.

Dar să ne întoarcem în timp și să redăm ceva din trecutul istoric al Sfântului Munte Athos.

Muntele Athos a fost, de-a lungul timpului, centrul vieții monahale ortodoxe. Este cel mai important ținut din punct de

vedere național, istoric, teologic, filologic și creștin ortodox. Peisajul Sfântului Munte are ceva deosebit, dumnezeiesc, care încântă ochii pelerinilor veniți să-i străbată cărările umbroase și să găsească în așezămintele sale o viață monahală puternică. În partea de miazăzi, Sfântul Munte Athos se îngemănează cu pământul Greciei, iar celelalte părți sunt scăldate de apele Mării Egee. Are o lungime de 60 km, lățimea variază între 12 și 18 km, o suprafață de 389 km<sup>2</sup>. Vârful cel mai înalt, Vigma, atinge înălțimea de 2030 metri. Până în secolul al III-lea d.Hr., pe Muntele Athos au existat câteva orașe ca Thysson, Kleinaï, Dion, Sani ș.a., care au dispărut drept urmare a unor împrejurări necunoscute astăzi. Aceste orașe sunt menționate în scrierile lui Tucidide, Plutarh, Homer și ale altor autori antici din perioada precreștină.

Plutarh relatează că arhitectul Stasikrate i-a propus lui Alexandru Macedon să transforme Muntele Athos într-o statuie gigantică, spre a slăvi faptele sale și a preamări faima Macedoniei. El îl imagina pe Alexandru „ținând în mâna stângă un oraș cu mulțimi de oameni, iar în mâna dreaptă un râu ce curgea în mare”. Alexandru a refuzat și i-a răspuns lui Stasikrate: „Lasă muntele așa cum este. E de ajuns că alt împărat și-a eternizat semeția, săpând canal printr-însul”. Alexandru se referea la regele Xerxe al Perșilor, care, în anul 481 î.Hr., a construit un canal cu ajutorul inginerului personal Vouvari, prin care și-a trecut cele 1200 de corăbii în războiul împotriva Greciei.

Primii creștini au apărut oficial pe Muntele Athos în epoca împăratului Constantin cel Mare, conviețuind, o lungă perioadă, cu închinătorii la idoli. Împăratul Adrian înălțase pe vârful Vigma o statuie uriașă din aur, închinată zeului Apollo. În zilele senine, statuia putea



fi văzută de la Constantinopol. Aici veneau căpetenii din Imperiul Roman să se închine lui Apolo, dar mai întâi trebuiau să aducă jertfe prin sacrificarea chiar a copiilor. Și astăzi se pot vedea altare păgâne, cu canale din piatră prin care se scurgea sângele copiilor sacrificați.

Abia în secolul al X-lea își fac apariția asceții, printre care pot fi amintiți Sfinții Atanasie Atonitul și Pavel Xiropotamitul. Ei au zidit o mănăstire și au organizat prima obște de călugări. Cu timpul, numărul așezămintelor monahale creștin-ortodoxe s-a înmulțit, pe lângă ele ridicându-se diferite construcții auxiliare, case pentru oaspeți și biserici.

### De la portul Dafni la Careia

Accesul pe Sfântul Munte Athos se face prin portul Dafni. În port coboară grupurile de pelerini care vor să cunoască viața monahală de pe Sfântul Munte, amestecându-se cu monahii stăpâniți de lucrarea lor duhovnicească, întorcându-se de pe alte ținuturi ale Greciei. Lucrătorii portului sunt gata să dea informații și să îndrume pelerinii pentru a ajunge la locurile dorite.

Caracteristic acestei zone sunt pădurile de dafini, aproape compacte, de la care vine denumirea portului. Drumul coboară lent spre văi împădurite, alternând cu plantații de vie și diferiți pomi fructiferi, cu castani comestibili și sălbatici uriași, cu trunchiurile acoperite de iederă, care constituie un peisaj unic. Din loc în loc, prin vegetația abundentă, se ivesc chilii înconjurată de chiparoși înalți și drepți, și întinse plantații de meri, aluni și dafini, locuri care încântă, în mod deosebit, ochii pelerinilor. Apoi străbați creastă după creastă, desiș după desiș, unde predomină brazii

amestecați cu stejari, fagi și pini, un adevărat tărâm de vis, pe care l-am străbătut de câteva ori. Așa arată drumul, văzut de mine, care pornește din portul Dafni spre Careia, capitala Sfântului Munte Athos, cale de 12 kilometri.

Careia este un orașel format din case, conace, biserici și câteva magazine cu obiecte de cult ortodox și alimentare, care deservesc pelerinii veniți pe Sfântul Munte. Este așezat într-o depresiune, înclinată domol spre Marea Egee, înzestrată cu o vegetație luxuriantă. În centrul orașului se înalță semeț palatul Sfintei Comunități, unde se adună cei 20 de reprezentanți ai mănăstirilor, câte unul pentru fiecare mănăstire, discută și iau măsuri cu privire la administrarea acestora. În Careia se găsesc 19 conace, frumos îngrijite, fiecare mănăstire având câte unul pentru reprezentantul său, cu excepția Mănăstirii Cultumuș, deoarece,

fiind așezată la marginea capitalei, nu are conac. Toate aceste conace sunt rânduite pe o stradă și sunt îngrijite numai de bărbați; un oraș al bărbaților, pentru că femeile nu au acces pe Sfântul Munte. Sunt acceptate numai pisicile. Când m-am așezat pe o bancă, am fost înconjurat de vreo opt pisici, apropiindu-



se de mine fără teamă, lăsându-se mângâiate și culcușindu-se în brațele mele. Mici grupuri de turiști iau cu asalt orașul, printre care și turiști basarabeni, să se aprovizioneze cu ceva alimente înainte de a porni spre mănăstirile situate la distanțe mari de Careia. La mănăstiri se găsesc numai obiecte de cult. În Careia este un singur magazin de unde poți cumpăra pâine. Mi-am cumpărat o pâine și o rotiță de cașcaval, spre a completa, la nevoie, masa. La recomandarea unui călugăr basarabean, am mâncat la un *Expres* o minunată ciorbă de



fasole uscată. Mâncarea, extrem de sumară de la mănăstiri, cu excepția zilelor de miercuri și vineri când monahii nu mănâncă toată ziua, situație valabilă și pentru turiști, te obligă să ai la tine ceva mâncare. Mergând prin acest orașel, mi se părea că venisem dintr-o altă lume și intrasem într-o lume pe care nu o cunoscusem până atunci. Peste tot numai bărbați, parte dintre ei vin pentru diferite munci pe Sfântul Munte. În jurul capitalei Careia se găsesc 82 de chilii în care viețuiesc monahi greci, bulgari, ruși și români.

### Așezăminte monastice

Pe Sfântul Munte Athos există 20 de mănăstiri, număr ce nu poate fi mărit și nici micșorat, dintre care 17 mănăstiri grecești, una bulgară, una sârbească și una rusească. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial viețuiau pe Sfântul Munte aproape 5000 de monahi. Astăzi mai viețuiesc aproximativ 2500 de monahi. Mănăstirile sunt înconjurată, în cele patru părți, de construcții cu patru etaje în care se găsesc chiliile monahilor, cu ziduri puternice de apărare. Toți monahii de la Mănăstirile Sfântului Munte, când sunt tunși în monahism, dobândesc obligatoriu, fără nicio formalitate, cetățenia greacă. Toate așezămintele de pe Muntele Athos urmează ora bizantină și calendarul iulian. Ora zero coincide cu apusul soarelui. Există o singură excepție, Mănăstirea Iviron la care ora zero coincide cu răsăritul soarelui. Toate mănăstirile au un regim chinovial, adică o viață de obște, având în comun locuința, lucrul, hrana și rugăciunea. Puterea legislativă este exercitată de adunarea stareților, iar puterea executivă este exercitată de egumen, ales pe viață. Atât stareții, cât și egumenii, trebuie să aibă cel puțin șase ani de viețuire în monahie și să se fi remarcat prin înalte virtuți.

Pe lângă mănăstiri, Sfântul Munte cuprinde și alte cinci categorii de așezăminte, și anume: Schiturile, Chiliile, Colibele, Bordeiele și Sihăstriile. Schiturile sunt în număr de 14, printre care și Schitul românesc Podromul, care

aparțin administrativ de o mănăstire. Ele pot fi idioritmice, adică formate din chilii în jurul unei biserici sau cu bisericuțe în chilie sau chinoviale. Schitul este condus de un monah bătrân, ales pe un an, care se ocupă de toate problemele obștei. Chiliile sunt formate dintr-o clădire cu camere pentru monahi, care trăiesc din munca lor, de pe puținul pământ pe care îl primesc. Numărul monahilor dintr-o chilie nu poate depăși cifra 9. Colibele sunt locuințe mici, cu până la trei monahi, atribuite pe viață. Monahii trăiesc din munca lor. Bordeiele sunt formate din mici colibe, cu un singur monah, atribuite pe viață. Monahii procură hrana de la mănăstirea de care aparțin. Sihăstriile sunt colibe mici situate în locuri pustii, peșteri sau crăpături în stânci, greu accesibile, unde anumiți monahi asceți trăiesc în post și rugăciune. Hrana lor este extrem de sumară. Ei culeg fructele pădurii pe care le conservă pentru iarnă. Mai recurg la un procedeu ingenios: asceții lucrează diferite obiecte de cult, foarte mult apreciate. Cu ajutorul unui scripete cu sfoară, coboară un coș cu obiecte până la nivelul mării. Pescarii, fie că iau obiecte sau nu, le pun pește în coș. Coșul este tras sus cu ajutorul scripetelui, astfel asigurându-și ceva hrană. Coboară rar de pe vârful Vigra, și atunci numai pentru alimente, pe care le procură de la mănăstirile de care aparțin. Cei mai puternici iau alimente și pentru cei care sunt bolnavi sau neputincioși să mai coboare. Iau alimente pentru o săptămână și chiar pentru mai mult timp.

I-am întâlnit pe cărări de munte, coborând încet, visători, strecurându-se printre copaci ca niște vietăți negre cu câte o traistă veche în spate, ferindu-se, parcă, de ochii lumii. Șoferul nostru, Florin, oprea microbuzul, căci mai aveam locuri, și-i invita să urce. Rareori urca vreunul. Preferau să străbată drumul pe jos până la mănăstirea de unde își procurau alimentele, uneori distanțe mari. A urcat un ascet rus, autor de cărți, cunoscut de șofer. Purta cu el un aparat de fotografiat foarte vechi. Nu știa românește. A coborât la Mănăstirea Marea Lavră, iar noi ne-am continuat drumul

spre Schitul românesc Podromul. Spre seară se-ntorc la sihăstria, pe aceleași cărări, purtând în spate puținele alimente cu care s-au obișnuit să trăiască. Urcă la sihăstria pe cărări știute numai de ei, cu trepte săpate în stâncă, extrem de greu de urcat. În unele locuri urcă cu ajutorul unor cabluri din sârmă și niciodată nu s-a auzit de vreun accident. A te încumeta să urci pe vârful Vigra, unde se găesc cele mai multe sihăstria, înseamnă o sinucidere pentru omul obișnuit.

### Prin pustiiul Sfântului Munte Athos

Între Mănăstirea Marea Lavră și Mănăstirea Sfântul Pavel, pe o distanță de șase ore de mers pe jos, într-un peisaj stâncos și neospitalier, se întinde pustiiul Sfântului Munte. Pe înălțimile stâncoase, fără vegetație, în locuri amețitoare, din cele mai vechi timpuri trăiesc asceții. Ei trăiesc în peșteri sau în crăpături de stânci, cu cerul deasupra, iar jos cu apele înspumate ale Mării Egee. Singurătatea și tăcerea aduc blândețe și liniște în aceste locuri arse de soare și bătute permanent de puternice vânturi. Pe versantul de răsărit al vârfului Vigra se găsește peștera în care s-a nevoit Sfântul Petru Athonitul, unul dintre marii asceți. De aici, aproape la o oră de mers, se găsește peștera Sfântului Nil Izvorătorul de Mir, iar puțin mai sus s-a nevoit Sfântul Maxim Kafokalivitul, care ajunsese la o așa sporire duhovnicească, încât a fost văzut ridicându-se în văzduh și zburând prin aer până în fața peșterii sale.

Pe Karulia, un loc stâncos și fără verdeață, foarte abrupt și unde în timpul verii este o căldură insuportabilă, este locul preferat al asceților. Denumirea vine de la scripetele, numit în greacă Karouli, despre care am scris anterior. Pe acel teren înclinat la 90-95 de grade, asceții au construit 12 colibe. Se coboară de la unele dintre ele cu lanțuri sau scări din lemn, la altele se poate ajunge pe cărări primejdioase, săpate în piatră, știute numai de ei. Să culeagă plantele sau fructele pădurii pentru ceaiuri, se cațără cu mare greutate peste râpe. Se hrănesc cu ierburi, smochine

sălbatică, și, uneori, cu pâine și pesmeți luați de la mănăstiri. Dorm foarte puțin și vorbesc rar, fața lor are o strălucire deosebită. Trăiesc în post și rugăciune. Dacă ai fericirea să întâlnești un astfel de ascet, te ascultă cu smerenie și-ți vorbește cu blândețe. Aproape de vârful Vigra se află Katunachia, un loc ceva mai primitiv, unde se găsește peștera în care s-a nevoit Părintele Efrem, fost ucenic al Cuviosului Iosif Isihastul. Aici se află și vestitul atelier iconografic, înființat acum 70 de ani de către monahul Daniil, întâistător al Mănăstirii Ruse Sfântul Pantelimon. Este o chilie, dar de fapt este o mică mănăstire a vestiților pictori de icoane și cântăreți, numită și „Oaza din pustiu”.

...Seara bat clopotele tuturor mănăstirilor, chemând monahii la vecernie, iar vântul aleargă nebun prin păduri răscolindu-le; marinarii își îndreaptă navele spre Sfântul Munte, dar nu mai mult de 500 metri de țarm și pornesc sirenele într-un șuier prelung, în semn de închinăciune. Toate se îngemănează într-o cântare dumnezeiască, iar cel care a trăit-o o dată, nu o va uita tot restul vieții sale. Timpul s-a scurs repede. A venit și vremea să ne despărțim de acest mic colț de rai, ocrotit de dumnezeiasca Patroană, unde n-am găsit tristețe, nici ură, ci liniștea și împăcarea sufletească. Ne înapoiem în lumea noastră prin portul Dafni. Controlul este riguros și considerându-l normal, cu supunere îmi scutur toate hainele din geamantan. În feribotul care ne duce spre Ouranopolis, toți suntem triști, gânditori, poate este nostalgia locurilor lăsate în urmă sau gândul la grijile care ne întâmpină încă din pragul casei noastre.